

MAGYARÁZATOK

a Magyarországi Református Egyház hat törvényéhez

a Debreceni Református Hittudományi Egyetem hallgatói számára

TANULMÁNYI FÜZETEK
DEBRECENI REFORMÁTUS HITTUDOMÁNYI EGYETEM

5.

Sorozatszerkesztő: Baráth Béla Levente

DEBRECENI REFORMÁTUS HITTUDOMÁNYI EGYETEM

Molnár Pál

MAGYARÁZATOK
a Magyarországi Református Egyház hat törvényéhez
a Debreceni Református Hittudományi Egyetem
hallgatói számára

DEBRECEN

2025

Molnár Pál:

*Magyarázatok a Magyarországi Református Egyház hat törvényéhez
a Debreceni Református Hittudományi Egyetem hallgatói számára*

Lektorálta és jegyzetekkel ellátta: Illés László

Lezárva: 2025. február 1.

© Debreceni Református Hittudományi Egyetem

ISBN (nyomtatott) 978-615-5853-76-0

ISBN (online) 978-615-5853-77-7

Sorozatszerkesztő: Baráth Béla Levente

Technikai szerkesztő:

Szilágyiné Asztalos Éva

Kiadja: Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Felelős kiadó: Baráth Béla Levente, rektor

Debrecen, 2025

Nyomdai munkálatok: Kapitális Nyomdaipari Kft.

Felelős vezető: Kapusi József

TARTALOM

I. BEVEZETÉS	7
II. ALKOTMÁNYTÖRVÉNY	17
ELSŐ RÉSZ: ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK	20
MÁSODIK RÉSZ : AZ EGYHÁZKÖZSÉG	30
HARMADIK RÉSZ : AZ EGYHÁZMEGYE	48
NEGYEDIK RÉSZ: AZ EGYHÁZKERÜLET	55
ÖTÖDIK RÉSZ: A KÖZEGYHÁZ	60
HATODIK RÉSZ: RENDELKEZÉSEK RENDKÍVÜLI HELYZET IDEJÉRE	64
HETEDIK RÉSZ: VEGYES ÉS ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK	64
III. A LELKIPÁSZTOROK	65
PREAMBULUM	66
ELSŐ RÉSZ	67
MÁSODIK RÉSZ: ÉRTELMEZŐ RENDELKEZÉSEK	68
HARMADIK RÉSZ: A LELKIPÁSZTORI ÉLETPÁLYA	70
NEGYEDIK RÉSZ: A LELKIPÁSZTOR KÖTELEZETTSÉGEI	83
ÖTÖDIK RÉSZ: A LELKIPÁSZTOR JOGAI	86
HATODIK RÉSZ: NYILVÁNTARTÁS ÉS ADATSZOLGÁLTATÁS	90
IV. GAZDÁLKODÁSI TÖRVÉNY	91
PREAMBULUM	91
ÉRTELMEZŐ RENDELKEZÉSEK	93
I. RÉSZ: A TÖRVÉNY TERÜLETI ÉS SZEMÉLYI HATÁLYA	94
II. RÉSZ: ALAPELVEK	94
III. RÉSZ: AZ EGYHÁZ GAZDÁLKODÁSÁNAK ANYAGI FORRÁSAI	97
IV. RÉSZ: AZ EGYHÁZ GAZDÁLKODÁSÁNAK RENDJE	98

V. RÉSZ: AZ EGYHÁZKÖZSÉG A FOKOZATAS EGYHÁZI SZERVEZETEK, VALAMINT A ZSINAT GAZDÁLKODÁSÁNAK SZABÁLYAI.....	100
VI. RÉSZ: AZ ORSZÁGOS REFORMÁTUS EGYHÁZI KÖZALAP.....	101
VII. RÉSZ: GAZDÁLKODÁS AZ INGÓ, INGATLAN ÉS MÁS JAVAKKAL.....	102
VIII. RÉSZ: FELELŐSSÉGI SZABÁLYOK:	107

V. VÁLASZTÁSI TÖRVÉNY	109
PREAMBULUM.....	109
ELSŐ RÉSZ: ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK	111
MÁSODIK RÉSZ: EGYHÁZKÖZSÉGI VÁLASZTÁSOK	112
HARMADIK RÉSZ: A FOKOZATOS EGYHÁZI TESTÜLETEK TISZTSÉGVISELŐINEK MEGVÁLASZTÁSA.....	120
NEGYEDIK RÉSZ: JOGORVOSLATOK	125

VI. BÍRÓSÁGI TÖRVÉNY	127
PREAMBULUM.....	128
I. RÉSZ: AZ EGYHÁZ BÍRÓI HATALMA	129
II. RÉSZ: AZ EGYHÁZI BÍRÓSÁGOK SZERVEZETE ÉS HATÁSKÖRE	130
III. RÉSZ: ELJÁRÁS KISEBB SÚLYÚ VÉTSÉGEK ESETÉBEN	132
IV. RÉSZ: A FEGYELMI ÜGYEK	132
VI. RÉSZ: A BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS	135
XI. RÉSZ: ELJÁRÁS IGAZGATÁSI ÜGYEKBEN.....	135
XII. RÉSZ: SORON KÍVÜLI ELJÁRÁS	135

VII. NYUGDÍJTÖRVÉNY	137
----------------------------------	-----

I. BEVEZETÉS

I.1. A kiadvány célja és használata

A Debreceni Református Hittudományi Egyetemen a teológus-lelkész szakos hallgatók az „Egyházjog” tantárgy keretein belül általános jogi alapismeretekkel, valamint református egyházjogi tartalmú tananyaggal találkoznak. A tantárgy célja, hogy a hallgatók – a bármely állampolgár számára hasznos jogi alapismereteken túl – megismerkedjenek a Magyarországi Református Egyházra (MRE) vonatkozó állami jogszabályokkal, ez az ún. állami egyházjog, továbbá az egyház szervezeti felépítésével, jogi kereteivel és alapvető eljárásrendjével, valamint azon egyházi jogszabályok tartalmával, melyek leendő egyházi tisztségviselőként szolgálatukat meghatározzák majd (ez utóbbiakat nevezzük *református felekezeti* vagy *belső egyházjognak*).¹

Jelen összeállítás célja, hogy a hallgatók számára segítséget nyújtson a Magyarországi Református Egyház belső jogrendjét meghatározó legfontosabb jogszabályok áttekintéséhez és értelmezéséhez. Remélem azt is, hogy nem csak az Egyházjog tantárgy teljesítésében lesz a hallgatók segítségére, hanem a későbbi szolgálatuk során is hasznosítható kapaszkodót nyújt.

A fenti célok érdekében a kiadvány az alábbi felépítést követi:

Az I. fejezet célja, hogy röviden bemutassa belső egyházjogunk történeti kialakulását, és áttekintést nyújtson az egyház jogrendszeréről. Ezt követően külön fejezeteket szentelek a hat legalapvetőbb egyházi törvényünknek akként, hogy a fejezetek felépítése a jogszabályokét követi, végig magyarázva azokat.

Az Egyházjog tantárgy teljesítéséhez szükséges **vizsgafelkészülés módja minden esetben az érintett egyházi törvényünk szövegének értelmező olvasása**. Jelen kiadványnak az adott törvény egyes szakaszaihoz fűzött magyarázatai a jogszabály szövegének megértését segítik a hangsúlyos elemek kiemelésével, az összefüggések és a kialakult egyházi gyakorlatok ismertetésével. Ezért javaslom, hogy aki teheti, a törvényt nyomtassa ki, vagy teljes terjedelemben mentse le, hogy tanulás közben folyamatosan követni tudja a szöveget.

1 Az egyházunk nevének hivatalos rövidítése az „**MRE**”, így ezt jelen kiadványban is használjuk

Az összeállításban a *dőlt betűvel szedett részek* minden esetben a törvények szó szerinti idézését tartalmazzák, ezzel a törvényszöveg és a magyarázatok láthatóan elkülönülnek. A szövegben használt „§§” jelölés mindig a törvény több szakaszára – paragrafusokra – utaló egyszerű jogászai megjelölés. A törvények egyes paragrafusaira vagy bekezdéseire utalás csak azt segíti, hogy a törvény szövegéhez kapcsolódó magyarázat könnyen megtalálható legyen. Kérem, hogy ne a paragrafusok, vagy bekezdések számát, hanem a törvény tartalmát igyekezzenek megtanulni.

Bármilyen kérdést a dr.molnarp@varga-molnar.com címre küldjenek el, és igyekszem válaszolni.

Az egyházjog tárgy oktatása során az általános bevezetést és az állami egyházjogi szabályok ismertetését követően a Magyarországi Református Egyház jogrendjének a megismerése következik, és abból részletesen az alábbi hat törvény ismertetésére kerül majd sor:

- *a Magyarországi Református Egyház Alkotmánytörvénye 2022. évi I. törvény (Alkotmánytörvény),²*
- *a lelkipásztorok szolgálatáról és jogállásáról szóló 2024. évi II. törvény (Lelkész-törvény).³*
- *a Magyarországi Református Egyház gazdálkodásáról szóló 2013. évi IV. törvény (Gazdálkodási törvény),*
- *a Magyarországi Református Egyház választási szabályairól szóló 2022. évi IV. törvény (Választójogi törvény),⁴*
- *a Magyarországi Református Egyház egyházi bíráskodásáról szóló 2000. évi I. törvény (Bírósági törvény),*
- *a Magyarországi Református Egyház lelkészeinek ellátásáról és nyugdíjintézetéről szóló 2018. évi IV. törvény (Nyugdíjtörvény)*

A felsorolt törvények közül az Alkotmánytörvény rendelkezéseinek alapos és részletes ismerete, a további öt törvény esetében pedig a törvényenként külön megjelölt legfontosabb elvek, és csak egyes részletek ismerete szükséges az

2 Az MRE Zsinata a Zs.-2/2022.04.06. sz. határozatával fogadta el az új Alkotmánytörvényt, és az 2022. május 1-től lépett hatályba.

3 Az MRE Zsinata a Zs.-14/2024.04.25. sz. határozatával fogadta el a lelkipásztorok szolgálatáról és jogállásáról szóló új törvényt, és az 2024. április 26-tól lépett hatályba. Módosította a 2024. évi VI. tv. 2024. dec. 1-től.

4 Az MRE Zsinata a ZS.-2/2022.11.30. sz. határozatával fogadta el az új választási szabályokról szóló törvényt, és az 2023. május 1-től lépett hatályba.

Egyházjog tárgy sikeres vizsgájához. Ezért az Alkotmánytörvény szabályaihoz különösen részletes magyarázatokat tartalmaz. A vizsgára felkészüléshez a vizsgakérdések is útmutatást fognak nyújtani.

Valamennyi törvény elérhető és letölthető

- egyrészt Magyarországi Református Egyház hivatalos dokumentumait tartalmazó – 2024. január 1-én megnyílt – új <https://reformatus egyhaz.hu> megnevezésű honlapján az alábbi helyről: <https://reformatus egyhaz.hu/egyhazunk/dokumentumkereso/>
- másrészt a <https://net.jogtar.hu/reformatus> oldalról, melyen az állami jogszabályok mellett már az MRE belső szabályai is hozzáférhetők.

I.2. A protestantizmus egyházképe

A magyar reformátusok a protestantizmus kálvini tanait vették át. Kálvin János képzett jogász volt. A mai napig is irányadónak tekintjük az 1559-ben megjelent *Institutio Christianae religionis (A keresztyén vallás rendszere)* című legfontosabb művét, melyet most éppen a kolozsvári Buzogány Dezső professzor úr új fordításban olvashatunk. Az Institutióban Kálvin nem csak a reformáció teológia alapvetését írta meg, hanem jogászként részletes szabályokat szerkesztett az egyház külső, látható szervezetére vonatkozóan is.

Kálvin hangsúlyozza azt, hogy a keresztyének valamennyien Krisztus **láthatatlan egyházának** a tagjai, felekezettől, nemzetiségtől, lakóhelytől és minden mástól függetlenül. Ezt Máté evangéliuma 18:20 versére alapozza: „*Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben: ott vagyok közöttük.*” Ez a bibliai útmutatás az egyes gyülekezetekre és az egész egyházra is irányadó.

Ugyanakkor Krisztus egyházának van egy látható, külső képe is, mely az egyes felekezetek szolgálataiban, egyházi szervezeteiben, intézményeiben, jogrendjében jelenik meg, ezt nevezzük **látható egyháznak**. Ezért a különböző keresztyén felekezetek alapvetően csak az egyházak látható, külső képében különböznek egymástól. Az egyházjog pedig mindig ezzel, tehát az egyház látható külső képével, az egyházak szervezetével, szolgálataival, szabályaival, működésével foglalkozik.

A protestánsok a látható egyházat, azaz az egyház szervezetét – eltérően a katolikusoktól – nem isteni rendelésnek tekintik. Úgy gondoljuk, és ezt

a Magyarországi Református Egyházzal és szolgálatáról szóló legrégebbi, de még hatályos, 1967. évi I. törvényünk is megfogalmazza, hogy a látható egyház feladata

- az ige hirdetése, a sákramentumok kiszolgáltatása,
- a hívek lelkipozítása, tanítása,
- az egyházfegyelem gyakorlása,
- a diakónia.

Ezeknek a szolgálatoknak az elvégzéséhez szükséges a szervezett, a látható egyház. Ezt a látható egyházat Kálvin a genfi városállamban szervezte meg az egyházszervezet szabályainak pontos leírásával, gyakori választásokkal, testületi döntésekkel és a laikus egyháztagok egyházkormányzásban történő bevonásával. A választások útján létrehozott döntéshozó testületek ezután valamennyi református egyházban meghonosodtak. Az szinte köztudott tény, hogy a genfi gyülekezet és a város milyen egységben működött, amelyre Magyarországon Debrecen is példát mutatott.⁵

Kálvin a polgári kormányzatra vonatkozó tanaival, valamint a Genfben megvalósított egyház- és városvezetési gyakorlattal nemcsak a különösen Magyarországon megszaporodó református egyházak számára adott útmutatást, hanem – ezt talán kevesen tudják –, az európai polgári demokráciák kialakulásához is a genfi egyházszervezet szolgált mintául.

5 Mindez tanulmányozható Kálvin: *INSTITUTIO A keresztyén vallás rendszere 1559* NEGYEDIK KÖNYV 20. fejezetében „A polgári kormányzatról” cím alatt (Kálvin Kiadó Budapest 2014) és hozzáférhető a *Genfi Gyülekezeti Rendtartás* is Péter Miklós fordításában és magyarázatával (Kálvin Kiadó Budapest 2012.).

I.3. A magyar református egyház jog néhány kiragadott történeti eleme

Méliusz Juhász Péter (1532-1572) a magyarországi reformáció egyik vezéregyénisége – aki 1561-től haláláig a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke volt – is a kálvini egyházszervezési elvek követője volt. Vezetésével az 1567. évi Debreceni Zsinaton 17 egyházmegye lelkészei elfogadták az II. Helvét Hitvallást és egyházi rendtartást is készítették.

Az 1791-ben megtartott első országos Budai Zsinaton négy egyházkerület kánonkönyveket fogadott el:

- az egyházi kormányzatról és felsőbbbségekről,
- az egyházfegyelemről,
- az iskolák igazgatásáról,
- a gazdaságról,
- a házassági ügyekről.

Megjegyzendő, hogy a magyar református egyháznak ekkor még nem volt egységes egyházszervezete, az egyes egyházkerületek nagy önállósággal működtek.

A szabadságharc leverését követő Habsburg önkényuralom idején a bécsi kormány 1859-ben megkísérelte a protestáns egyházak szerkezetét és államjogi helyzetét az ún. Protestáns Pátens (nyílt parancs) útján szabályozni, amelyet azonban az országos tiltakozás miatt Ferenc József császár kénytelen volt visszavonni.

Az 1881. október 31-én összeült Debreceni Alkotmányozó Zsinat előtt állt az a feladat, hogy végre egységes egyházszervezetet hozzon létre. A Zsinat munkájának eredményeként az egységes alkotmány (teljes törvénykönyv) elfogadásával jön létre az egységes Magyar Református Egyház. Létrejön a Közalap is, az egységes egyház közös céljainak gazdasági támogatására. Ebből jelentős építkezések indulnak.

Tíz évvel a Zsinatot követően, 1891-ben az akkor elfogadott törvényanyagot felülvizsgálták, és egységes törvénykönyv helyett 9 külön törvény született.

1920-ban a trianoni határok az egyházat is feldarabolják. Az utódállamokban lassan mindenütt felépülnek az önálló református egyházak, és megalkotják a saját törvényeiket.

Átfogó magyarországi törvényalkotásokra került sor: 1933-ban, 1967-ben és 1994-től folyamatosan napjainkig.

I.4. A Magyarországi Református Egyház jogrendszere

Jogrendszer alatt egy adott politikai közösség – jellemzően állam – hatályos jogszabályainak rendezett összességét értjük. A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló (állami) 2011. évi CCVI. törvény (Ehtv.) deklarálja a vallási közösségek jogát saját belső szabályaik megalkotásához. Ebből következően vallási közösségek – így az MRE is – az állami jogszabályoktól független jogrendszert alkothat meg az Alaptörvény adta kereteken belül. Ez a függetlenség azt is eredményezi, hogy a vallási közösség által alkotott ún. belső szabályokat az állam egyfelől nem ellenőrzi, másfelől kikényszerítésükhöz sem nyújt segítséget.

Egyházunk saját jogrendszerének csúcsán az Alkotmánytörvény helyezkedik el, és az alatta lévő szinten találhatóak a további törvényeink. Mindezek megalkotására vagy módosítására kizárólag a Zsinatnak van hatásköre, hatályuk a Magyarországi Református Egyház egészére kiterjed. A Zsinat az egységes tematikájú törvények mellett természetesen módosító vagy jogtechnikai jellegű törvényeket is alkot, de ezek rendelkezései a már meglévő korábbi törvényeink szövegébe beépülnek. Ezért ezeket önálló tematikájú törvényként nem kell számontartanunk. Ilyen megközelítéssel jelenleg **15 hatályos törvénye van az egyházunknak:**⁶

- 1. A Magyarországi Református Egyházról és szolgálatáról szóló 1967. évi I. tv.**
- 2. A Magyarországi Református Egyház Alkotmánytörvénye 2022. évi I. tv.**
- 3. A Magyarországi Református Egyház választási szabályairól szóló 2022. évi IV. tv.**
- 4. A lelkipásztorok szolgálatáról és jogállásáról szóló 2024. évi II. törvény**
- 5. A Magyarországi Református Egyház gazdálkodásáról szóló 2013. évi IV. tv.**
- 6. Az egyházi bírászkodásról szóló 2000. évi I. tv.**
- 7. A Magyarországi Református Egyház missziójáról szóló 1995. évi II. tv.**
- 8. A Magyarországi Református Egyház szeretetszolgálatáról szóló 2000. évi II. tv.**
- 9. A református hittanoktatásról szóló 2007. évi II. tv.**
- 10. A Magyarországi Református Egyház felsőoktatásáról szóló 2014. évi V. tv.**
- 11. A Magyarországi Református Egyház köznevelési törvénye 1995. évi I. tv.**

6 A törvényeket a könnyebb tanulás érdekében tematikusan csoportosítva soroltam fel.

12. A Magyar Honvédségnél végzendő lelkipásztori szolgálatról szóló 1994. évi I. tv.
13. A Magyarországi Református Egyház lelkeszeinek ellátásáról és nyugdíj-intézetéről szóló 2018. évi IV. tv.
14. A Magyarországi Református Egyház tájékoztatási szolgálatáról szóló 2005. évi III. tv.
15. Az egyházi könyvkiadásról 1992. évi II. tv.

A jogrendszer alacsonyabb szintjét képezik a fontosabb részterületeket tartósan rendező **zsinati szabályrendeletek**, és a Zsinat, a Zsinati Tanács, vagy a Zsinati Elnökségi Tanács által hozott **határozatok** vagy az új Alkotmánytörvényünkkel bevezetett *normatív határozatok*.

Ezek is letölthetőek az I.1. fejezetben megjelölt weblapok alábbi címei alatt:

- **Rendeletek, szabályzatok**
- **Határozatok, közlöny**

Mindezeket az MRE a **hivatalos közlönyében a Református Egyházban** kell, hogy kihirdesse. Ez – többéves szünet után – 2022. júniusa óta az egyes tavaszi és őszi zsinati, illetve zsinati tanácsi ülések után újra megjelenik.

Aki pedig a már nem hatályos, korábbi törvényeink szövegét keresi, az **Archívum** cím alatt azokhoz is hozzáférhet.

I.5. A két alkotmány

Az MRE törvényei közül egyedi a **Magyarországi Református Egyház Alkotmánytörvénye**, mely, az egyházunk működését alapjaiban meghatározó tartalma miatt az összes többi törvényünkénél magasabb szinten, az egyházi jogszabályi hierarchia⁷ csúcsán helyezkedik el. Az Alkotmánytörvénnyel részletesen foglalkozunk a II. fejezetben.⁸

Fontos azonban tudni, hogy létezik egy másik alkotmányos jellegű dokumentum is: a **Magyar Református Egyház Alkotmánya**, melyet a 2009. május

7 Az egy adott jogrendszeren belüli jogszabályok általában nem mind egyenértékűek, hanem alá-fölé rendeltségi viszonyban állnak egymással a jogszabályt megalkotó szerv szintje és a szabályozott terület függvényében. Ezt nevezik jogszabályi hierarchiának.

8 A 2022. május 1-től hatályos új Alkotmánytörvény már kifejezetten tartalmazza, hogy az Alkotmánytörvény a jogszabályi hierarchia csúcsa, és egyetlen más törvény sem lehet azzal ellentétes tartalmú.

22-én Debrecenben fogadtak el a Kárpát-medence magyar református egyháztestei. A közös alkotmány elfogadásával létrejött a Magyar Református Egyház, amely kifejezi a határokon inneni és túli magyar reformátusok egységét. A Magyar Református Egyház Alkotmányának 2009-ben történt elfogadása azonban nem csupán szimbolikus lépés volt, hiszen a Magyar Református Egyház közös képviseleti szervvel bír (Generális Konvent), alkotmánya valamenynyit tagesyházza vonatkozó szabályokat tartalmaz. Természetesen az egyes tagesyházak – így a **Magyarországi** Református Egyház – a közös alkotmánnyal nem veszítették el az önállóságukat, az abban megfogalmazott alapelveket azonban önálló működésük és jogalkotásuk során tiszteletben tartják.

A Magyar Református Egyház alkotmánya értelmében minden magyar református egyháztag tagja az egységes Magyar Református Egyháznak, de az egyháztagságból fakadó jogait és kötelességet a saját egyházában – a saját egyházközségében – gyakorolja és teljesíti. Természetesen közösek a hitvallásaink és a liturgiánk is.

I.6. Önálló jogalkotás és önkéntes jogkövetés

Az egyháznak **az államtól különvált működése és önállósága lehetővé, de szükségessé is teszi**, hogy az önálló jogrendjét, azaz a saját törvényeit megalakossa. A törvények kikényszerítésére azonban csak az egészen súlyos, egyházi bírósági eljárást igénylő jogsértések esetén van – korlátozott – szankcionálási lehetőségünk.

Ezért is nagyon fontos kérdés az, **hogyan viszonyulunk saját magunk által magunk számára alkotott egyházi törvényeinkhez?**

A törvényeinket a Zsinat alkotja, amely a zsinat-presbiteri elv szerint általunk, mint egyháztagok által választott képviselőkből és tisztségviselőkből áll. A Zsinat törvényalkotását külső körülmény, állami ráhatás vagy politikai kényszer általában nem befolyásolja, ezért a törvényeink tartalma, színvonala, kidolgozottsága is csak tőlünk függ. Sajnos mind a törvények ismeretében, mind azok követésében súlyos hiányosságokkal is találkozunk az egyházunkban, időnként még azok tudatos megszegése is tapasztalható. Álláspontom szerint **öntudati kérdés az, hogy a magunk által alkotott törvényeinket akkor is betartsuk, ha az adott esetben számunkra nem előnyös vagy nehézséget okoz**. A törvényeinket ugyanis senki nem kényszerítette ránk, hanem azokat az általunk választott zsinati tagok a mi felhatalmazásunkkal, demokratikus testületi dön-

téssel alkották meg.

Ennél is fontosabb szempont pedig az, hogy a törvények figyelmen kívül hagyása, vagy tudatos megsértése esetén az Alkotmánytörvényünk elején található bibliai útmutatást mellőzzük:

”Mindenek ékesen és jó rendben legyenek” (I. Kor. 14,40)

II. ALKOTMÁNYTÖRVÉNY

2022. ÉVI I. TV.

A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ ALKOTMÁNYTÖRVÉNYE⁹

(A 2022. évi I. törvényt az egyházi szóhasználatban egyszerűsítve és rövidítve **Alkotmánytörvénynek** nevezzük, ezért az anyagban is így, vagy egyszerűen csak törvényként hivatkozom rá.)

Az egyházunk Alkotmánytörvényének részletes tárgyalása előtt érdemes megismernünk a Magyarországi Református Egyházban az egész látható egyház szervezetét és működését meghatározó **egyházkormányzati alapelveket**:

1. **Az egyház egyedüli feje Jézus Krisztus.** A református egyházakban olyan apostoli jellegű, az egész egyházra kiterjedő tekintélyű vezető tisztség, mint a katolikus egyházban a pápa nincs.
2. **Az egyetemes papság elve.** A református teológia szerint a Szentírásból levezethető az, hogy a hívő keresztyének valamennyien Isten kiválasztott népéhez tartoznak, a királyok és a szolgák is, ezért gyülekezet tagjai minden tekintetben egyenlők. A református egyházban nincs különleges jogokkal rendelkező papi rend, felszentelt közbenjáró személy. Választunk ugyan püspököket, espereseket és lelkipásztorokat, de nekik nem több hatalmuk vagy méltóságuk, hanem több feladatuk és kötelességük van, és nagyobb felelősséggel tartoznak az élethivatásként választott szolgálatuk ellátásáért.
3. **A zsinat-presbiteri elv.** A református egyházban – a gyülekezet külső, látható formája – az egyházközség az egyház alapeleme. Az egyházközség az egyház valamennyi funkcióját önállóan valósítja meg, (igehirdetés, tanítás, lelkigondozás, egyházfegyelem, diakónia) ezért az egyházi hatalom teljessége is megilleti.

Az egyházkormányzás is a gyülekezet joga és felelőssége. Az egyházkormányzati hatalmát az egyházközség két testületében, az egyházközségi közgyűlésben és a presbitériumban gyakorolja. Ezek közül – eltérően a világi szervezetektől – a kisebb létszámú testület, a presbitérium kezében van a lelkész megválasztásán kívül valamennyi más döntés és jogkör. Ezek a presbitériumok választanak képviselőket az egyházkormányzat fölöttük levő magasabb – egyházmegyei, egyház-

9 módosította a 2023. évi IV. törvény és a 2024. évi IV. törvény

kerületi és zsinati – fokozatos testületeibe,¹⁰ és egyidejűleg az egyházközségeket megillető egyes jogköröket – mint például az egyház tanáinak, liturgiájának és törvényeinek megállapítását – ezekre a felsőbb fokozatos testületekre átruházzák. Így alakul ki a presbitériumoktól a Zsinatig épülő egyházszervezet.

A zsinat-presbiteri alkotmányos elv tehát kifejezi azt, hogy az egyházszervezet „alulról fölfelé” épül fel, a felettes egyházi hatóságok az alájuk tartozó egységeket nem utasíthatják, jogaikat nem vonhatják el, legfeljebb felügyeleti jellegű jogkör illetheti meg őket a törvényben meghatározott szűk körben. Az egyházszervezet egyes szintjei – így alapegységként az egyes egyházközségek – autonóm módon működnének, saját ügyeikben az MRE által alkotott jogszabályi kereteken belül önállóan döntenek.

4. A kálvini egyházi modellt követve minden szinten **minden döntés testületekben történik**. Az egyházközségben közgyűlés, presbitérium és bizottságok, az egyházmegyékben, az egyházkerületekben és a zsinati szinten is választott képviselőkből álló közgyűlések, tanácsok és bizottságok működnek és döntenek. Egyszemélyes döntést csak nagyon szűk körben az esperes és a püspök, és csak a lekipásztorok szolgálati ügyeiben (helyettesítés, kirendelés, kinevezés) hozhat.
5. **A testületekben a lelkészi és nem lelkészi/presbiteri (világi, laikus) egyháztagok paritása** (egyenlő számarányú részvétele) **érvényesül**.¹¹A paritás elve Kálvin egyik legfontosabb újítása volt, ezzel kívánta megakadályozni az egyházkormányzásban a lekipásztorok túlsúlyát, és lehetővé tenni a laikusok azonos joggal történő részvételét. A **paritásos arány a testületek elnökségében** is érvényesül. Minden egyházkormányzati szinten a testület elnöksége két választott tagból áll, melyek közül az egyik a lekipásztor, a másik pedig választott nem lelkészi/presbiteri képviselő.

10 A fokozatos hatóság/testület kifejezést egyházi törvényeink következetesen alkalmazzák, bővebb magyarázatért ld. a III. fejezet bevezetését.

11 A Zsinat 2021. évi I. törvénnyel még az új Alkotmánytörvény előtt a legfontosabb egyházi jogszabályainkban ún. jogtechnikai jellegű módosításokat eszközölt. Ennek eredményeként egyfelől az egyházközségek és egyházmegyék elnökségének nem lelkészi tagja a továbbiakban főgondnok lett (a korábbi gondnok megnevezés helyett), másrészt a törvények akkortól kerülni igyekeztek a „világi” megjelölés használatát, azt a „presbiteri”, illetve „nem lelkészi” megjelöléssel felváltva.

A paritás egyedül presbitériumokban nem valósítható meg, hiszen az egyházközségnek csak egy vagy néhány lelkipásztora és sok laikus presbitere van.

6. Az Alkotmánytörvény a **szabad egyház a szabad államban elvét** is az egyházkormányzati alapelveink között jelöli meg. Ez véleményem szerint nem az egyház belső működésére kiható alapelv, hanem az állam és az egyház közötti kapcsolat típusára, tartalmi kérdéseire vonatkozik. Az állami egyházjogi szabályok tárgyalásánál részletesen elemeztük az Alaptörvény és a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény (Ehtv.) rendelkezéseit. Nyilvánvaló, hogy ez az alapelv az egyházunk és az állam kapcsolatának az állami törvényekben szabályozott módjára, az elválasztott és együttműködő kapcsolatra utal.

Ezekből az alapelvekből az első hármat és a hatodikat a jelenlegi Alkotmánytörvényünk 2. §-a is kifejezetten megnevezi, a további kettőt ugyan nem említi elnevezése szerint, de azokat is következetesen alkalmazza.

Az alapelvek tudatos ismerete azért fontos, mert logikai és értelmezési segítségnyújtást nyújtanak az egyházszervezet, az egyházkormányzati szintek és működésük megértéséhez.

Az **Alkotmánytörvényünk** hét részből áll, melyek fejezetekre tagozódnak. A törvény részeinek felsorolása segítséget nyújt mind a törvény, mind az egyházszervezet rendszerének áttekintéséhez.

Első rész:	ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK
Második rész:	AZ EGYHÁZKÖZSÉG
Harmadik rész:	AZ EGYHÁZMEGYE
Negyedik rész:	AZ EGYHÁZKERÜLET
Ötödik rész:	A KÖZEGYHÁZ
Hatodik rész:	RENDELKEZÉSEK RENDKÍVÜLI HELYZET IDEJÉRE
Hetedik rész:	VEGYES ÉS ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

A törvény szövegének elemzése előtt ismét fel kell hívjam a figyelmet a törvény **preambulumát** jelentő bibliai részre:

”Mindenek ékesen és jó rendben legyenek” (1. Kor. 14,40)

A törvény preambuluma a törvény céljára, rendeltetésére utal és egyúttal az értelmezéséhez és az alkalmazásához is határozott útmutatást ad. Itt érdemes megemlíteni, hogy a korábbi, 1994. évi II sz. egyházi alkotmányunk preambuluma ugyanezt az útmutatást részletesebben is tartalmazta.

Az egyház szervezete, alkotmányos és kormányzati rendje nem önmagáért van, hanem a szolgálat végzésére, a kegyelem ajándékaival való sáfárkodásra (1Kor 4,1), az egyházhoz illő ékes és szép rendben (1Kor 14,40).

Az idézett két rész – jogászai értelmezés szerint – arra figyelmeztet bennünket, hogy a református egyház jogszabályainak és a református egyház alkotmányának fontos rendeltetése van. A szabályainkat azért alkottuk meg, hogy

- az egyház és az egyházban szolgálók a szolgálatukat megfelelően – szabályozottan és számon kérhetően – végezzék,
- a szolgálók által birtokolt kegyelmi ajándékokkal jól sáfárkodjunk, tehát azokat rendeltetésszerűen, és hatékonyan használjuk,
- mind az egyházi működés, mind az egyes egyházi szolgálatok ne csak a világi elvárások szerint, hanem az egyháztól elvárható ékes, szép formában és tartalommal valósuljanak meg.

Ez hatalmas lehetőség arra, hogy a világ számára is példát mutassunk.

ELSŐ RÉSZ ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK (1. - 17. §§)

A törvény első része az Általános Szabályok címet viseli, mivel abban **az egyház egészére** – azaz minden egyháztagra, tisztségviselőre, az egyház minden egyházközségére, fokozatos vagy más testületére és intézményére – vonatkozó szabályokat találunk. Ezért kell ennek a fejezetnek minden rendelkezését megismernünk.

A törvény **1. §-a** a legfontosabb a transzcendentális kapcsolaton túl a törvény **területi és személyi hatályáról** szól. A Magyarországi Református Egyház **az Anyaszentegyház azon – látható – része, amely a Magyarország területén lévő református egyházközségekből áll.** A Magyarországi Református Egyház alkotmánya nyilvánvalóan nem érvényesülhet az ország határain kívül, de a határon túli reformátusokkal fennálló lelki közösséget már itt is deklaráljuk.

A második mondat a törvény **személyi hatályát** határozza meg, mely szerint az Alkotmánytörvény az egyház valamennyi tagjára kiterjed. A későbbiekben lesz szó az egyháztagság két szintjéről, itt annyit kell tudnunk, hogy

az Alkotmánytörvényen alapuló szervezeti jogokat (választójog, választhatóság, jogorvoslati jogok stb.) csak a teljes jogú egyháztagok gyakorolhatják. Ez ugyan magától értetődőnek tűnik, de az ilyen kifejezett szabályozására azért volt szükség, mert volt rá eset, hogy az egyháztagok számára nyitva álló jogorvoslattal az egyházon kívüli személyek próbáltak élni.

* * *

A 2. § (1) bekezdése felsorolja az egyház alkotmányának **teológiai alapjait**, ezek a **Szentírás és a hitvallásaink**. Itt jelenik meg a protestantizmus első és legfontosabb egyházjogi alapelve, miszerint az egyházunknak földi, evilági feje nincs, **az egyház egyedüli feje az Úr Jézus Krisztus**. Ennek a tételnek a törvénybe iktatása azért különösen fontos, mert egyházunk valamennyi tisztségviselőjének ebben a tudatban kell végezni a szolgálatát. Egyházjogilag pedig ez a lényeges különbség a katolikus egyházhoz képest, mivel ők a pápát a földi egyház fejének tekintik, amely felülről lefelé szerveződő, szigorúan hierarchikus egyházszervezetet eredményez.

Ezt követően itt határozza meg a törvény az egyházkormányzatunk már korábban felsorolt alapelvei közül az **egyetemes papság**, a **zsinat-presbiteri rendszer** és a **szabad egyház a szabad államban** elvét is.

A (2) bekezdés a **belső egyházi joggyakorlat** – minden egyháztagra és tisztségviselőre és minden esetben kötelező – **három követelményét** határozza meg. Ezek a világi jogból beemelt

- **jóhiszemű és tisztességes joggyakorlat**,¹²
- **az együttműködési kötelezettség**,¹³ és
- **a joggal való visszaélés tilalma**.¹⁴

* * *

A 3. §-nál fel kell hívjam a figyelmet arra, hogy az egyházközség, de tulajdon-

12 Jóhiszemű az, aki nem tud, és kellő körültekintés tanúsítása mellett sem kellene tudnia a látszattal ellentétes valóságról. A tisztesség elve az erkölcsösség általános követelményét emeli törvényi rangra. Nem elegendő tehát egy magatartás formális jogszerűsége, annak tartalmilag is jogszerűnek és erkölcsösnek kell lennie.

13 A jogszabályban tételesen meghatározott kötelezettség teljesítésén túlmenően is törekedni kell a felek érdekeinek kölcsönös előmozdítására.

14 Ezen elv lényegében a jóhiszemű és tisztességes joggyakorlás elvének negatív megfogalmazása: arra utal, hogy a jogot csak a céljának megfelelően lehet használni, egy valakit egyébként megillető jogosultság gyakorlása lehet visszaélésszerű és éppen ezért jogsértő.

képpen az egész látható egyház feladatait: az ige hirdetése, sákramentumok kiszolgálása, lelkigondozás, tanítás, egyházfegyelem, diakónia, majd az egyházközségekre vonatkozó 18. § (3) bekezdésnél találjuk meg. A törvény 3. §-a viszont mindezeket megelőzően kiemelten itt hangsúlyozza **a missziói parancs megvalósításának kötelezettségét.**

* * *

4. § Az állami egyházjog az Ehtv. 11. §-ában lehetővé teszi, hogy az egyház belső szabálya szerint jogi személyiséggel rendelkező egysége, szervezete vagy intézménye a világi jogviszonyokban is jogi személyként vehessen részt. Ezt valósítja meg az Alkotmánytörvényünk 4. §-a, mely szerint **az MRE egyházi törvényben és az intézményei alapító okiratában rendelkezhet arról, hogy a belső szervezeti egységei közül melyeket ruház fel jogi személyiséggel.** Az MRE-ben – a Kálvini egyházszervezési elveink alapján – minden egyházközség, egyházmegye, egyházkerület és a Zsinat önálló jogi személy saját döntéshozó testülettel, önálló jogi személyek a köznevelési, felsőoktatási intézményeink és önálló jogi személyek lehetnek a diakóniai, vagy missziói intézményeink is. A diakóniai (szociális) intézmény esetében az alapító dönti el azt, hogy az intézmény a saját szervezetén belül, de elkülönült költségvetéssel, vagy teljesen önálló gazdálkodással és önálló jogi személyiséggel működik-e.

Mit is jelent az önálló jogi személyiség?

Azt, hogy az adott szervezeti egység (egyházközség, egyházmegye, iskola, intézmény) önállóan dönthet a saját ügyeiben, önállóan gazdálkodik, önállóan köt szerződéseket, önállóan alkalmaz munkavállalókat, és a működéséért a saját teljes vagyonával felelősség is terheli. Amely szervezet nem rendelkezik önálló jogi személyiséggel, annak a nevében szerződést kötni, dönteni csak valamely felette álló testület, a fenntartó egyházközség, egyházmegye, egyházkerület jogosult.

(A jogi személyiség megléte vagy hiánya csak testület, szervezet esetében vizsgálható. Az ember, mint természetes személy a születésével válik a jogok alanyává, melyről a Polgári Törvénykönyv rendelkezik.)

* * *

5. § Ugyancsak az Ehtv. – a 23. §-ában – hatalmazta fel az egyházat arra, hogy **a vallási tevékenységhez kapcsolódó személyes adatokat** a saját belső szabálya szerint kezelje.

Az adatvédelem az utóbbi évtizedek új jelensége, melyről az Európai Unió alkotott olyan szabályt, amely közvetlenül minden államra, személyre és adatkeze-

lésre kihat. Ez AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2016. április 27-i (EU) 2016/679 RENDELETE, amit általában a GDPR-rendeletként emlegetünk.

Megoszlanak a vélemények abban a kérdésben, hogy a rendelet hatálya az egyházak adatkezelésére kiterjed-e, mivel maga a rendelet 2. § (2) bekezdés a) pontja mondja ki azt, hogy

„(2) E rendelet nem alkalmazandó a személyes adatok kezelésére, ha azt:

a) az uniós jog hatályán kívül eső tevékenységek során végzik;”

Ezért megalapozottnak tűnik az az álláspont, mely szerint **az egyházak tevékenysége nem tartozik az uniós jog hatálya alá**, ezért az egyházaknak sem kell feltétlenül a GDPR rendelkezéseit alkalmazni. Ezzel kapcsolatban azonban nagy a jogbizonytalanság és – inkább óvatosságból – valamennyi egyházi szervezet is igyekszik az uniós adatvédelmi intézkedések végrehajtására.

Ezért szól az Alkotmánytörvényünk arról, hogy az MRE testületei és intézményei **az egyházi hittételeknek, hagyományoknak megfelelően, a hitéleti tevékenységek gyakorlása és a tevékenységek egyházi célú nyilvántartása érdekében** jogosultak személyes adatok kezelésére. A GDPR rendelet egyik fontos alapelve, hogy személyes adatokat csak meghatározott cél érdekében lehet gyűjteni és kezelni, a törvényi megfogalmazás ezért tér ki az adatkezelés céljára is.

Az adatvédelmi szabályozás hasznos eredménye viszont, hogy **pontosan felsorolja és megnevezi azokat a nyilvántartásokat** – szám szerint kilencet –, melyeket az egyház szokásjogi alapon már régóta vezet, így azok törvényi szabályozást nyertek. Eszerint az egyházközség

- **keresztelési,**
- **konfirmációi,**
- **házasságkötési,**
- **áttérési,**
- **temetési anyakönyvet,**
- **választói névjegyzéket,**
- **hitoktatási nyilvántartást**

vezet, valamint

- **az egyháztagokról** (egyháztag, teljes jogú egyháztag),
- **az egyházi tisztségviselőkről**

is vezet nyilvántartást.

A nyilvántartások tartalmát a törvény részletesen nem sorolta fel, hanem további belső szabályozás körébe utalja. A Zsinat Elnöksége már 2019-ben jóváhagyta és kibocsátotta az **MRE Adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatát** és **mintaszabályzatot** bocsátott ki az **egyházközségek számára** is, melyben **minden nyilvántartás pontos tartalma is fel van sorolva**. Ez különösen hasznos, mert az egyházközi hivatal más fontos nyilvántartási kötelezettségeinek a teljesítéséhez is segítséget nyújt (pld. adományok nyilvántartása, lelkipásztori szolgálati napló, hitoktatási napló, kiadott ajánlások, hittantáborok, gyülekezeti táborok résztvevői stb.). A mintaszabályzat a Zsinat hivatali honlapján az alábbi linken érhető el: <https://reformatusmegyhaz.hu/documents/257/mre-adatvedelem-mintaszabalyzat.pdf>

A mintaszabályzatot az egyes egyházközségek presbitériumai egyetlen határozattal elfogadhatják. Amennyiben az első oldalon az adatkezelők adataival kiegészítik és a végén keltezéssel és aláírásokkal ellátják, már az egyházközségtől elvárható adatvédelmi előírásoknak is megfelelnek.

* * *

Az Alkotmánytörvény **6. §-tól 12. §-ig** terjedő szabályai tényleges **jogalkotási eljárásrendet** építettek be az új alkotmányunkba. Ezek a Zsinat és valamennyi más egyházi testület jogalkotására vonatkozó részletes szakmai szabályok.

Az egyházi belső jogalkotás olyan évszázados tradíciónk, melyet az állami Alaptörvény és az Ehtv. is elismer és lehetővé tesz.

Belső egyházi **törvényt csak a Zsinat alkothat**, és ezek között egyedi és kiemelt súlyú az Alkotmánytörvényünk.

Valamennyi egyházi testület (az egyházkerületek, egyházmegyék és egyházközségek) **jogosult** viszont – a világi jogban nem ismert, sajátosan református elnevezésű – **szabályrendelet alkotására**.

Szabályrendelet alkotása akkor célszerű, ha valamilyen területet hosszú időre, átfogóan és átgondoltan kívánunk szabályozni, és arra a törvényeink nem adnak részletes szabályozást. Nyilvánvaló, hogy a szabályrendelet csak olyan szabályt tartalmazhat, melyet a törvényeink lehetővé tesznek, azokkal ellentétes nem lehet.

Az egyházközségek viszonylag ritkán alkotnak szabályrendeletet, de kifejezetten hasznos lehet, ha az egyházközség temetővel, jelentős számú bérbe adott ingatlannal, vagy nagy szervezettel rendelkezik. Egyházmegyék és egyházkerületek esetében a szabályrendelet alkotása gyakoribb. Ott a testület szervezetéről, tisztségviselőiről, bizottságairól, üléskezési rendjéről vagy más fontos kérdéssről szoktak ilyen jogszabályt alkotni.

Az új Alkotmánytörvény – világi mintára – bevezette a **normatív határozat** jogszabály típust is. Ilyet az egyházkerületek, egyházmegyék és egyházközségek (ezeket nevezzük összefoglalóan fokozatos testületeknek) a saját szervezetük és saját működésük szabályozására alkothatnak.

Nagyon fontos szabályt tartalmaz a **6. § (4) bekezdése**, amikor előírja, hogy az egyházi jogi hierarchia csúcsán álló **Alkotmánytörvényünkkel semmilyen más egyházi jogszabály rendelkezése nem lehet ellentétes**.

A jogalkotás szakmai részleteire vonatkozó számos további előírások közül kiemelendő még a **9. §** amely tételesen leírja, hogy a **belső egyházi szabály hogyan kell kihirdetni**, valamint – a korábbi szabályozáshoz képest lényeges újítása **10. §**-ban az, hogy a **szabályrendelet érvényességéhez** a fölöttes – fokozatos – egyházi hatóság (egyházmegye, egyházkerület) **jogtanácsosának ellenjegyzését** kell beszerezni.

A **12. §-ban** az egyház társadalmi felelősségvállalásának a megjelenést is láthatjuk, mivel a **Zsinat** nem csak a tanelvi (ius reformandi) és az egyház belső működésére vonatkozó kérdésekben, hanem az egyházat körülvevő társadalom lényeges kérdéseiben is **állásfoglalást, vagy ajánlást alkothat**. Ezeket korábban már számos kérdésben megtette (házasság, család, szexualitás, kettős állampolgárság, fogyatékosok befogadása, uniós csatlakozás, magzati élet védelme stb.).

* * *

A törvény **13. §-a** több fontos szabályt tartalmaz az egyház tisztségviselőire és az egyház alkalmazottaira. Ezzel összefüggésben tudatosítanunk kell, hogy **az egyházi tisztségre történő megválasztás nem kitüntetés, hanem szolgálatra való elhívás**.

Az **(1) bekezdés** szerint minden tisztségviselőre és alkalmazottra vonatkozó kötelező magatartási szabály

- a példamutató keresztyén életvitel,
- a hivatali munka során az egyházi jogszabályok betartása,
- a legjobb tudás és lelkiismeret szerinti munkavégzés.

A **(2) bekezdés** általános szabályt tartalmaz valamennyi egyházi tisztségviselő választására. Minden tisztségnél meg kell vizsgálni, hogy a **törvényeink előírnak-e valamilyen választhatósági feltételt?** (pld. lekipásztorra választásnál önálló lelkészi minőség, püspök, esperes esetében legalább 10 éves lekipásztori szolgálat, presbiternél legalább 3 éves teljes jogú egyháztagság, gondnoknál legalább 3 éves presbiteri szolgálat stb.)

Az alapvető szabály az, hogy **nem lelkipásztori tisztségre lehetőleg presbitert kell választani**. Azonban, ha ilyen személy nincs, a törvény későbbi szabályai több tisztség esetében is lehetővé teszik olyan személy megválasztását, aki egyébként a presbiterré választás feltételeinek megfelel (pld az egyházmegegyei közgyűlésbe választott egyházközségi képviselő, vagy az egyházkerületi közgyűlésbe választott egyházmegyei képviselő esetében).

Nyilvánvaló szabályt tartalmaz a **(4) bekezdés**, mely szerint **a munkavégzésre** – a nem lelkipásztori szolgálatra – írásban **munkaszerződést** kell kötni és arra az állami és egyházi előírásokat is alkalmazni kell.

Az **(5) bekezdés** arra utal, hogy az egyházi törvényeink csak az állandó tisztségviselőink feladatkörét és azt is csak a fő kereteit illetően határozzák meg. Ezért minden egyházkormányzati fokozatos testület – lehetőleg szabályrendeletben – további részletszabályokat alkothat és ezekben más tisztségeket, bizottságokat és testületeket is létrehozhat. (A TTRE például egyházkerületi diakóniai, tanügyi tanácsosi tisztségeket hozott létre, és több nem kötelező bizottságot és Igazgatótanácsot is működtet.)

* * *

A **14. §** az egyház valamennyi testületére és döntésére **kötelező és igen fontos összeférhetetlenségi szabályt** fogalmazza meg.

Az MRE tagjai vagy tisztségviselői önállóan vagy testületek tagjaként igen gyakran más egyháztag vagy tisztségviselő személyét érintő kérdésben kell, hogy döntenek (megválasztás, kinevezés, díjazás stb.). Az egyháztól elvárható ékes rend megkívánja, hogy ilyenkor is pártatlan, szubjektív tényezőktől független döntés szülessen. Ez csak úgy valósítható meg, ha a döntésben résztvevők és a döntés érintettje között semmilyen elfogultságot megalapozó kapcsolat nem áll fenn. Ezért senki nem vehet részt – még testület tagjaként sem – olyan döntésben, amelyben maga vagy a törvényben felsorolt hozzátartozói érintettek, esetleg ugyanabban az ügyben már maga korábban eljár, vagy bármilyen más okból érdekelt. Az igazságos, – mai szóhasználatnál független – bíraskodásra a Bibliában több útmutatást is találunk.¹⁵ Ehhez hasonló feltételt ír elő a törvényünk a mindennapi döntéseinkre is.

A rendelkezésnek különös jelentőséget ad, hogy az egyházban lelkipásztor vagy lelkipásztor hitoktató házaspárokkal, többgenerációs lelkészcsaládokkal, vagy több generációban öröklődő presbiteri tisztségekkel is gyakran találkozunk. Ilyenkor különös gondossággal kell ügyelni arra, hogy saját hozzátarto-

15 Néhány igeszakasz a teljesség igénye nélkül: 3Móz 19,15, Péld 24,24-25, Zsolt 58,2, Ézs 61,8 Ám 5,24, Jn 7,24.

zóinkat érintő döntésben ne vegyünk részt. Ez már az ilyen ügy tárgyalására is, és nem csak a kifejezett döntéshozatalra vonatkozik.

Sajnálatos tapasztalat erre vonatkozóan az, hogy az ilyen helyzetet a testületeink és tisztségviselőink igen gyakran fel sem ismerik, vagy tudatosan figyelmen kívül hagyják.¹⁶

* * *

Az alkotmánytörvény **15. §-a az egyház és a tisztségviselői vagy alkalmazottai között jogi kapcsolat típusára ad szabályozást.** Az állami egyházjogi szabályoknál már kitértünk arra, hogy az Ehtv. 12. § (1) bekezdése az egyházi személy részére lehetővé teszi, hogy a saját egyházával sajátos egyházi szolgálati viszonyban, munkaviszonyban, esetleg egyéb jogviszonyban álljon. Az egyház számára az állami törvény biztosítja annak az eldöntését, hogy melyik típusú jogi kapcsolatot alkalmazza.

Az MRE a törvény ezen szakaszában

- egyrészt meghatározza, hogy **egyházi személynek** csak az egyházzal **tényleges szolgálati viszonyban álló lelkipásztorokat** ¹⁷ tekinti,
- másrészt ezekkel a **lelkipásztorokkal nem munkaviszonyt, hanem egyházi szolgálati viszonyt** hoz létre.

Mindenki más, **aki nem lelkipásztor**, az állami jogi szabályok alapján az egyházzal **munkaviszonyban, esetleg megbízási jogviszonyban** állhat. Ebbe a körbe tartoznak például a pedagógusok, az intézményi dolgozók, hivatali dolgozók, számviteli, műszaki, adminisztratív munkatársak.

Ennek a különbségtételnek a hangsúlyozása azért fontos, mert a világi szemlélet minden díjazásért végzett rendszeres tevékenységet alapvetően munkaviszonynak tekint. A munkaviszonyhoz nagyon hasonló a közalkalmazotti vagy a köztisztviselői foglalkoztatás is.

16 Abban az esetben, ha például egy presbitériumi döntést a lelkész házastársát vagy hozzátartozóját érinti, célszerű az egyházmegye segítségét kérni, hogy a tárgyalásból összeférhetetlenség miatt kizárt lelkész helyett küldjön egy lelkészi tanácsost a presbitéri gyűlésre.

17 A lelkipásztorok szolgálatáról és jogállásáról szóló 2024. II. törvény a lelkész helyett már a lelkipásztor megnevezést használja. Ennek megfelelően a Zsinat a 2024. évi IV. törvénnyel az Alkotmánytörvényben is a lelkész megnevezést mindenütt lelkipásztorra módosította. Ezért a lelkész megnevezés a Magyarországi Református Egyház bármely törvényében vagy más szabályában mindenütt a lelkipásztorra vonatkozik.

Miért fontos ez a különbségtétel a lelkipásztori szolgálati viszony és a munkaviszony között?

A **munkaviszonyban** – elméletileg – a dolgozó a munkaerejét vagy szaktudást adja el a munkáltatónak, a munkaerőpiacon elérhető áron, amelyért a munkabért kap. A munkabér minimális mértékét állami jogszabály meghatározza. Ennek a fejében a munkáltató utasításokat ad a dolgozójának a munkavégzés mikéntjére vonatkozóan, a dolgozó pedig köteles meghatározott időben a munkáltató rendelkezésére állni, és a kapott utasításokat maradéktalanul teljesíteni. Ennek következtében a dolgozó alapvetően nem felelős a munka eredményéért, gazdaságosságáért stb.

A **lelkipásztori szolgálat** viszont a református egyház elvei szerint **egy belső és egy külső elhíváson alapul**, nem a munkaerőpiac szabályai szerint történik a kiválasztás és az alkalmazás. A lelkipásztor számára közvetlen munkautasítást senki nem adhat, a lelkipásztori szolgálat lényegi tartalmát munkáltatói utasítás nem határozza meg. A lelkipásztor díjazásának a mértékére sincs állami szabály.

A világi és az egyházi szabályok eltérően szabályozzák a tisztségviselők vagy alkalmazottak felelősségét is. A kártérítési felelősség alapvetően világi jogi kérdés, ezért arra minden esetben a Polgári Törvénykönyv vagy a munka törvénykönyve rendelkezéseit kell alkalmazni.

* * *

A **törvény 16. §-a** deklarálja, hogy **az egyház** nem csak gyülekezeti és egyház-kormányzati egységekből áll, hanem **kiterjedt köznevelési, szakképzési, felsőoktatási és diakónia intézményrendszerrel rendelkezik**. Ezek is az egyház szerves részei, melyekre a Zsinat úgynevezett ágazati törvényeket alkotott. Ilyen ágazati törvényeink az alábbiak:

- *A Magyarországi Református Egyház szeretetszolgálatáról szóló 2000. évi II. tv.*
- *A református hittanoktatásról szóló 2007. évi II. tv.*
- *A Magyarországi Református Egyház felsőoktatásáról szóló 2014. évi V. tv.*
- *A Magyarországi Református Egyház köznevelési törvénye 1995. évi I. tv.*

Valamennyi egyházi intézménynek van egy alapítója – egyházközség, egyház-megye, egyházkerület vagy Zsinat – és ez az alapító látja el testületei útján a felügyeleti és működtetési feladatokat is.

Itt kell felhívni a figyelmet arra, hogy az Alkotmánytörvényünk mindössze ezt

a két mondatból álló szabályozást tartalmazza a fenntartók és az intézmények kapcsolatára. Ezért szükségesnek látszik az intézmények és az alapítóik közötti kapcsolatok részletesebb egyházalkotmányi szintű szabályozása (pld. az intézmények részvétele és képviselete a presbitériumokban, stb.)

* * *

A 16. § (2) - (3) - (4) bekezdései azt a valós helyzetet ismerik el, hogy az egyház-
községek, a közegyház és egyes egyházi intézmények támogatására is **számtalan alapítvány és egyesület** jött létre.

Az alapítványok igen lényeges – elsősorban anyagi – támogatást nyújtanak számunkra, mivel az egyháznál könnyebben és nagyobb mértékben tudnak adományokat gyűjteni és a szervezetük is jobban tud alkalmazkodni az elérendő céljukhoz. Az alapítványok célja igen sokféle lehet. Sokszor egy templom építésére vagy meglévő épület megőrzésére, orgona felújítására, egyes intézmények vagy tevékenységek támogatására irányulnak, de alapítványi formában működik a Magyar Református Szeretetszolgálat is.

Az egyházi feladatok szolgálatára **egyesületek** is alakultak. Ilyen egyházi szolgálatra létrejött közismert egyesületek például a Bibliaszövetség és Presbiteri Szövetség is.

A 17. § az egyházunk fontos sajátosságát jelentő **választásokban** – a gyülekezeti lelkipásztor kivételével¹⁸ – minden tisztségviselőre **irányadó 6 éves megbízási időt** és az időközi választásokra vonatkozó szabályt tartalmazza.

A Magyarországi Református Egyház választási szabályairól (új) 2022. évi IV. törvény rendelkezik, **ezeket a szabályok a választási szabályokkal együtt kell alkalmazni.**

¹⁸ A gyülekezeti lelkész megválasztása továbbra is határozatlan időre szól. Ezért került sor az Alkotmánytörvény szövegének kiegészítésére a 2023. évi IV. tv. 3. §-ával.

MÁSODIK RÉSZ AZ EGYHÁZKÖZSÉG

I. fejezet Az egyházközségről általában (18. - 27. §)

A törvény II. részétől kezdődően minden rész az egyházszervezet, illetve egyházkormányzat egy-egy szintjéről szól. Az egyházszervezet legalsó szintje az egyházközség, ebből szám szerint a Magyarországi Református Egyházban mintegy 1300 lehet.

Az **egyházközség fogalmának** meghatározásánál tudjuk a legjobban a **látható és nem látható egyház** fogalmát megérteni.

A törvény 18. § (1) bekezdése szerint ugyanis **„Az egyházközség az egyház tagjainak meghatározott területen élő és egyházi törvény szerint szervezett gyülekezete.”** Az egyházközség tehát a **gyülekezet külső, látható képe**. A gyülekezet megnevezés biblikus, az egyházközség pedig egyházi jogi fogalom. Gyülekezet létezhet egyházközségi jogi keretek nélkül is, de amint szervezeti-
leg már a törvényünknek is megfelel, az egyházközség, mint jogilag meghatározott szervezet is létrejön.

„(2) Az egyházközség illetékessége általában egybeesik a település közigazgatási területével. Egy egyházközség illetékessége több település területére is kiterjedhet. Egy település területén több református egyházközség is működhet, mely esetben az illetékességet egyházmegyei szabályrendelet határozza meg.

A hagyományos egyházkép településenként egy gyülekezettel, azaz egy egyházközséggel számolt. A nagyobb településeken, különösen a városokban azonban már egymás mellett több gyülekezet és egyházközség is létezik. Ez részben a települések növekedésének, részben a történelmi körülményeknek is köszönhető. A nagyobb városokban egészen az 1948-as államosításig az egész város református gyülekezetei alkottak egy egyházközséget, egységes presbitériummal, de templomként gyülekezeti körzetekkel, parókiákkal, iskolákkal stb.

Erre Debrecen jól látható példát mutatott. 1948-ban, amikor az egyházi ingatlanok államosítása már előre látható volt, az egyes gyülekezeti körzeteket önálló egyházközségekké alakították, hogy legalább az egyes templomokhoz tartozó parókiák mentesüljenek az államosítás alól. Ekkor Debrecenben a nagy városi egyházközségből hirtelen 12 önálló egyházközség jött létre, és a város akkori területét felosztották az új egyházközségek között. Ez az új egyházközségi szerkezet tehát akkor nem a szerves fejlődés, hanem a külső kényszer eredménye volt. Azóta a város természetes fejlődésével alakultak további új

egyházközségek, így azok száma ma már a huszonegy.

Több helység területén működő egyházközség azokon a településeken alakulhat ki, ahol a református népesség száma csekély.

Az Alkotmánytörvény a következő bekezdésében határozza meg a **látható egyház feladatait**:

*(3) Az egyházközség az egyházi jogszabályoknak megfelelően teljesíti mindazokat a feladatokat, amelyek **az Ige hirdetése, a sákramentumok kiszolgáltatása, a hívek lelkigondozása, tanítása, az egyházfegyelem fenntartása, a szegények, árvák, magukról – átmenetileg vagy tartósan – gondoskodni nem tudók és betegek gondozása** tekintetében az egyházra várnak. E feladatainak teljesítése céljából megalakítja az egyházközség **testületeit**, megválasztja **tisztségviselőit** és gondoskodik a szükséges **anyagi eszközökről**.*

Ezt a meghatározás az egész egyházra is alkalmazható, így akár az MRE feladatmeghatározásának is tekinthetjük.

Célszerű megismételni, hogy **melyek a látható egyház** törvény szerinti feladatai, szolgálatai?

- az Ige hirdetése,
- a sákramentumok kiszolgáltatása,
- a hívek lelkigondozása, tanítása,
- az egyházfegyelem fenntartása,
- szegények, árvák, magukról – átmenetileg vagy tartósan – gondoskodni nem tudók és betegek gondozása.

Az itt felsorolt feladatait azonban csak akkor képes elvégezni, ha

- megalakítja az egyházközség testületeit,
- megválasztja a tisztségviselőit,
- gondoskodik a szükséges anyagi eszközökről.

Aki egy gyülekezethez tartozik, az már a fentieket magától értetődőnek tekinti – általában – egy kivétellel. **Az egyházfegyelem fenntartását** a gyülekezetek általában nem gyakorolják és a fontosságát sem érzik. Az egyházfegyelem azonban nem csak az egyházi törvények ellen vétők megbüntetését jelenti, hanem az egyház törvényeinek és belső szabályainak önkéntes és tudatos betartását. Erre azért van szükség, mert az egyház a feladatait hatékonyan és eredményesen csak akkor tudja ellátni, ha a szolgálatait tudatos fegyelmezettséggel végzi. **Az egyházfegyelem tehát az egyházi szolgálat hatékonyságának egyik fontos előfeltétele**, ezért szükséges annak a fenntartása is.

„(4) A református egyháztag ahhoz az egyházközséghez tartozik, amelynek illetékességi területén lakóhelye van. Ha a református egyháztag nem a lakóhelye szerinti egyházközséghez kíván tartozni, kérelmet nyújt be az általa kiválasztott egyházközség elnökségéhez, mely dönt a kérelemről. A kérelem elfogadása esetén a fogadó egyházközség elnöksége értesíti a lakóhely szerinti egyházközség elnökségét.

Az egyháztagság – alapvetően – a lakóhely szerinti egyházközséghez kapcsolja az egyháztagjainkat. Ez a szabály azonban – különösen ott, ahol egy településen több egyházközség is működik – már jelentős mértékben fellazult.

* * *

A törvény 19. §-a felsorolja az **egyházközségek öt típusát**, a 20-24. §-ok pedig **definiálják az egyes típusokat**.

20. § A legtöbb egyházközség **anyaegyházközség**, ezt tekintjük általánosnak, a többi inkább a kevesebb számú kivétel.

Az **anyaegyházközség négy jól látható tulajdonsággal rendelkezik**:

- önállóan fenntartja a lelkipásztori állást,
- van önálló presbitériuma,
- van önálló anyakönyvezése
- van önálló pénzgazdálkodása.

Mindezekre tekintettel önálló, belső egyházi **jogi személy**, azaz a saját ügyeiben, saját döntéshozó testülete – presbitériuma – útján, a saját vagyonát kockáztatva jár el minden ügyében. Az egyházközségek további típusait mindig az anyaegyházközséghez viszonyítjuk, azt vizsgáljuk, hogy az előbb felsorolt négy tulajdonság közül melyekkel rendelkeznek, és melyekkel nem.

21. § A társegyházközség két egymáshoz közel eső egyházzrészről, azaz két gyülekezetből áll. Mindkét egyházzrésznek van önálló presbitériuma, de a **lelkipásztori** állást közösen tartják fenn. A két egyházzrész belső viszonyát megállapodásban szabályozzák (melyik parókián lakik a lelkipásztor és hogyan viselik ennek a költségeit, melyik templomot, gyülekezeti termet mikor és hogyan használják, temetőt hogyan tartják fenn stb.), és ezt az egyházmegyei közgyűlésnek is jóvá kell hagynia. Önálló **jogi személy**.

22. § A missziói egyházközség eredetileg az alkotmánytörvény 3. §-ánál már idézett **missziói parancs** teljesítésére jön létre. Ebből a sajátos helyzetéből következően önmagát nem tudja fenntartani, csak a **Közalap, az egyházkerület vagy az egyházmegye anyagi támogatásával**. Ezek a testületek lelkipásztori

szolgálat fenntartásával és istentiszteletei hely biztosításával tudják a missziót segíteni, ezekbe a gyülekezetekbe **a püspök nevezi ki a lelkipásztort**. Jellemzően újabb lakóterületeken, lakótelepeken, kertségekben vagy korábban református népességgel nem rendelkező településeken alakul ki egy gyülekezeti mag, amely a közegyházi támogatások segítségével hosszú idő alatt anyaegyházközséggé szerveződik. Mostanában inkább a nagyobb városokban láttunk erre példát.

Az új Alkotmánytörvény kifejezetten kimondja, hogy a missziói egyházközség fenntartásának **határozott célja van: új anyaegyházközség jöjjön létre**.

Létrehozásáról – nyilvánvalóan az illetékes egyházmegye javaslatára – **az egyházmegyei közgyűlés dönt**.

A törvény nem szól arról, hogy a missziói egyházközségnek van-e saját presbitériuma, anyakönyve és pénzgazdálkodása, de a gyakorlat szerint általában ezekkel is rendelkezik. Sajnos a törvény egyelőre – a 26. § általános szabályait leszámítva – nem ad útmutatást a missziói egyházközségből anyaegyházközséggé alakulás eljárásrendjére (egyházközségi közgyűlés összehívása, presbiterválasztás, lelkipásztor-választás stb.).

A missziói egyházközség is önálló **jogi személy**.

Itt kell utalni arra, hogy az új Alkotmánytörvény előtt a **missziói egyházközség fogalmának volt egy másik arca is**. Különösen az elnéptelenedő kistérségeken talákoztunk azzal a szomorú helyzettel, hogy a gyülekezet már nem képes az önálló lelkipásztori állás költségeit viselni. Ezek az **elerőtlenedett gyülekezetek** – legalábbis a Tiszántúli Református Egyházkerület területén – kérhették azt, hogy az egyházkerület minősítse át őket anyaegyházközségből missziói egyházközséggé. Ebben az esetben az egyházkerület folyamatos pénzbeli támogatást nyújtott az ott szolgáló lelkipásztor javadalmazására, az egyházközség pedig ettől kezdődően lemondott az önálló lelkipásztor-választás jogáról. A még ott szolgáló megválasztott lelkipásztor után a következő lelkipásztort már a kerület püspöke nevezi ki.

Az új Alkotmánytörvényen érezhető a szándék, hogy a missziói egyházközség típusát a ténylegesen újonnan alapuló közösségeknek tartsa fenn, míg az **elerőtlenedett gyülekezetek támogatására a Zsinat 2021. novemberétől létrehozta a gondozó egyházközség intézményét**, melynek szabályai az új törvényben is helyet kaptak.

23. § (1) A gondozó egyházközség több településen élő egyháztagokra kiterjedő illetékességgel rendelkezik, a feladatait lelkipásztori állás fenntartásával és a lelkipásztort segítő munkatársak – különösen hittanoktató, diakónus – alkalmá-

zásával önállóan teljesíti. Fenntartása az Országos Református Egyházi Közalap, egyházkerület vagy egyházmegye támogatásával történik. **Önálló anyakönyvezése és pénzgazdálkodása van.** A gondozó egyházközség jogi személy.

(2) A gondozó egyházközségnek **presbitériuma van**, amelybe a tagokat a gondozó egyházközséget **alkotó települések református közösségei választják. Lelkipásztort a püspök nevezi ki.** Ez az új forma az egymás közelében lévő és nagyon alacsony létszámú **egyházközségek egyesülésével jön létre** és lehetővé teszi a lelkipásztori, hitoktatói és diakóniai szolgálatok – több vagy akár hetente változó – helyszínen, de folyamatosan történő ellátását közegyházi forrásokból.

A gondozó egyházközség létrejöttéhez **az érintett egyházközségek, kezdeményezése vagy támogatása és az egyházmegyei közgyűlés döntése szükséges.** Ezzel a döntéssel több település egyháztagjai egy gyülekezet és egy egyházközség tagjaivá válnak. A gondozó egyházközség a korábbi egyesülő egyházközségek jogutódjaként létrejövő új és önálló **jogi személy.**¹⁹

24. § A leányegyházközség olyan gyülekezet, amely **csak istentiszteleti hellyel**, templommal vagy gyülekezeti teremmel rendelkezik, de sem önálló presbitériuma, sem önálló lelkipásztora, sem önálló gazdálkodása nincs. Így a lelkipásztori szolgálatok ellátása és igazgatási szempontból is egy anyaegyházközséghez van csatolva. Így az összes más egyházközség típustól eltérően nem is önálló jogi személy.

Különleges, de beszédes nevű gyülekezeti közösség a törvény **25. §-ban** definiált **szórvány.**

A szórványban elszórta élnek egyháztagok, akik valahol rendszeresen istentiszteleti, gyülekezeti alkalmakra összegyűlnek. A szórvány ellátásáról az egyházmegye úgy gondoskodik, hogy valamelyik közeli egyházközséghez beosztja, és az adott egyházközség lelkipásztora köteles a szolgálatokat a szórványban is ellátni. Itt semmilyen egyházközségi szervezet, presbitérium vagy önálló gazdálkodás sincs.²⁰

* * *

19 Még csak Baranyában tudunk gondozó egyházközségek tényleges működéséről. A hírek szerint az egyházközség működése úgy oldódik meg, hogy egy lelkész házaspár folyamatosan vagy helybe viszi a szolgálatokat, vagy a híveket szállítja a szolgálatok, gyülekezeti alkalmak helyszínére.

20 Tipikus példákat találunk erre a Hódmezővásárhely közeli tanyavilágban.

A törvény **26. §-a** az **egyházközségek státusügyeit** szabályozza. Státusügyek azok, amikor új egyházközség létrehozásra, meglévő szétválására, több egyházközség egyesülésére, egyházközség megszűnésére, társegyházközséggé, leányegyházközséggé vagy gondozó egyházközséggé átalakulására kerül sor. Ezekről a változásokról – a gondozó egyházközség kivételével – **először minden esetben a presbitérium hoz határozatot**, melyben meghatározza a lelkipásztor-választás, lelkipásztor állás fenntartás, gazdálkodás változás utáni szabályait és **ez az egyházmegyei közgyűlés jóváhagyó határozatával válik érvényessé**.

Ezekben az ügyekben **az egyházmegyének és az egyházkerületnek is kezdeményező joga van**. A gondozó és missziói egyházközség létrehozása azért kivétel, mert ott már valószínűleg nincs működő presbitérium, ezért az egyházközségi közgyűlés tud csak kezdeményező vagy támogató döntést hozni.

26. § (6) A Magyarországi Református Egyházhoz tartozó egyházközségek elnevezésükben a "Református Egyházközség" megjelölést és annak a helységnek a nevét tartoznak viselni, amelynek a területén működnek. Ha egy helység területén több egyházközség működik, akkor ezek mindegyike a helység nevén kívül más közelebbi megkülönböztető elnevezést köteles használni."

A törvény szövege e helyen magyarázatot nem igényel. Fontos azonban, hogy az egyházközség nevét és címét is mindig pontosan használjuk. Mivel az egyházközségeknek alkalmanként számlát is kell kibocsátaniuk (pld. sírhelyről, bérbeadásról, esetleg harangozásról stb.) az már olyan fontos számviteli bizonylat, amely megköveteli a mindig pontos és azonos névhasználatot. Az egyes számítógépes programok azonban egy hosszabb egyházközség nevéhez (pld. Hódmezővásárhely-Csúcsi és Erzsébeti Református Egyházközség) elegendő betűhelyet már nem biztosítanak. Ezért szükségessé vált, hogy a Zsinat Elnöksége szabályozza, nem csak az egyházközségek, hanem az egyházmegyék, egyházkerületek és a Magyarországi Református Egyház **rövidített elnevezésének a módját** is (Ek., Tek., Mek., Em., Eker., TIREK, TTRE, DTRE, DMRE, MRE).

Erről szól a zsinati honlapon megtalálható 130372/2020. iktsz. elnökségi határozat. https://reformatus egyhaz.hu/documents/966/el_n_hat_rovidites.PDF

Az egyházközség pontos nevét és címét is az egyházmegye útján a Zsinattól beszerzendő **egyházfőhatósági igazolás** tartalmazza. Minden külső hatóság, szerv vagy személy előtt ezzel lehet az egyházközség adatait (név, cím, képviselők neve, adószám) igazolni.

* * *

27. § Szavazati számérték. Az egyházközségek a zsinat-presbiteri elv szerint az őket megillető jogosítványaik egy részét választott képviselőik útján a fokozatos egyházi testületekre – egyházmegyére, egyházkerületre, Zsinatra – átruházzák. Ezért a **választásban minden egyházközség részt vesz**, az egyházközségek a szavazatukat pedig – a választójogi törvényünkben leírt módon – presbitériumi döntéssel hozzák meg. Az egyházközségek **azonban nem azonos méretűek**. Egy kis szatmári vagy zalai egyházközségben az egyháztagok száma csak néhány tíz fő, egy nagyobb református többségű településen pedig az egyházközségnek akár több ezer egyháztagja is van. Az egyházközség méretét az ott szolgáló beiktatott lelkipásztorok száma is jellemzi, hiszen több lelkipásztor szolgálatára csak nagyobb, erősebb egyházközségben van szükség és lehetőség.

A gyülekezetek méretének ezt a különbözőségét az alkotmánytörvényünk is figyelembe veszi, hogy a **felsőbb egyházi testületek összetételénél és a tisztviselők megválasztásánál** az egyházközség választójogosult tagjainak a számaránya is érvényesüljön.

Ezért **minden egyházközségnek van egy szavazata, de legfeljebb ötig emelkedhet** a szavazataik száma, ha

- az egyházközségben **egynél több beiktatott lelkipásztor** szolgál,
- vagy a választójogosult (teljes jogú és nagykorú) **egyháztagok száma ezernél több**.

Ezekben az esetekben **az egyházközség szavazatainak a száma, minden beiktatott lelkipásztor esetén, és minden megkezdett ezer egyháztag után is egy-egy szavazattal nő**.

Ezt a számértéket **háromévenként az egyházmegyei közgyűlés** újra megállapítja.

Az egyházközség szavazati jogát a presbitérium testületeként gyakorolja. Ez azt jelenti, hogy a választásoknál a jelöltekre nem a presbiterek külön-külön szavaznak, hanem a presbitérium, mint testület – a rá irányadó határozathozatali eljárásban – dönti el, hogy a választásoknál melyik jelöltet támogatja.

Mikor van ennek még jelentősége? Mindjárt **az egyházmegyei közgyűlés megalakulásakor**, mert a közgyűlésbe az egyházközség nem csak egy, hanem több világi képviselőt küld. Egy kisebb egyházmegyei közgyűlésben ennek már komoly jelentősége is lehet.²¹

²¹ 67. § (1) bek. g) pont

II. fejezet Az egyháztagek (28. - 30. §§)

Az egyháztagság a magyar református egyházakban kétszintű: egyháztagság és teljes jogú egyháztagság különböztethető meg.

A törvény 28. § (1) bekezdése szerint a Magyarországi Református Egyházban fennálló **egyháztagság** feltételei:

- magyar állampolgárság vagy magyarországi lakhely,
- református keresztség, vagy aki nagykorúként keresztyénnek és reformátusnak vallja magát.²²

A **teljes jogú egyháztagság öt feltételét** a törvény 28. § (2) bekezdése tartalmazza:

- református keresztség,
- konfirmáció,
- részvétel a gyülekezeti és úrvacsorai közösségben,
- nagykorúság,
- egyházfenntartói járulék fizetésével hozzájárulás az adott egyházközség fenntartásához.²³

Mi a jelentősége a kétszintű egyháztagságnak?

Az **egyháztagság** a református felekezeti és a gyülekezeti közösséghez tartozást jelenti.

A **teljes jogú egyháztagság** az egyház látható, külső képének alakításában való részvételt is tartalmazza. Amennyiben a teljes jogú egyháztage a nagykorúságot elérte, már bekerül az egyházközség választói névjegyzékébe. (A választói névjegyzék vezetésének szabályait a 2022. évi IV. törvény 1.-5. §§-nál találjuk meg.) Ezután részt vehet az egyházközségi választásokban (lelkipásztor-választás, gondnokok és presbiterek megválasztása), és maga is választhatóvá válik minden olyan egyházi tisztségre, amely választhatósági feltételeinek megfelel.

* * *

22 Az Alkotmánytörvényünk csak a Magyarországi Református Egyházban fennálló egyháztagságról szól. De 2009. május 22-óta már mindnyájan az egységes Magyar Református Egyháznak is tagjai vagyunk, akik az egyháztagságból fakadó jogainkat és kötelezettségeinket az adott részegyház belső szabályai szerint gyakoroljuk.

23 A korábbi alkotmánytörvényünk csak az anyagi hozzájárulást írta elő. Ezért egyes egyházközségekben a természetbeni hozzájárulást, aktív segítő közreműködést is elismerték.

A református **egyháztag jogai és kötelezettségei** a 29. - 30. §§-ban egymás tükörképeként is megjegyezhetőek.

A kötelezettségek és jogok:

- keresztyén életvitel,
 - gyülekezeti,
 - nevelési,
 - anyagi és
 - tisztséghez kapcsolódó
- tipizálással is megjegyezhetőek.

III. fejezet Az egyházközség testületei (31. §)

Fontos előre bocsátani, hogy a törvény az egyházközség szervezeti leírásánál az **anyaegyházközség** (20. §) valamennyi funkcióját megvalósító egyházközségre vonatkozó szabályokat írja le. A hagyományos egyházképünk általában így mutatható be. A társegyházközségnél, a missziói, gondozó vagy leányegyházközségnél valamelyik feltétel, testület vagy tisztség általában hiányzik. Az anyaegyházközség önkormányzati és igazgatási feladatainak a megvalósításához szükségesek az egyházközség itt felsorolt testületei:

- az egyházközségi közgyűlés,
- a presbitérium,
- az egyházközség elnöksége,
- az egyházközség tisztségviselői és alkalmazottai,
- a presbitérium által létrehozott bizottságok.

Az egyházközségi közgyűlés (32. §)

Az egyházközség vezető és irányító testülete – a kálvini alapelvek megtartása miatt – nem az egyházközségi közgyűlés, hanem a hitben erős, az elhívott, egyházi tapasztalatokkal rendelkező és példamutató életvitelű egyháztagokból választott presbitérium. Ebben tudatosan eltérünk a világi politikai, gazdasági vagy civil szervezetek működésétől, ahol a közgyűlési szintű szervezetek gyakorolják a főhatalmat.

Ezért az egyházközségi közgyűlés **a gyakorlatban csak a lelkipásztorválasztás, a főgondnok és a presbiterek megválasztása alkalmával működik.** Elvileg a presbitérium, vagy egyházi törvény más döntést is a hatáskörébe utal-

hatna, de erre vonatkozó egyházi gyakorlat egyáltalán nem alakult ki.

Az egyházközségi közgyűlést **a választójogosult teljes jogú egyháztagok alkotják**. Mivel a tapasztalat szerint a közgyűlésen a teljes jogú egyháztagok többsége sem mindig jelenik meg, a határozatképességet a törvény két egyidejű (konjuktív) feltételhez köti. **Jelen kell lenni a választójogosultak legalább 10 százalékának, de legalább a presbitériumi létszám kétszeresének**. Amennyiben ez utóbbi feltétele nem érvényesülne, lényegében a presbitérium döntene a közgyűlési hatáskörbe utalt választásokról is.

Feltehető az a kérdés, hogy miért ilyen alacsony a határozatképességi küszöb? Erre több válasz is adható. Az egyházközségnek például igen fontos, hogy a lelkipásztori állás a megüresedés után minél előbb helyben szolgáló saját lelkipásztort kapjon, ezért a döntés nem húzódhat el. A választójog gyakorlására minden teljes jogú egyháztag számára lehetőség, de nem kötelesség. A gyülekezet nem homogén, minden gyülekezetben vannak aktívabb és kevésbé aktív egyháztagok. A kevésbé aktívak a távolmaradásukkal tulajdonképpen hallgatólagosan átgengedik a döntés jogát az aktívabb egyháztagoknak.

Nagy létszám, vagy több istentiszteleti hely esetén részközgyűlések tartása is lehetséges.

A presbitérium (33. - 42. §§)

Az Alkotmánytörvény a 33-42. §§-ban külön szabályozza a **presbitérium**, mint **egyházközségi testület működési szabályait és később a 49-53. §§-okban külön írja le a presbiterekre, mint a testület tagjaira** vonatkozó szabályokat.

33. § A presbiterek az egyházközség olyan **vezető testülete**, amely az egyházközség **lelki és anyagi működéséért is felelős**, és – az egyházközségi választások kivételével – az egyházközség minden más ügyében dönt.

A **33. § (2) bek.** részletesen felsorolja presbitérium feladatait. A felsorolásból megállapítható, hogy **a presbitérium hatásköre általános**, a hitéleti, diakóniai, gazdálkodási, igazgatási, szervezeti és fegyelmi ügyekre is kiterjed.

A presbitérium **működési szabályait a törvény részletesen és világosan leírja**, így ahhoz csak néhány megjegyzés fűzhető.

34. § **Az egyházközség elnöksége** az egyházközség valamennyi testületének így a közgyűlésnek és a **presbitérium ülésének is ellátja az elnökségi feladatait**. A törvény lehetővé teszi, hogy a levezető elnök tekintetében az elnökség tagjai megállapodjanak, ezért az ülést nagy gyakorisággal a főgondnok vezeti le.

35. § (1) bek. A presbitérium **legalább negyedévente**, illetve szükség szerint ülésezik. Ha az elnökség nem tudja összehívni, erről az egyházmegye elnöksége intézkedik.

35. § (2) bek. alapján a presbitérium ülését akkor is össze kell hívni, ha azt a presbiterek legalább egynegyede kéri. Itt találkozunk először az **Alkotmány-törvény általánosan érvényesülő szabályával**, mely szerint valamennyi fokozatos testületnél – egyházmegyei közgyűlés, egyházkerületi közgyűlés, Zsinat – a tagok egynegyede, a Zsinat estében egyötöd is kezdeményezheti a testület összehívását. Ezt azonban csak írásban és a tárgyalandó fontos kérdés megjelölésével tehetik meg.

A **35. § (3)** bekezdés szerint a presbiteri gyűlés **csak az adott egyházközséghez tartozó teljes jogú egyháztagok számára nyilvános**. Volt már olyan eset, hogy más kívülállók kívántak ott megjelenni, erre azonban nincs lehetőség. Az természetesen megoldható, hogy meghatározott napirendi pont tárgyaláshoz az abban érintett külső közreműködőt, szakembert a presbitérium meghívja és meghallgassa. Ugyanakkor a törvény a **zárt ülés** tartását is lehetővé teszi az elnökség vagy a presbiterek egynegyedének indítványára.

35. § (4) bek. A presbitérium ülésére **tanácskozási joggal** meg kell hívni a **pótpresbitereket**, az egyházközség nem önálló jogállású – **beosztott – lelkipásztora**it és az egyházközség által fenntartott **intézmények vezetőit**.

A presbitériumnak **hivatalból csak a megválasztott** lelkipásztor – több megválasztott lelkipásztor esetén az elnök-lelkipásztor, ld. 43. § (3) bek. – **a tagja**, erre a határozatképességnél és a szavazásnál figyelni kell. A nem önálló jogállású – **beosztott – lelkipásztorok** a presbitérium ülésén csak meghívottként **tanácskozási joggal** vesznek részt. Ez álláspontom szerint méltatlan helyzet a beosztott lelkipásztorokkal szemben. Indokolt lenne a presbitérium összetételére vonatkozó egész szabályozás újragondolása.

Külön figyelmet érdemel **az egyházközség által fenntartott intézmény vezetője**, akit a jelenlegi törvény csak tanácskozási joggal tesz a presbiteri gyűlés résztvevőjévé. Abban a korábbi – 1948 előtti – hosszú időszakban, amikor az egyházközségek természetes része volt az egyházi iskola és esetleg a diakóniai intézmény is, az iskola tanítója, igazgatója vagy az intézmény vezetője a presbitériumnak mindig hivatalból tagja volt. Az intézményeink 1948-tól bekövetkező államosításával ez a helyzet megszűnt, az egyházalkotmányunk 1994-ben történő újra szabályozása idején pedig még igen kevés egyházközségi fenntartású intézménnyel rendelkezünk. Ma azonban már az egyházközségek igen nagy számban tartanak fenn – elsősorban szociális – intézményeket.

Ha az egyházközség intézményt alapít vagy vesz át – helyes értelmezés szerint – az Alkotmánytörvényünk 18. §-ában meghatározott tanítási- vagy szeretetszolgálati alapfeladatait, azaz egyházi hivatását teljesíti. Az egyházi intézmény csak akkor lehet jól működő, ha egyben a gyülekezetnek is szerves része. Ezért indokolt lenne, hogy az Alkotmánytörvény további módosításával az egyházközség által fenntartott intézmény vezetője a presbitériumnak – ismét – hivatalból állandó tagja legyen.

A 36. § az ülés **összehívásának** szabályai között **mindössze 48 órát ír elő**. Ez az időtartam azonban olyan esetekben, ahol a tagok többsége még aktív dolgozó, más elfoglaltságokkal ütközhet. Ezért az összehívásnál célszerű ezt a szempontot is figyelembe venni és az ülést lényegesen hamarabb, vagy hosszú időre előre programozott időpontokra, akár az egész évre meghatározza presbitérium.

Fontos előírás, hogy az ülésen **csak a meghívóban előre közölt ügyekben lehet dönteni**, de a huszonnégyszáz óránál korábban beadott indítványt is fel kell venni a napirendbe.

Rendkívüli helyzetben – COVID-19-nek köszönhetően – a presbitérium is alkalmazhatja az Alkotmánytörvény 142.-144. §§ rendelkezéseit.

A 37. § a presbitérium **határozatképességéről** és a **határozathozatal módjáról** szól, de itt is az **MRE minden testületére vonatkozó általános szabályokkal találkozunk**:

- a tagok több mint felének kell jelen lenni a határozatképességhez,
- a jelenlévő tagok több mint felének támogató szavazatával hoz határozatot,
- a határozatokat – általában – nyílt szavazással hozza,
- de titkos szavazással kell dönteni a személyi kérdésekben, és ha az elnökség vagy a tagok egynegyede – a Zsinatanál húsz tag – indítványozza.

A presbitérium üléséről felvett **jegyzőkönyv** formai feltételeit a 39. § tartalmazza. Fontos szempont, hogy amennyiben valamely döntésnek van személyes érintettje, akkor vele a döntést írásban – postai úton vagy átvétellel –, úgy kell közölni, hogy az közlés ténye és annak időpontja is pontosan megállapítható legyen. Ettől a naptól számít ugyanis a 8 napos fellebbezési határidő. Tradicionális szabály, hogy a jegyzőkönyvet a presbitérium következő ülésén ismertetni kell. Ez arra szolgál, hogy a jegyzőkönyv tartalmát a presbiterek ellenőrizzék, pontosítsák, esetleg kiegészítsék. Ezt az időigényes eljárás megrövidíthető, ha a presbiterek a jegyzőkönyv szövegét a következő ülés előtt elektronikus formában megkapják, és észrevételeiket megtehetik.

40. § A presbitérium határozata elleni **fellebbezést** a törvény szerint **nem bárki, hanem csak az érintett és a választói névjegyzékben szereplők (a teljes jogú egyháztagok) legalább 10 %-a** nyújthat be. Az érintett nyilván csak az egyházközség tagja lehet, mivel nem egyháztag kívülálló számára egyházi törvény jogosultságot nem alapíthat. Fellebbezés esetén a presbitérium maga is újra megvizsgálhatja a kérdést és 8 napon belül lehetősége van a határozat módosítására vagy visszavonására is. Ha nem így jár el, akkor is meg kell vizsgálnia a fellebbezést, hogy kialakítsa azt az észrevételét (véleményét) amellyel felterjeszti a fellebbezést az egyházmegyei közgyűléshez. A 8 napos határidő ezekhez rövid, ezért a fellebbezés beérkezésekor az elnökségnek azonnal intézkednie kell egy rendkívüli presbitériumi ülés összehívásáról.

Bár a presbitérium az egyházközség önkormányzati jogosultságait önállóan és felelősen gyakorolja, a törvény **41. §-a** megjelöl néhány olyan kiemelkedően fontos szervezeti és gazdálkodási kérdést, melyben a döntéséhez az egyházmegye, mint **fokozatos egyházi hatóság jóváhagyása** is szükséges. Ezek nem az egyházközségek önállóságát korlátozó intézkedések, hanem vagy az egyházmegye szervezetét is érintik, vagy olyan súlyú gazdálkodási döntésről szólnak, melyekhez az egyházközségek kellő gazdasági, jogi vagy szakmai tudással általában nem rendelkeznek. Ezért az egyházmegyék tevékenysége e körben inkább szakmai támogatást jelent.

Fontos megjegyezni, hogy **az ingatlanokra vonatkozó minden jogügyletről** a presbitérium (vásárlás, eladás stb.) csak különleges eljárásban dönthet. Ezt és a jóváhagyási rend részletes szabályait az MRE gazdálkodásáról szóló 2013. évi IV. törvénye 29.-32. és 34.-36. §§, valamint a Gazdálkodási törvény végrehajtási utasításának 9. § tartalmazza.²⁴

* * *

Az **42. § a presbitérium** nyilvánvalóan törvénytörő eljárására ad megoldást. A törvény az egyházközség jogszabálysértő határozatát és a felsőbb egyházi hatóságot említi, de ezek ténylegesen a presbitériumot és az egyházmegyét jelentik. A presbitériummal szemben először az egyházmegye elnöksége, majd

24. Az új Alkotmánytörvény 41. §-a az (1) bekezdés c) - f) pontjaiban említett esetekben ellentmondásban áll a Gazdálkodási törvény 33. § (1) bekezdésének, 43.- 44. §-ának, valamint 66. §-ának rendelkezéseivel, hiszen az előbbi az egyházmegyei közgyűlés/tanács jóváhagyását kívánja meg a presbitériumi határozatokhoz, míg utóbbi csak az egyházmegyei elnökségét. Tekintettel az Alkotmánytörvény 6. § (4) bekezdésében deklarált elsőbbségére, álláspontom szerint az Alkotmánytörvény szigorúbb előírásait kell alkalmazni az érintett presbitériumi határozatok jóváhagyása során, amely sajnos az eljárásokat pld. ingatlanügyletek esetén jelentősen lassítani fogja.

ennek eredménytelensége esetén az egyházmegye közgyűlése járhat el. Sorozatos törvénysértés esetén kerülhet sor a presbitérium feloszlatására, és ekkor az egyházközség átmenetileg más egyházközség ügyvivő presbitériuma „gyámsága„ alá kerül. Elég ritkán, de ez is előfordul.

Az Alkotmánytörvény 2024. évi módosítása iktatta be az **új 42/A. és 42/B. §-okat a törvénybe**. Gyakorlati példák miatt szükséges volt ugyanis szabályozni azt a helyzetet, **ha a presbitérium megbízatása a 6 éves ciklus végén lejár, de nem kerül sor a ciklus végéig az új presbitérium megválasztására**. Ebben az esetben az egyházmegye elnöksége jogosult egy másik egyházközség presbitériumát kijelölni az új presbitérium megválasztásáig. Ez az intézkedés közvetlenül a lelkipásztort is érinti, mert az egyházközség elnökségének a feladatait is az ügyvivő presbitérium elnöksége veszi át és a gyülekezet lelkipásztora csak az egyéb lelkipásztori feladatokat **láthatja el**. Ennek a helyzetnek az elkerülése érdekében kell nagy hangsúlyt fektetni arra, hogy a presbiterválasztás a presbitériumi ciklus utolsó évének vége előtt megtörténjen és a választás jogerőre is emelkedjen.

Az egyházközség elnöksége

A **43. §** szabályai magyarázatot nem igényelnek. Felhívom a figyelmet a fontos változásra. A korábbi alkotmányunktól eltérően **kötelező főgondnokot és gondnokot is**²⁵ választani, és több önálló lelkipásztor esetén a teljes hatéves presbitériumi ciklusra választ a presbitérium elnök-lelkipásztort.

Az egyházközség tisztségviselői és alkalmazottai (44. - 63. §§)

44. § A törvény az egyházközség tisztségviselői között az egyházközség lelkipásztorain túl a vallásoktatót, az intézeti lelkipásztort és a díjazott diakónust is felsorolja. Feltehetően a presbitérium választja meg őket. A presbitériumi jellegű (nem lelkészi) tisztségviselők között új tisztségviselőként megjelenik a jegyző is. Amennyiben az egyházközségnek a főgondnoka, és a gondnoka is akadályozva van a szolgálata ellátásában a jegyző alkalmas lehetne a helyettesítésükre, de erre a törvényben kellene felhatalmazni.

Az Alkotmánytörvény az Általános Szabályoknál a 13. §-ban már rendelkezett az egyház összes tisztségviselőjére és alkalmazottjára vonatkozó általános szabályokról. A **45. §** pedig **az egyházközségi tisztségviselőkre és alkalma-**

²⁵ Az Alkotmánytörvény 145. § (1) bek. szerint 2024. január 1-től kötelező

zottakra vonatkozó különös szabályokat jelöli meg. Ezeket minden esetben együttesen kell figyelembe venni minden tisztségviselő megválasztása előtt.

A lelkipásztor (47. §)

A lelkipásztorok szolgálatáról és jogállásáról – 2024. április 26-óta – az új 2024. évi II. tv. igen részletesen rendelkezik és azzal később külön foglalkozunk.

A főgondnok és a gondnokok (48. §)

Az egyházban évszázadokig az egyházközségeknek csak gondnoka volt és főgondnokkal csak az egyházkerület bírt. Az utóbbi pár évtizedben vált csak gyakorlattá egyházközségi szinten több gondnok és köztük főgondnok választása is. Az alkotmánytörvény 2021. évi, jogtechnikai jellegű módosítása eredményeként ma már valamennyi egyházközségben (és egyházmegyében) **főgondnokot** kell választani. Főgondokká – az egyházközség presbiterei közül – az választható meg, aki már legalább három évi presbiteri szolgálattal rendelkezik.²⁶ Legalább ennyi presbiteri tapasztalat szükséges ugyanis a tisztség ellátásához.

Mivel az utóbbi években az egyházközségek rendszeresen pályáznak, beruháznak, építkeznek és komoly diakóniai vagy köznevelési intézményeket tartanak fenn folyamatosan szükséges az, hogy a lelkipásztor mellett az elnökségi világi tagjaként a főgondnok vagy gondnok is folyamatosan rendelkezésre álljon, megjelenjen, aláírjon stb. Amennyiben a főgondnok lemondott, meghalt vagy más okból akadályoztatva volt, egy gondnok esetén az egyházközség működése is ellehetetlenült. Ezért írja elő az Alkotmánytörvény, hogy a most következő választási ciklusban, azaz 2024. január 1-től már minden egyházközségben a főgondnok mellé **gondnokot** is választani kell.²⁷ A nagyobb egyházközségekben az egyházközségek sajátosságainak megfelelően eddig is előfordult, hogy a főgondnok mellé több pld. misszió, gazdasági, építésügyi, intézményügyi stb. gondnokot választottak. Erre a jövőben is van lehetőség. Könnyítés, hogy a főgondnoktól eltérően a gondnokot vagy gondnokokat nem az egyházközségi közgyűlés, hanem a presbitérium választja.

²⁶ Álláspontom szerint a három évi szolgálatnak nem folyamatosan hanem összesen kell fennállnia, tehát nem feltétel, hogy a főgondnok a megválasztása előtti ciklusban presbiter legyen.

²⁷ Alkotmánytörvény 145. § (1) bek. és 146. § (2) bek.

A presbiter és a pótpresbiter (49. – 53. §§)

Itt találjuk meg a presbitereket személyükben érintő szabályokat.

49. § A presbiterek az egyházközségi működés valamennyi területéért felelnek, mivel a törvény szóhasználatára szerint **” az egyházközség lelki és anyagi javainak sáfárai”**.

A presbiter **választhatósági feltételei**: legalább 3 évi teljes jogú egyháztagság és legalább egy éve az adott egyházközség tagjának kell lenni.²⁸ Ezeknek a feltételeknek a fennállása esetén méltán feltételezhetjük, hogy az egyháztag már egyházi ismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkezi, és az adott egyházközséget is elég jól megismerte.

50. § A **presbiterek létszámát** az egyházközség presbitériuma határozza meg és az egyházmegye közgyűlése hagyja jóvá. A törvény semmilyen útmutatást nem ad a felső létszám meghatározására vonatkozóan, azt az egyházközségek méretüktől és saját tradícióiktól függően alakítják ki. A legnagyobb egyházközségekben 40-60 fős presbitérium is működik, de gyakori a 20- 30 fős. Az alsó létszámot viszont előírja az Alkotmánytörvény: 2024. január 1-től már hat főnél kevesebb nem lehet.

Az elnéptelenedő vagy elöregedő kistelepüléseken már ennek a hat főnek a megválasztása is nehézséget jelenthet. A nagy létszámú presbitériumokkal kapcsolatban viszont gyakorlati tapasztalat az, hogy minél nagyobb egy testület, annál kevésbé operatív a működése, azaz a nagy létszám a testület hatékonyságát, a kérdések érdemi megvitatására való képességét csökkenti.

52. § A **pótpresbiteri rendszer** elkerülhetővé teszi, hogy a jelenleg 6 éves (korábban 12 éves!!) választási ciklus alatt bármilyen okból kieső presbiter (ezt nevezzük *megüresedésnek*) miatt új választást kelljen lebonyolítani. A pótpresbiterek számát a törvény nem írja elő, és már a létszámuk felső határát sem határozza meg. Ebből következőn a presbitériumoknak maguknak kell a választás előtt eldönteniük, hogy hány pótpresbitert kívánnak megválasztani. Mivel a presbitérium ülésén a pótpresbiterek tanácskozási joggal vesznek részt, a

²⁸ Álláspontom szerint a törvényben meghatározott időtartamokat az egyházközségi névjegyzékbe történő első felvétel időpontjától kell számítani és a már lezárt, teljes éveket kell figyelembe venni.

pótpresbiterek létszáma a presbitériumi ülések működését is érinti, ezért túl sok pótpresbiter választása ebből a szempontból akár hátrányos is lehet.²⁹

A presbiterek választásánál legalább annyi személyt jelölnek, ahány presbiteri és pótpresbiteri tisztség van. A leadott szavazatok száma alapján kialakul egy sorrend a jelöltek között, így mindig tudható, hogy a pótpresbiterek közül ki a következő. Az ő **behívásáról** döntést hoz a presbitérium, és így válik a pótpresbiter a presbitérium alkotó tagjává. Új választást csak akkor kell és lehet elrendelni, ha megüresedés történt és már nincs több behívható pótpresbiter.

Az **53. § (1) bekezdése a presbiteri tisztség megszűnésének** valamennyi esetét felsorolja: a ciklus lejáрта, elhalálozás, névjegyzékből törlés, lemondás és jogerős határozattal történő elmozdítás. Megjegyzendő tehát, hogy presbitert visszahívni, tisztségéről lemondadni nem lehet, vele szemben bizalmi szavazás nem kezdeményezhető. Ez abból a – fentebb már hivatkozott – biblikus útmutatásból származik, hogy az egyházi tisztségviselő tisztségét a belső elhívás és annak külső megerősítése révén nyeri el, és nem a világi jogrendszerben ismert mandátumot kap, amelyről az általa képviseltek vagy egyéb külső testület megfoszthatná. Ez alól csak a bíraskodásról szóló törvényünkben meghatározott fegyelmi büntetés képez kivételt.

Az **53. § (2) bekezdésében** található szabály teszi lehetővé azt, hogy a minden ok és magyarázat nélkül elmaradó tisztségviselőt a presbitérium határozattal **lemondottnak nyilvánítsa**, és a helyét pótpresbiter behívásával betöltse. Ezzel kapcsolatban alakult ki az egyházi gyakorlatban a *kimentés* fogalma. *Kimentés* az, ha presbiter előre bejelenti, hogy a presbiteri gyűlésen nem tud részt venni. Ebben az esetben a távollétét a presbitérium *kimentettnek* tekinti, a jegyzőkönyvben is így rögzíti, és a fent leírt szankciót nem alkalmazza.

Ez a szabály az egyházkormányzat felsőbb szintjein is, minden testületnél azonosan érvényesül.

Az egyházközség alkalmazottai a kántortól az igazgatási alkalmazottakig (54. - 63. §§)

Az e fejezetben meghatározott feladatköröket betöltő személyeket a törvény az alkalmazott gyűjtőnévvel illeti, ám fontos megjegyezni, hogy nem állnak szükségszerűen munkaviszonyban az egyházközséggel. E feladatkörök ellátá-

²⁹ Korábban a presbiteri létszám egynegyedénél többen nem lehettek. Megfontolandó ennek a korlátnak a megtartása.

sa a gyakorlatban sok esetben megbízási jogviszony keretében, akár ingyenesen történik. Valamennyi, e fejezetben felsorolt alkalmazottra irányadó az is, hogy alkalmazásuk az egyházközségben nem kötelező.

54. § A kántorra vonatkozó szabályoknál szükséges utalni arra, hogy az egyházzenesek már hosszú ideje szeretnék, ha a Magyarországi Református Egyházban külön törvény szabályozná az egyházzene és a kántorok, egyházzenesek helyzetét.³⁰

A kántori feladatot csak szakképzett egyháztag láthatja el, ennek hiányában szakképzetlen, de erre alkalmas egyháztag – régi megnevezéssel **énekvezér** – választható a gyülekezeti éneklés vezetésére.

55. § A kántort a törvény a többi alkalmazottól eltérően, komolyabban kezeli, mivel számára a lelkipásztorhoz részben hasonló **életviteli szabályokat** is előír.

Valamennyi egyházközségi munkatársra vonatkozik az, hogy amennyiben lelkipásztorként végzi a tevékenységét, lelkipásztori szolgálati viszonyban, minden más esetben munkaviszonyban áll az egyházközséggel. A munkaviszony fogalma alatt – annak jelentését e helyütt kitégítve – a gyakorlatban a megbízási jogviszonyt is értjük.

A törvény a szakképzettséghez kötött feladatoknál általában utal az adott szakterület ágazati szabályaira, és a keresztyén életvitel magatartási szabályaira is.

57. § A pénztáros megválasztása kapcsán fontos utalnunk a Gazdálkodási törvény ezzel kapcsolatos felelősségi rendelkezésére:

„69. § (1) Minden egyházi gazdálkodó szervezet köteles nevesíteni a gazdálkodás jó rendjéért erkölcsileg és anyagilag is felelős személyt. Ennek hiányában ez a felelősség a gazdálkodó szervezetet vezető személyé vagy a vezető testületet alkotó személyeké.”

A fentiekből eredően pénztáros megválasztása hiányában az egyházközség gazdálkodásáért a presbitérium felel.

Egyebekben a fejezet rendelkezései magyarázó kommentárt nem igényelnek.

³⁰ A jogalkotás már megkezdődött, a Zsinat 2024. novemberében már elfogadta egy törvény koncepcióját.

Az Alkotmánytörvény – új elemként – a **63. §**-ban a **lelkészi hivatalt** is megjelöli. Természetesen a létrehozása nem kötelező, csak ott indokolt, ahol az egyházközség mérete és szolgálati ezt lehetővé és szükségessé is tesz. Ebben az esetben a presbitériumnak kell határozatban szabályoznia a működését, vezetését stb.

HARMADIK RÉSZ AZ EGYHÁZMEGYE

Az egyházmegye az egyházkormányzat következő szintje. Annak érdekében, hogy az egyházmegye szerepét kontextusba helyezzük, szükségesnek tartom, hogy a Magyarországi Református Egyház teljes egyházkormányzati szerkezetét már itt bemutassam.

Az egyház szervezete akár egyszerűen piramisként is szemléltethető. A Magyarországi Református Egyházban – mintegy – 1300 egyházközség képezi az építmény széles alapját, ezek fölött találjuk a 27 egyházmegyét. Az egyházme-
gyék pedig négy – TIREK, TTRE, DTRE, DMRE – egyházkerületbe tömörülnek, és végül a piramis csúcsán helyezkedik el a Zsinat.

Az egyházképünk alapegysége az **egyházközség**. Ebben a rendszerben az egyházközségi szint felett a következő **fokozatos hatóság** az **egyházmegye**, az egyházmegye fokozatos hatósága pedig a fölötte levő szinten elhelyezkedő **egyházkerület**. Az egyházi hivatali nyelvben a fokozatos hatóság vagy fokozatos testület kifejezés ezért használatos, mert ezzel általánosítva mindig a felfelé következő egyházkormányzati szintet tudjuk megjelölni. Az egyházkerületek fölött elhelyezkedő **Zsinatot** és szerveit nevezi az Alkotmánytörvényünk **közegyháznak**.

I. fejezet Az egyházmegye szervezete (64. - 66. §§)

Az Alkotmánytörvény **64. §-a** az egyházmegyét **több egyházközség közös kormányzás és igazgatás elősegítésére létrehozott egyházigazgatási szervezeteként** határozza meg. Hasonló megfogalmazással találkozunk majd az egyházkerületnél is. Feltehető azonban, hogy ennek az itt leírt területi önszerveződésnek a történelem során földrajzi és más külső tényezői is lehettek.

A **65. §** az egyházmegyék esetleges **státusváltásának** (megszűnés, területathár módosítása) **szabályait** írja le. Hasonló döntési eljárást tartalmaz a

törvény az egyházközségek, és a kerületek esetleges státusváltozására is. Így jól látható, hogy bár a kezdeményezés joga több testületet is megillet, de a döntést mindig a fölötte működő fokozatos hatóság hozza meg.

* * *

Az egyházmegye **szervezeti felépítését** a 66. § írja le.

Már itt felhívom a figyelmet arra, hogy az egyházmegye és az egyházkerület szervezeti felépítése, testületei hasonlóak, és Zsinaté is csak is részben tér el. Ezért **az általános egyházkormányzati szervezeti modell** is leírható.

Minden szinten van

- egy nagy létszámú közgyűlés,
- egy kisebb létszámú, operatív működésre alkalmas tanács,
- elnökség,
- bizottságok,
- és egyes tisztségviselők.

A 66. § (2) bekezdése a legfontosabb működési, szolgálati területekhez rendeli a **kötelezően létrehozandó 3 – diakóniai, gazdasági és missziói – bizottságot**, a (3) bekezdés pedig az önkormányzati jogosultság alapján felhatalmazza az egyházmegyét más tisztségek létesítésére és szabályozására is. Erre alkalmas eszköz az egyházmegyei szabályrendelet.

A lelkeszi hivatalhoz hasonlóan az **esperesi hivatal** is törvényi szabályozást kapott a (4) bekezdésben, de ennek a létrehozása nem lehetőség, hanem kötelező.

II. fejezet Az egyházmegye testületei (67. - 77. §§)

Az egyházmegyei közgyűlés

67. § Az egyházmegyei – és majd az egyházkerületi – közgyűlés résztvevőit alapvetően két csoportra osztjuk. A 67. § (1) bekezdése sorolja fel a közgyűlés **alkotó tagjait**. Ők alkotják a közgyűlést, tehát őket kell a határozatképességnél és a szavazati eredményeknél is figyelembe venni. Az alkotó tagok összetételéből megállapítható, hogy az egyházmegye fontos tisztségviselőin túl az egyházmegye minden egyházközsége is a méretének megfelelő képviselettel vesz részt a közgyűlésen. Minden egyházközség minden megválasztott lelkipásztora, a missziói és a gondozó egyházközségek lelkipásztorai és az egyes egyházközségekben szolgáló helyettes lelkipásztorok a lelkeszi alkotó tagok.

Az egyházközségek világi képviselői – a gyakorlat szerint – általában a főgondnokok, de ha az egyházközség mérete miatt egynél több szavazati számértékkel rendelkezik, akkor a presbiteri képviselőinek a száma is ehhez igazodik. Mindez arra szolgál, hogy a közgyűlésekben a lelkesi és nem lelkesi alkotótársak paritása – mint fontos alkotmányos alapelvünk – érvényesüljön. Értelemszerűen szükséges, hogy az alkotó tagok között az egyházmegye területén működő intézmények, szolgálati ágak képviselői – tanár, tanító, szerteszertintézményi munkatársak stb. – is jelen legyenek, hiszen tevékenységük az egyházmegye működésének fontos része.

A (2) bekezdés a **tanácskozási joggal résztvevőket** jelöli meg. Őket a határozatképesség megállapításánál nem lehet figyelembe venni, és nem is szavazhatnak.

A 68. - 70. §§ részletesen és világosan leírják a közgyűlés ügyrendi, eljárási szabályait. Az összehívás, határozatképesség, határozathozatal és a 3 alkalommal történő kimentés nélküli távolmaradás szankciója a presbitérium és az egyházkerületi közgyűlés esetében is hasonló.

A 2024-ben módosított 69. § már szabályozza a **zárt ülés** tartásának a lehetőségét is.

* * *

71. § A felsorolás teljes áttekintést ad az egyházmegyei **közgyűlés hatáskörébe tartozó kérdésekről**, gyakorlatilag arról, hogy az egyházmegyében mi minden történik. Természetesen a felsorolás csak a szokásos és ismert ügytípusokra vonatkozik, de a közgyűlés az egyházmegye bármely más ügyében is dönthet, ami nem tartozik bíróság hatáskörébe (tehát fegyelmi ügyek, választási jogorvoslat, stb).

A törvény hatásköri ügyeket **két csoportra** osztja, de ezt a felosztást igazán csak az egyházmegyei tanács működésének az ismeretében lehet jól megérteni.

A 71. § (2) bekezdésében a közgyűlés **kizárólagos hatáskörébe** tartozó kérdések vannak megjelölve. Ezek a szabályrendeletek alkotása, az egyházmegye választási ügyei, az egyházmegyének szánt ajándékról és örökségről döntés és a már korábban is tárgyalt egyházközségi státusügyek.

A 71. § (3) bekezdésében a közgyűlés hatáskörébe tartozó valamennyi többi ügy fel van sorolva, ezt akár a közgyűlés általános **hatáskörének** is nevezhetjük. Az egyházmegyei tanácsra vonatkozó 74. § (4) bekezdéséből derül majd ki az, hogy ezekben az esetekben az egyházmegyei tanács is eljárhat.

A két hatásköri lista alapos megismerése azért **szükséges**, mert ebből is-

merjük meg, hogy az egyházmegye milyen kérdésekben felügyeli, ellenőrzi és igazgatja a hozzá tartozó egyházközségeket, lelkipásztorokat, intézményeket, valamint önmaga szervezetét és gazdálkodását is. A hatásköri listákon szereplő feladatok ellátásában valósul meg maga az egyházkormányzás.

* * *

A 73. § az egyházmegyei közgyűlés határozata ellen is biztosítja a **jogorvoslatot**. A szabályozás a presbitériumi határozat elleni jogorvoslathoz hasonló. 8 napon belül csak az érintett, vagy az alkotótagok legalább egytizede nyújthat be fellebbezést, és azt majd – a 95. § (2) bekezdés j) pontja szerint – az egyházkerületi közgyűlés bírálja el.

Az egyházmegyei tanács és a tanácsosok (74. - 75. §§)

74. § Az egyházmegyei közgyűlés mellett az egyházmegyei tanács működése jelentősen megkönnyíti az egyházmegyei döntések meghozatalát. A közgyűlés ugyanis az egyházmegye egyházközségeinek számától függően nagyon nagy létszámú testület is lehet. A Tiszántúli Ref. Egyházkerülethez tartozó Szabolcs-Beregi Ref. Egyházmegyének például mintegy 70 egyházközsége van, így egy egyházmegyei közgyűlés létszáma a 150 főt is könnyen meghaladhatja. Egy ekkora a testület összehívása évi egy alkalommal is bonyolult feladat. Ezen túl tapasztalható az is, hogy minél nagyobb létszámú egy testület, annál kevésbé operatív, annál kevésbé tud az egyes kérdésekben részletező, elmélyült munkát végezni.

Ezért hasznos és racionális egy olyan kis létszámú testület létrehozása is, amely gyorsan összehívható és a tárgyalandó kérdések szakszerű, részletes tárgyalására alkalmas. Ilyen testület az egyházmegyei közgyűlésen megválasztott egyházmegyei tanács. A tanácsnak természetesen hivatalból tagjai az elnökség és a két főjegyző. A tanácsosok számát pedig az egyházmegyék a saját méretükhöz illesztve maguk határozzák meg de legalább 4 tanácsost kell választaniuk, a paritásos szempont betartásával. Ők az egyházmegyei tanácsosok. Az egyházmegye elnökségével és a két főjegyzővel együtt így egy legalább 8 tagú egyházmegyei tanács jön létre.

Az egyházmegyei tanácsosokra ennél több feladat is hárul, mert az elnökség az egyházlátogatással és szinte bármi mással is megbízhatja őket. Általában közreműködnek a lelkipásztor-választásokban, hivatal átadásokban, ellenőrzésekben, egyházközségi konfliktusok megoldásában stb. Ezért egyházmegyei

tanácsosnak általában tapasztalt, felkészült, képzett egyháztagokat szokás és célszerű megválasztani, mert ezzel az egyházmegyei tanács hatékonyabb működése is elősegíthető.

A tanács a közgyűlési feladatok két közgyűlési ülés közötti teljesítésére jön létre. Ez azt jelenti, hogy amikor a közgyűlés nem ülésezik, vagy az ügy eldöntése nem várhat a következő közgyűlés összehívásáig, akkor járhat el a tanács, és a munkájáról a (7) bekezdés szerint a közgyűlésnek köteles beszámolni.

A törvény 74. § (4) bekezdésére már a közgyűlés kizárólagos és általános hatáskörénél is hivatkoztunk. Eszerint tanács által tárgyalható lényegében minden olyan kérdés, amely a közgyűlés kizárólagos hatáskörénél nincs megjelölve.

A **jogorvoslati** rendelkezések a közgyűlésnél leírtakhoz hasonlóak, azzal, hogy a fellebbezés benyújtására az érintettekén túl nem a tanácsi, hanem a *közgyűlési alkotótagok* (!) legalább egytizede jogosult, és azt egyházmegyei közgyűlés bírálja el.

Az egyházmegye elnöksége (76.§)

Az egyházmegye elnöksége – az esperes és a főgondnok – az intézkedéseikről beszámolási kötelezettséggel tartoznak a közgyűlésnek.

Az elnökség **feladatát** a törvény 76. § (4) bekezdése határozza meg. Az egyházkerületi elnökség felügyeli az egyházmegyéhez tartozó összes egyházközséget, tisztségviselőt és gondoskodik az egyházkerület és a Zsinat határozatainak végrehajtásáról.

Az elnökség **hatáskörét** pedig a 76. § (5) bekezdésének tételes felsorolásában találjuk meg. Ebből látható, hogy az egyházmegyei testületek működésnek szervezésén túl, az egyházközségi választásokhoz, az egyházmegyei gazdálkodáshoz, a Közalaphoz, a Nyugdíjintézethez és a gondozó egyházközség létrehozásához kapcsolódó hatáskörökkel is rendelkezik, és más egyházi törvények is további hatáskörökkel ruházhatják fel. (pld. a Gazdálkodási törvény)

A 76. § (6) bekezdésben szabályozott **egyházlátogatás/canonica visitatio** alapvetően ellenőrzés, de egyben az egyházmegye elnöksége és az egyházközségek közötti személyes kapcsolat eszköze is. A látogatásnak **az egyházközségi élet minden mozzanatára** ki kell terjednie. A látogatás ellenőrzési feladatait az egyházkerület egységes egyházlátogatási jegyzőkönyv mintával segítheti elő. Fontos, hogy a látogatás ne csak ünneplésről és megvendégelésről szóljon, hanem az egyházközség működésében, gazdálkodásában felmerü-

lő hiányosság pótlásához is időben segítséget nyújtson. Hasonló intézmény a generalis visitatio is, de azt az egyházkerület elnöksége végzi és az általában nem jár tételes ellenőrzéssel.

Tudnunk kell azt is, hogy mind az esperesnek, mind az egyházmegyei elnökségnek az alkotmánytörvényben felsoroltokon túl számtalan, pontosan meg sem jelölhető egyéb feladata is van még. Részben más egyházi törvényeink határoznak meg számukra külön feladatokat (pld. a lelkipásztor-választásnál, gazdálkodási vagy ingatlanügyekben), másrészt az egyházmegyei tanács vagy közgyűlés, vagy az egyházkerület is gyakran ad számukra missziói, ellenőrzési, adatszolgáltatási, pályázatokhoz, hitoktatáshoz kapcsolódó vagy bármilyen más feladatokat. Az egyházmegye elnöksége, illetve különösen az esperes biztosítja a látható egyházszerkezet középszintű irányítását és az információk áramlását is.

Az egyházmegyei elnökség intézkedése ellen is lehet **jogorvoslattal** élni, a közgyűlésnél és az egyházmegyei tanácsnál leírtakhoz hasonlóan.

III. fejezet Az egyházmegye tisztségviselői és alkalmazottai (78. - 86. §§)

A **78. §** felsorolásából megismerhetjük, hogy kik az egyházmegye működéséhez szükséges tisztségviselők. Nagyban hasonló az egyházkerület „tisztikara” is.

Az esperes

Az alkotmánytörvény elején az általános rendelkezések között található 13. § (2) bek. szól arról, hogy egyházi tisztségre csak olyan személy választható meg, aki a törvényben az adott tisztségre meghatározott feltételeknek megfelel. Ezeket a választhatósági feltételeket az esperesre vonatkozóan nem az Alkotmánytörvényben, hanem a Magyarországi Református Egyház választási szabályairól szóló 2022 évi. IV. tv. 34. §-ban, valamint a lelkipásztorok szolgálatáról és jogállásáról szóló 2024. évi II. törvény 7. § 17.1. pontjában találjuk meg. Ezek szerint esperesnek csak az egyházmegye valamelyik gyülekezetében szolgáló és legalább 10 éve önálló lelkipásztor választható.

Az esperes hatáskörének túlnyomó részét az egyházmegyei főgondnokkal együtt az elnökség tagjaként gyakorolja. A **kizárólagos**, egy személyben gyakorolt **hatáskörei kifejezetten a lelkipásztorokkal kapcsolatosak**, ezeket sorolja fel a törvény 81. §-a. Kiemelendő, hogy az esperes feladata a lelkészcsaládok pásztorolása is.

Az egyházmegyei főgondnok

82. § Az egyházmegye elnökségének nem lelkeszi jellegű tagja (csakúgy, mint az egyházközségek esetén) a főgondnok, aki minden intézkedését az elnökség lelkeszi tagjával együtt teszi meg, önálló hatásköre vagy feladata nincs.

Az egyházmegyei főjegyzők és jegyzők

A **83. §** áttekinthető rendszerbe állítja az elnökség lelkeszi és nem lelkeszi tagjainak – az esperesnek és a főgondnoknak – a **több fokozatú helyettesítési rendszerét**. Ez is általánosan érvényesülő helyettesítési szabály, ugyanilyen rendszer működik az egyházkerületi szinten is.

Az esperes hivatali helyettese az egyházmegyei lelkeszi, a főgondnok hivatali helyettes az egyházmegyei presbiteri **főjegyző**. Ettől kezdődően megfigyelhetjük, hogy egyházmegyei és egyházkerületi szinten is az elnökség mindkét tagjának a megfelelő lelkeszi vagy világi főjegyző a mindenkori hivatali helyettese.

Az egyházmegyei jogtanácsos

84. § A jogtanácsossá választhatóságnak két törvényi feltétele van. Az Alkotmánytörvény 13. § (3) bek. szerint legyen egyháztag és lehetőleg presbiter. A tapasztalatok szerint ugyanis az egyházban jogi szakfeladat is jól csak akkor látható el, ha a jogtanácsosnak van élő gyülekezeti kapcsolata, az egyház hitelvit, törvényeit és gyakorlatát is közelről ismeri.

A másik feltétel a jogi szakvizsga. Az egyetemen szerzett jogi diploma a fontosabb jogi ügyek ellátásához nem elegendő, anélkül a jogász sem az egyházközség hatóságok, bíróságok előtti képviselőté, sem okiratok ellenjegyzésére nem jogosult. A jogi szakvizsgát legalább 3 év gyakorlat után, három részből álló sikeres vizsgával lehet letenni.

Jogtanácsossá aktív ügyvédet célszerű választani, aki a feladatait akkor tudja hatékonyan ellátni, ha az egyházmegye életében folyamatosan részt vesz, és az elnökség már a döntések előkészítésébe is bevonja. Ha az egyházmegyének ilyen jogtanácsosa van, akkor az egyes egyházközségek is szívesen fordulnak hozzá.

Pénztáros, számvevő 85. §

85. § Az egyházmegyék Zsinat és az egyházkerület, valamint az egyes egyházközségek közötti számos pénzügyi művelet közvetítői, hiszen a közegyházról

érkező támogatások sok esetben rajtuk keresztül jutnak el az egyházközségekhez. Ezért fontos új szabály, hogy az egyházmegyei **pénztárosi** tisztségre – a választhatóság általános feltételein túl – csak számviteli és pénzügyi és **legalább mérlegképes könyvelői képesítéssel** rendelkező egyháztág választható. Törvény a pénztáros és a számvevő esetében is hangsúlyozza a felelősségi szabályokat.

NEGYPEDIK RÉSZ AZ EGYHÁZKERÜLET

I. fejezet (Az egyházkerület szervezete) (87. - 89. §§)

Az egyházkerület szervezetét leíró I. fejezetnél is jól felismerhetőek az egyházmegyei szintnél leírt általános egyházkormányzati szervezeti modell jellemzői.

A 87. § Az egyházkerületet a törvény **több egyházmegye közös egyházi kormányzást és igazgatást elősegítő egyházigazgatási szervezeteként** határozza meg. De tudomásul kell vennünk, hogy a kerületek területének kialakításánál jelentős volt a történelmi és földrajzi tényezők szerepe is. A Magyarországi Református Egyházban 4 egyházkerület alakult ki: a *Dunamelléki (DMRE)* és *Dunántúli (DTRE)*, a *Tiszáninnen (TIREK)* és a *Tiszántúli (TTRE)*.³¹ A határon túli egyházrészekben a Romániai Református Egyházat két egyházkerület alkotja: az *Erdélyi* és a *Királyhágómelléki*, a többi határon túli egyházrészben csak egy-egy egyházkerület van.³²

Az egyházkerület **státusügyeiben** (megszűnés, egyesülés, szétválás, terület-határ módosítása) a Zsinat dönthet.

A 89. § Az egyházmegyékhez teljesen hasonlóan **írja le az egyházkerület szervezetét. Ugyanolyan testületek a közgyűlés, a tanács, az elnökség** és a kötelező **bizottságok** száma is csak eggyel bővül, mivel egyházkerületi szinten már az oktatási bizottság létrehozása is kötelező.

31 130372/2020. sz. Zsinat Elnökségi Határozat az egyházi jogi személyek rövidített elnevezéséről.

32 Az egyes egyházkerületek belső szervezete méretüktől és tevékenységeiktől függően eltérő és rendkívül sokrétű. Ennek szemléltetésére alkalmas például <https://ttre.hu/tartalom/112/intezmenyek> és az egyházkerületi honlapba történő betekintés.

II. fejezet: Az egyházkerület testületei³³

Az egyházkerületi közgyűlés (90. - 96. §§)

Az **alkotótagok összetétele** az egyházmegyei szinthez hasonló. Itt azonban nem az egyházközségek, hanem a kerülethez tartozó **egyházmegyék kapnak képviselést**, egyrészt az elnökségeik és főjegyzőik, másrészt az egyházmegyéből küldött kerületi tanácsosok és egyházkerületi közgyűlési képviselőik útján. A közgyűlés alkotó tagja a kerület valamennyi fontos tisztségviselője és az intézményrendszer valamennyi ágának 1-1 képviselője is.

A **90. § (1) bekezdés h) - j)** pontjaiból látható, hogy a kerületi közgyűlésben milyen jelentős az **intézményrendszerünk** részvétele.

Az összehívás, a határozatképesség, zárt ülés és a határozathozatal és a távolmaradók kimentés hiányában lemondottnak tekintésére vonatkozó szabályok az egyházmegyei közgyűléssel azonosak.

* * *

A **95. § (2) bekezdése** szerint az **egyházkerületi közgyűlés hatáskörébe tartoznak különösen a)- tól v) pontig felsorolt kérdések**.

Ez is arra utal, hogy az egyházkerületi közgyűlés az itt felsoroltaknál lényegesen több, előre meg nem jelölhető kérdést is tárgyal, a folyamatosan változó egyházi belső feladatok és külső világi körülmények miatt.

Az egyházmegyéhez képest többletként itt már megjelenik

- a tanfegyelem megőrzése,
- az egyházi önkormányzati jogok gyakorlásának felügyelete,
- az egyházkerület belföldi és nemzetközi kapcsolatainak ápolása, és
- a lelkésszentelés is.

A feladatok felsorolásából látható az is, hogy az egyházkerületi közgyűlés **az egyházmegye és a Zsinat között helyezkedik el**. Ezért vannak olyan kérdések, melyekben az elsőfokú döntés vagy a javaslat az egyházmegyei szinten született, ilyenek a 95. § (2) bekezdés d), j) pontjaiban megjelöltek. Ezekben az egyházkerület másodfokon, vagy a javaslat alapján dönt. Másrészt vannak

³³ A honlapokon olvasható Alkotmánytörvény *Az egyházkerület testületei* fejezetcímét tévesen III. fejezetként jelöli, de az csak a Negyedik Rész II. fejezete.

a p), q) és az r) pontokban olyan feladatok is, melyek a Zsinattal kapcsolatosak. Ezek az egyházmegyék által jelölt és egyházközségek presbitériuma által megválasztott zsinati tagok – jogszerű megválasztásának – az igazolása, és olyan javaslatok megtétele, melyeknek a Zsinat általi tárgyalását indítványozza a közgyűlés. Előfordul például, hogy a kerületi közgyűlés egyházi törvény módosítását vagy a Zsinat más jogalkotását javasolja.³⁴

Az egyházkerületi közgyűlés hatásköreinek felsorolásánál a törvény – kifejezetten – nem tartalmazza a kizárólagos és általános hatáskörök megkülönböztetését. De az egyházkerületi tanácsra vonatkozó 97. § (3) bekezdéséből megállapítható, hogy az egyházkerületi közgyűlésnek is vannak **kizárólagos hatáskörei**, mivel

- 95. §) bek. a) ponttól h) pontig felsorolt kérdésekben, valamint
- az egyházkerületi tanács vagy az elnökség határozatai elleni jogorvoslatok ügyében kizárólag a közgyűlés, az összes többi ügyben pedig a tanács is eljárhat.

A 96. § írja elő az egyházkerület számára, hogy **szabályrendeletet** alkosson a saját működési szabályairól³⁵ és arról, hogy **az egyes egyházmegyék hány képviselőt küldenek a közgyűlésbe, az egyházkerületi tanácsba és hány zsinati képviselőt választanak.**

Az egyházkerületi tanács (97. - 98. §)

Feladata és szerkezete az egyházmegyei tanácshoz hasonló. **Alkotótagjait** a 97. § (2) bekezdése tételesen felsorolja. Mivel az egyes egyházmegyékben az egyházközségek száma eltérő, ezért az egyházmegyéből küldött kerületi tanácsosok számát is ehhez kell igazítani, hogy a képviselő arányos legyen. Atörvény2-4közöttiszámbanteszilehetővéaz egyházmegyékszámáraatanácsosok megválasztását a lelkészi és a presbiteri tagok paritásának betartásával. Ezek számát a közgyűlés – a 96. §-nál leírt – egyházkerületi szabályrendeletben rögzíti.³⁶

34 Az egyházkerületi közgyűlés a Tiszántúli Ref. Egyházkerületben mintegy 120 főből áll, általában évente egyszer összel, a lelkésszentelés időpontjához igazítva ülésezik, a tisztségviselők és a mintegy 20 bizottság is itt számol be tevékenységéről.

35 A TTRE szabályrendeletet alkotott a közgyűlése ügyrendjéről, a közgyűlés bizottságairól és előadóirol, egyházkerület tanügyi (köznevelési) szervezetéről, a köznevelés területén adható elismerésekről. A TTRE fontosabb szabályrendeletei az alábbi linken elérhetők: <https://ttre.hu/dokumentumkategoria/2/szabalyrendeletek-es-kiemelt-hatarozatok>

36 A Tiszántúli Református Egyházkerületben az egyházkerületi tanácsnak mintegy 50 alkotótagja van.

Az intézményekben magvalósuló egyházi szolgálatok fontosságát mutatja, hogy a kerületi tanácsban is alkotó tagok a kerületi intézmények képviselői.

Az egyházmegyékhez hasonló céllal és logikai rendben érvényesül **a kerületi közgyűlés és a kerületi tanács közötti hatásköri megosztás** is. A tanács csak a közgyűlés kizárólagos hatáskörénél felsorolt kérdésekben nem járhat el a két közgyűlés közötti időben. Minden más kérdésben eljárhat, de ezekről a közgyűlésnek beszámolni tartozik. A közgyűlés tehát felügyeli az egyházkerületi tanács működését, és amennyiben a tanács döntése ellen fellebbezés érkezik, a tanács döntését meg is változtathatja, vagy hatályon kívül is helyezheti.

Az egyházkerület elnöksége (99.§)

A püspökből és az egyházkerületi főgondnokból áll, akik beszámolási kötelezettséggel tartoznak a közgyűlésnek.

Az egyházkerületi elnökség **feladatát a (4) bekezdés** – az egyházmegyei elnökséghez hasonlóan – határozza meg. Felügyeli a kerülethez tartozó összes egyházközséget, egyházmegyét, tisztségviselőt és gondoskodik a kerület és a Zsinat határozatainak végrehajtásáról. A meghatározás elég általános és nem tér ki arra, hogy ezen feladatok teljesítése során intézkedéseket tehet-e, utasítást adhat-e, esetleg szankciókat alkalmazhat-e? A gyakorlati tapasztalat az, hogy az egyházkerületi elnöksége intézkedéseinek végrehajtását – egyházhoz illően – nem a kényszerítő erő, hanem a püspök, illetve az elnökség tekintélye biztosítja.

Az elnökség **hatáskörét** tételesen felsoroló **(5) bekezdés** sokban hasonló az egyházmegyei elnökségnél leírtakhoz, de itt külön nevesítve is megjelenik az **egyházépítő munka irányítása**, az egyházkerület területén működő **intézmények felügyelete**.

A **g)** pontban megjelölt **generális visitatio** az elnökség folyamatos feladata. Ez általában valamilyen ünnepi alkalomhoz, fontos egyházközségi eseményhez kapcsolódik.

A **h)** pontja tartalmazza azt a hatáskört, mely alapján **az elnökség kerület bármely tisztségviselőjét vagy alkalmazottját jelentéstételre hívhatja fel**. Tipikusan ilyen a helyzet lehet például az, ha egy egyházközséget nagy kár éri, az egyházközségen belül belső vita alakul ki, az egyházközséggel szemben világi hatóság szankciót alkalmaz, vagy az elnökséghez – intézkedést is igénylő – panasza érkezik. A felhívott személy köteles a felhívásnak eleget tenni.

Az elnökség intézkedéseivel szemben is van jogorvoslatnak helye, melynek azonban halasztó hatálya nincs.

Esperes-főgondnoki értekezlet (100. §)

A testület elnevezéséből is kitűnően csak **konzultatív testület**, döntési hatásköre nincs. Alkalmas azonban az egyházkerületi tanács vagy közgyűlés elő kerülő fontos kérdésekben a vélemények előzetes ismertetésére és egyeztetésére.³⁷

III. fejezet: Az egyházkerület tisztségviselői és alkalmazottai (102. - 108. §§)

A **tisztségviselők** az egyházmegyéhez hasonlóak, de kiegészülnek a gyűjtésményi igazgatóval, egyházkerületi gazdasági vezetővel és a püspöki titkárral. Az egyes egyházkerületek bármilyen további tisztségeket is létrehozhatnak, így találkozhatunk például köznevelési, építésügyi, műemlékvédelemi, vagy diakóniai feladatokat ellátó tanácsosokkal is.

A püspök (103. - 105. §§)

A püspökké választhatóság feltételeit a választási szabályokat tartalmazó 2022. évi IV. törvény 33. § egyszerűen csak a **10 évi önálló lelkipásztori szolgálatban** határozza meg. Ezen túl azonban az egyes egyházkerületekben – pusztán szokásjogi úton – kialakultak olyan további sajátos feltételek, melyek általában érvényesülnek (pld. teológia tudományos munkásság, teológia oktatói minőség, korábban viselt esperesi, főjegyzői tisztség stb.). Az sem szükséges, hogy a püspök a megválasztásakor az egyházkerületben lelkipásztori tisztséget viseljen, ez a megválasztását követő egy éven belül is bekövetkezhet. (A teológiai tanárok például nem mindig látnak el lelkipásztori szolgálatot, ezért az esetükben ez az eljárás szükséges lehet.)

A püspöknek is – az espereshez hasonlóan – vannak **kizárólagos hatáskörei**, melyekben az elnöktársa nélkül jár el. Ezeket sorolja fel külön a **105. §** Ezek – egy kivétellel – a lelkipásztorokhoz kapcsolódnak. A lelkészek szenteléséről, az intézeti lelkipásztorok kinevezéséről, a segéd, beosztott vagy exmisszusai szolgálatot ellátók kirendeléséről ugyanis csak és kizárólagosan a püspök intézkedhet. A lelkipásztorok szolgálatáról szóló törvényben találkozunk mindezek részletes szabályaival.

37 Nem tévesztendő össze az *esperesi kollégiummal*. Ez az esperesek 2015 óta megjelenő önszerveződő testülete, amelynek semmilyen törvényes alapja nincs, és működése több egyházkormányzati alapelvünkkel is ellentétes, mivel abban a presbiteri képviselők nem vesznek részt.

Az egyházkerületi főgondnok (102, 106. §§)

Az egyházkerületi főgondnok választhatósági feltételeit is választási szabályokról szóló 2022. évi IV. törvény 33. §-ban találjuk meg: legyen a **hitben és egyházi szolgálatra készségben kiemelkedő, a kerület vezetésére alkalmas, közmegebecsüléssel rendelkezzen és legalább 6 év megelőző presbiteri szolgálattal**. A főgondnok a püspök elnöktársa és a kerületet vele együtt a közegyházban, és az egyház hivatalos világi kapcsolataiban is képviseli. Ez teszi szükségessé, hogy lehetőleg a szakmájában és a világban is magas szinten elismert, de jelentős belső egyházi tapasztalatokkal is rendelkező személy legyen.

Önálló hatásköre nincs, valamennyi feladatát az elnökség tagjaként a püspökkel együtt látja el.

Az egyházkerületi főjegyzők és jegyzők (107. §)

Az egyházmegyénél már leírt több fokozatú helyettesítési rendszer az egyházkerületi szinten is érvényesül.

Itt szükséges megjegyezni, hogy az alkotmánytörvényünk a *püspökhelyettes* tisztségét nem ismeri, mivel a püspök helyettesítését mindenkor az – önálló egyházi elnevezéssel megjelölt – egyházkerületi lelkészi főjegyző látja el. Ezért nincs sem szükség, sem lehetőség arra, hogy a világi szervezetekhez hasomlóan *püspökhelyettes* megnevezést használjuk.

ÖTÖDIK RÉSZ A KÖZEGYHÁZ

I.fejezet: A közegyházi testületek

Az új Alkotmánytörvényünk a *közegyház* fogalmát kizárólag a Zsinatra és annak testületeire használja. A törvény 109. §-a Zsinatot a **Magyarországi Református Egyház törvényhozó és legfőbb végrehajtó** testületeként határozza meg. Ez már nem egyházigazgatási szervezet, mint az egyházmegye vagy az egyházkerület. Az egyházban törvényt csak a Zsinat alkothat.

A zsinat (110. - 121. §§)

A 110. § szabályozza a Zsinat **alkotótagjainak összetételét**, összesen **100 fő**-ben meghatározott létszámmal. Ebből **20 fő tisztségénél fogva** tagja a Zsinat-

nak. Ők az egyházkerületek elnökségei és helyetteseik, és itt jelennek meg a Zsinat saját tisztségviselői is.

A Zsinat **80 tagját** – a zsinat-presbiteri elv megvalósításával – az egyházközségek, illetve az egyházkerületi közgyűlések **választják** a kerületi arányoknak megfelelően, Itt is működik a paritásos és a pótképviselői rendszer azzal a sajátossággal, hogy a pótképviselők száma is 80 fő.

A Zsinat ülésein **tanácskozási joggal** vehetnek részt az egyházmegyék esperesei és főgondnokai akkor is, ha nem lettek választott képviselők, és Zsinati Hivatal és a szolgálatok vezetői.

A Zsinat **évi két ülését** általában tavasszal és ősszel tartják. A Zsinat ülései nyilvánosak, sőt volt rá eset, hogy a zsinati honlapon élőben lehetett követni. A **117. §** szerint a **tanácskozás** egyéb **szabályai** az egyházmegyei és egyházkerületi szabályokkal általában azonosak. (határozatképesség, határozathozatal stb.). Van azonban három olyan törvény, amelynek a módosításához vagy elfogadásához nem elég az egyszerű többség, hanem az összes zsinati tag **több mint kétharmados** támogatása szükséges. Ezek az **Alkotmánytörvény, a választásokról és a bíraskodásról szóló törvények**. (Ez hasonló az állami jogalkotásban ismert sarkalatos törvények megalkotásához.)

A **119. §** tartalmazza a gyakran emlegetett *ius reformandi* meghatározását, mely szerint az **egyházunk tanait kizárólag a Zsinat vizsgálhatja** és állapíthatja meg. A fogalmat már az egyháztörténetből is ismerhetjük, de itt más a tartalma. Mit jelent ez a Zsinat számára biztosított kizárólagosság? Két irányból is vizsgálható.

Egyrészt az állam és az egyház viszonylatában jelenti azt, hogy – a történelemből ismert korábbi példáktól eltérően – az állam az Alaptörvényben biztosítja számunkra a különvált és önálló működést. Ebből következően az egyház tanai tekintetében az államnak semmilyen szabályozási, beavatkozási lehetősége nincs.

Másrészt, az egyházunk belső szervezetében is kizárólagos a Zsinat hatásköre a tankérdésekben. A törvény már az egyházkerületi közgyűlésnek is feladatává tette az evangéliumi tan tisztasága feletti őrködést (95. § (2) bekezdés a) pontja). Ezért az egyházkerületi közgyűlés akár a tanainkhoz kapcsolódó valamely kérdés vizsgálatára is tehet javaslatot a Zsinatnak, de érdemi tárgyalásra, esetleg döntésre kizárólag a Zsinat jogosult.

A **120. §** a tanok meghatározásán túl a **Zsinat hatáskörébe** utalt kérdéseket sorolja fel. Ezek között első helyen az Alkotmánytörvény megalkotása, majd a további törvényalkotási feladatok szerepelnek. A felsorolásból láthatjuk, hogy a Zsinat dönt a közegyházi működés legfontosabb kérdéseiről, a Közalapról, a Nyugdíjintézetéről és az egyházi intézményekről, de dönt többek között az egyházi ünnepeinkről, az istentisztelet rendjéről, a bibliafordításról, az énekeskönyvünkről, a lelkészképzés rendjéről, és az egész egyházra vonatkozó kormányzati és igazgatási ügyekről is.

A **121. §** külön felsorolja, hogy mely kérdésekről kell a Zsinatnak **szabályrendeletet** alkotnia. Ezek közül a c) és d) pontban megjelöltekre még nem került sor.

A **121. § p)** pontja alapján a Zsinat **állásfoglalásokat** is alkot. Amennyiben a <https://reformatusmegyhaz.hu/egyhazunk/dokumentumkereso/allasfoglalasok/> lapon a ZSINAT ÁLLÁSFOGLALÁSAI fülre kattintunk, megmutatkozik az is, hogy a Zsinat nem csak az egyházat, hanem a szélesebb magyar nyilvánosságot érintő kérdésekkel is foglalkozik, és állásfoglalásait közzé is teszi. Ezek a magzati élet védelmétől, a kettős állampolgárságon, a kábítószer fogyasztáson és a migráción át igen széles kört ölelnek fel.

Zsinati szakbizottságok

122. § Abból, hogy a zsinati szakbizottságokat az Alkotmánytörvény külön alcím alatt szabályozza, jól látható, hogy a Zsinat hatékony működéséhez a szakbizottságok kiemelten fontos szakmai és előkészítő tevékenységgel járulnak hozzá. A bizottságok megnevezéséből pedig megállapítható, hogy melyek a zsinati működés legfontosabb szakterületei.

A Zsinati Tanács (123. - 127. §§)

123. § A Zsinat szintjén is működik a magyar református egyházszerkezeti struktúra. **A két zsinati ülés között** a kisebb létszámú Zsinati Tanács **járhat el**. Hivatalból tagjai az egyházkerületek elnökségei és a kerületi közgyűlések által paritással választott húsz zsinati tag, a kerületi arányok figyelembevételével, összesen 30 fő.

Az Alkotmánytörvény itt határozza meg Zsinat **kizárólagos hatáskörébe tartozó** ügyeket és minden más ügyben a Tanács járhat el. Ezen túl a zsinati ülések tehermentesítése érdekében a törvény kifejezetten a Zsinati Tanács hatáskörébe utal igen sok, a törvény 124. § (2) bekezdésében felsorolt olyan kérdést, mint az egyes szolgálati területek jelentései vagy a zsinati intézmények gazdálkodásával és beszámolásával kapcsolatos döntések.

Az Elnökségi Tanács (128. - 130. §§)

Az Elnökségi Tanács a Zsinati Tanács és a Zsinat Elnöksége közzé beillesztett szűkebb testület, mely – a nevéből is következtethetően – a négy egyházkerület elnökségeiből áll. Feladata, hogy az egyház egészét érintő ügyek irányításában tanácsot adjon a Zsinat Elnöksége részére.

A Zsinat Elnöksége (131. - 132. §§)

A Zsinat Elnöksége a **lelkészi és presbiteri elnökből** áll. Fontos hangsúlyozni, hogy a Zsinatnak elnökei vannak, püspöke, gondnoka, vagy főgondnoka nincs.

A Zsinat Elnöksége az egész Magyarországi Református Egyházat képviseli kifelé az egyház és az állam kapcsolatában, valamint más egyházakkal, ökumenikus és nemzetközi egyházi szervezetekkel fennálló kapcsolatokban, az egyházon belül pedig gondoskodik a zsinati határozatok végrehajtásáról, a zsinati testületek összehívásáról és általános intézkedési joga van az egész egyházat érintő igazgatási kérdésekben.

II. fejezet: A közegyházi tisztségviselők (134. - 140. §§)

A törvény a közegyházi tisztségviselők cím alatt tulajdonképpen a Zsinat tisztségviselőit nevezi meg.

Az egyházkerületek püspökei és főgondnokai közül választja meg a Zsinat a **lelkészi és a világi elnökét**, ők képezik a **Zsinat Elnökségét**. A helyettesítésükre pedig – az egyházkerületi, illetve egyházmegyei helyettesítési rendtől eltérően – nem a főjegyzők, hanem ugyancsak az egyházkerületek püspökei és főgondnokai közül választ alelnököket. Ez teszi lehetővé, hogy az egyházkerületek elnökségei a Zsinat Elnöksége folyamatos működését helyettesekként biztosítsák.

A további közegyházi/zsinati tisztségviselők közül a **zsinati tanácsos** az, aki Zsinati Hivatal apparátusának folyamatos működését biztosítja.

III. fejezet: Közegyházi szolgálatok

A 141. §-ban a Magyarországi Református Egyház **legfontosabb közegyházi szolgálatai** jelennek meg. Ezekről külön ágazatai törvényeink vannak.

HATODIK RÉSZ RENDELKEZÉSEK RENDKÍVÜLI HELYZET IDEJÉRE

A COVID-19 járványhelyzet szükségessé tette, hogy az Alkotmánytörvényünk is adjon megoldást a rendkívüli körülmények közötti működésre és döntéshozatalra. Ezért ad általános felhatalmazást a törvény **142. §-a** minden egyház-kormányzatai szerv számára, hogy saját illetékességi területén **a törvénytől eltérjen**.

A következő **143. §** pedig **minden egyházkormányzatai szinten** – a Zsinattól a presbitériumokig – **a testületek elnökségét hatalmazza fel** a testületek hatáskörébe tartozó halaszthatatlan ügyekben történő döntésre. Az elnökségek ezekről a döntéseikről kötelesek a testületek tagjait tájékoztatni.

A felhatalmazás azonban erősen korlátozott. A törvény egyrészt egyház-kormányzati szintenként tételesen meghatározza, hogy mely kérdésekben egyáltalán nem hozhat döntést az elnökség, másrészt a testület bármikor visszavonhatja vagy tovább korlátozhatja ezt a felhatalmazást.

A **144. §** további általános korlátként még azt is előírja, hogy ilyen módon dönteni **csak az egyházi működés biztosítása érdekében**, az ehhez szükséges mértékig és az elérni kívánt céllal arányosan lehetséges.

HETEDIK RÉSZ VEGYES ÉS ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK (145. - 146. §§)

Az Alkotmánytörvény végén – a törvényalkotásban szokásos – olyan jogtechnikai szabályokat találunk, melyek a törvény néhány 2024. január elsején hatályba lépő fontos változását tartalmazzák.

Ezek szerint 2024. január 1-től kezdődően:

- minden egyházköztségben a főgondnok mellett gondnokot is kell választani,
- a presbiterek száma hatnál kevesebb nem lehet,
- az egészségügyi és diakóniai zsinati képviselőket nem két egyházkerület, hanem maga a Zsinat fogja megválasztani.

III. A LELKIPÁSZTOROK

2024. ÉVI II. TÖRVÉNY A LELKIPÁSZTOROK SZOLGÁLATÁRÓL ÉS JOGÁLLÁSÁRÓL

Kell-e az egyháznak lelkésztörvény?

Az egyházunkban a kálvini alapelvek szerint nincs papi rend, sőt, az egyetemes papság elvét valljuk. Akkor hogyan lehet mégis külön törvényt alkotni a lelkészekről? Ez a kérdés már a korábbi lelkésztörvény 2013. évi elfogadását megelőzően is felmerült és vitákat okozott. Többen is azt az álláspontot képviselték, hogy mivel az egyházban nem tehetünk különbséget a lelkész és más egyháztagek között, ilyen törvényt alkotni hitelveinkkel is ellentétes. Volt olyan álláspont is, hogy nem a lelkészekről, hanem valamennyi egyházi szolgálatot végző egyháztagról – az egyházi szolgákról – kellene törvényt alkotni. Ezeket a véleményeket – elvi megközelítéssel – nehéz is vitatni. Ugyanakkor jelenleg a Magyarországi Református Egyházban a lelkészi szolgálatot az erre elhívott, kiképzett és feljogosított egyháztageink élethivatásként vállalják, és a teljes aktív életszakaszukban ezt végzik. A lelkészi szolgálat az adott egyháztage és családja teljes életvitelét meghatározza. A lelkész a szolgálata mellett más tevékenységet, civil foglalkozást általában nem végez, ezért egzisztenciáját, anyagi lehetőségeit is ez határozza meg. A lelkészi diploma az egyházon kívül – általában – nem jelent alkalmazási lehetőséget, így aki a felnőtt életét az egyházban lelkészként kezdi meg, néhány kivételtől eltekintve onnan vonul nyugdíjba is. Vannak tehát olyan racionális okok, melyek indokolttá és szükségessé tették, hogy a lelkészekről önálló törvényt alkosson a Zsinat.

A lelkésszé válás feltételeiről, a lelkészek megválasztásáról és szolgálatukról már az egyházi jogalkotás kezdeteitől fogva mindig volt törvényes szabályozás. Az egységes Magyarországi Református Egyház 1881. évi létrejöttét követően először az első egységes törvénykönyvünk, majd az 1904-es zsinaton elfogadott II. törvénycikk, az 1928-ban megnyitott zsinaton hozott II. törvénycikk, az 1967. évi III. törvénycikk, az 1991. évi I. törvény, végül pedig az 1994. évi II. (alkotmány) törvényünk 30. - 43. §§ tartalmazták az aktuális szabályozást. Ezek a szabályok azonban terjedelmükben és tematikájukban is összehasonlíthatatlanul szerényebbek voltak a jelenlegi, az egész életpálya szabályozását célul kitűző szabályozásnál.

A 2013-ban elfogadott előző törvényünk és a jelenleg hatályos, a lelkipásztorok szolgálatáról és jogállásáról szóló 2024. évi II. törvény³⁸ ugyanis a lelkipásztori szolgálathoz kapcsolódóan

- alapelveket,
- értelmező rendelkezéseket,
- a lelkipásztori életpálya és a lelkipásztori szolgálat ellátására vonatkozó szabályokat,
- a lelkipásztor kötelességeit,
- a lelkipásztor jogait,
- a lelkipásztorokra vonatkozó nyilvántartási és adatszolgáltatási szabályokat

is tartalmaz.

³⁸ A korábbi törvényünk a lelkészi életpálya minden esetére a **lelkész** megnevezést használta, a jelenlegi törvényünk pedig a **lelkipásztori** életpályáról szól, és a lelkész **a felszentelését követően jogosult csak a lelkipásztor megnevezés használatára**. Mivel ez csak jogosultság és maga törvény is több esetben használja a lelkész megnevezést, az egyházi szóhasználatban is mindkét fogalom használatos.

PREAMBULUM

A törvény preambuluma minden más törvényünkénél hosszabb. A II. Helvét Hitvallás XVIII. fejezetéből idézett rész a lelkipásztori feladatokra és a lelkipásztori életvitelre is olyan részletező útmutatásokat ad, amelyek a törvény egyes rendelkezéseiben is következetesen megjelennek. Ezért a preambulum figyelmes elolvasása nem mellőzhető.

ELSŐ RÉSZ

Alapelvek (2. - 4. §§)

Az alapelvek részletes elemzése ennél törvénynél sem mulasztható el.

A 2. § (1) bek. Az egyház, a lelkipásztor és az egyházközség feladatai – a törvényeink szintjén – lényegében azonosak. Ezek pontosabb és teljes felsorolását az Alkotmánytörvényünk 18. § (3) bekezdése tartalmazza.³⁹

A szolgálat ellátásának módjára vonatkozó alapelveket – *az egyetemes papság elvét és a zsinat-presbiteri elvet* – is az Alkotmánytörvényből emelte át a törvény. Ezeken túl azonban lényeges új elemként már arról is rendelkezik, hogy **a lelkipásztorok a Magyarországi Református Egyház nem lelkipásztor tagjai-val választott testületekben közösen, közös felelősséggel végzik a szolgálatot.** A lelkipásztorok és a nem lelkész egyháztagok közös felelősségéről a törvényeink eddig nem szóltak, ezért fontos ez az új rendelkezés.

A következő **2. § (2) bek.** a lelkipásztori szolgálat **teológiai** (Szentírás és hitvallásaink) és **törvényi** (Alkotmánytörvény és további belső jogszabályaink) kereteit jelöli meg, majd a II. Helvét Hitvallásból a **krisztusi elhívás és egyházi kiválasztás elveit** idézi.

A 3. § (1) bek. A lelkipásztor személyes felelősségét fogalmazza meg az **Ige hirdetéséért.**

³⁹ Az Alkotmánytörvényünk 18. § (3) bekezdése a látható egyház feladatait az alábbiakban jelölte meg:

- az ige hirdetése, a sákramentumok kiszolgáltatása,
- a hívek lelkigondozása, tanítása,
- az egyházfegyelem gyakorlása,
- diakónia.

Ezért nyilvánvaló, hogy a lelkipásztori szolgálatnak is mindezekre ki kell terjednie.

A 3. § (2) bek. a lelkipásztorral szemben több további kívánalmat is megjelenít.

- Elsőként **lelkész és a gyülekezet** – bensőséges és a Lélek által vezetett – közösségét várja el.
- Ezt követően azt, hogy a **lelkipásztor** nem csak a lelkészi szolgálat, hanem **a gyülekezetek ügyeit is képviseljük az egyházi testületekben**. Erre minden **lelkipásztornak** lehetősége van például már az egyházmegyei közgyűlésben is.
- Végül alapelvi szintű kötelezettsége minden **lelkipásztornak az egyház egységének az építése**.

* * *

A 4. § szabályozza a **lelkipásztorok és a tisztséget viselő lelkipásztorok közötti összetett viszonyokat**. A tisztséget viselő lelkipásztor ebben az összefüggésben az a lelkipásztor, aki a gyülekezeti szolgálata mellett valamilyen közegyházi tisztséget is ellát, esperes, püspök lelkészi főjegyző, tanácsos, stb. Fontos és gyakran idézett rendelkezés az, hogy **a lelkipásztorok között tekintélyben nincs különbség**. Ez nyilvánul meg például, amikor a tisztséget viselő lelkipásztorok – közegyházi tisztségükben eljárva is – *szolgatár*nak neveznek minden más lelkipásztort.

Az egyházban **szükséges az ékes és szép rend**. Ez a rend nem öncélú, hanem azért szükséges, mert e nélkül az egyház az evangéliumi szolgálatát nem, vagy csak hiányosan tudja ellátni. A közösség által megválasztott vezetők a hatékonysághoz szükséges rend fenntartása érdekében irányítanak, útmutatást adnak, döntéseket hoznak. Ezért szükséges a választott előjárók törvényes utasításainak a betartása is.

A törvény személyi és területi hatálya (5. - 6. §§)

Mivel a törvény a lelkipásztori pályára felkészülés életszakaszát is szabályozza, személyi hatálya nem csak a lelkipásztorokra, hanem már a református felsőoktatási intézmények lelkész szakos hallgatóira is kiterjed.

A határon túli magyar lelkészképző intézmények oklevelének elismerése azt jelenti, hogy az ott végzett lelkészeknek a Zsinat Egységes Lelkészképesítő Bizottsága előtt különbözeti vizsgát kell tenniük.⁴⁰ A Kárpát - medencei, sőt most már az egész világot átfogó református egységre tekintettel azt is szabályozza

⁴⁰ A vizsga anyaga jelenleg az egyház és társadalom, a Magyarországi Református Egyház története 1914-1990 között, és egyházjog témakörökre terjed ki.

a törvény, hogy a lelkipásztori jogviszonnyal kapcsolatos bármilyen kérdésben a szolgálat végzésének helye szerinti szabályok alapján kell eljárni.

MÁSODIK RÉSZ ÉRTELMEZŐ RENDELKEZÉSEK (7. §)

Az általános jogi bevezetésnél már foglalkoztunk azzal, hogy egy jogszabály olvasásánál milyen kiemelt jelentősége van az értelmező rendelkezéseknek. A jogi normaalkotáshoz ugyanis szükséges az, hogy az adott terület sajátos és gyakran használt fogalmainak pontos és kötött tartalmát meghatározzuk, és azután következetesen használjuk. Ezért kell, hogy maga a lelkipásztorokról szóló törvény határozza meg azokat a fogalmakat, melyeket ebben a törvényben és más belső egyházi normáinkban is gyakran használunk. A törvény igen részletesen 30 pontban sorolja fel ezeket a fogalmakat.

Az értelmező rendelkezések fontosságát jelzi az is, hogy a törvény önálló Második Részét kizárólag ezeknek szenteli. Az értelmező rendelkezések külön magyarázatot alapvetően nem igényelnek, de azok megismerése nélkülözhetetlen.

Szükséges néhányra külön is felhívni a figyelmet.

1. Lelkipásztornak csak azt tekintjük, aki a nyilvántartásban szerepel, **fel-szentelt** és érvényes egyházi szolgálati jogviszonyban áll, azaz megválasztották, a püspök kirendelte, kinevezte vagy megbízta. Bármelyik fenti feltétel hiányában sehol nem jelenhet meg **lelkipásztorként** és nem is nyilatkozhat református **lelkipásztorként**.⁴¹

17. A képesítése szerint teljes jogú lelkipásztor definíciója csak a törvény 25. §-ával együtt értelmezhető. A teljes jogú lelkész a lelkésszé válás valamennyi feltételét teljesítette, fel is szentelték, és már önálló lelkipásztori szolgálat ellátására is alkalmas. A **nem teljes jogú** lelkipásztor pedig a 24 és 25. § szerint szolgáló **segédlelkész**.

A teljes jogú **lelkipásztor** a szolgálati helyzete alapján lehet a 17.1, 17.2 és 17.3 pontok szerinti **önálló, helyettes, vagy beosztott lelkipásztor**.

⁴¹ Ld. a törvény 14. § (4) bekezdését.

Az önálló jogállású **lelkipásztor az, akit egy önálló lelkipásztori állásra megválasztottak vagy kineveztek**, így ez definíció már nem a nem a képzéshez, illetve képzettséghez, hanem a már ténylegesen végzett **lelkipásztor** szolgálat jellegéhez kapcsolódik. A jelentősége az, hogy az önálló jogállású **lelkipásztor** szolgálat meghatározott **időtartama** – például tíz év – **egyes tisztségeknél a választhatóság előfeltétele** (kiemelt egyházköztség, esperesi, püspöki tisztség). Az önálló jogállású **lelkipásztori** szolgálat eseteit tételesen a 20. § (2) bekezdése sorolja fel.

19. A lelkészképzés fokozataihoz a törvény megalkotta az **egyházi kisegítő szolgálat** új kategóriáját. Ebbe a csoportba tartozik az **exmisszus-gyakornok, az exmisszus, és a legátus**. Ők az értelmező rendelkezések **19.1, 19.2, és 19.3.** pontjai szerint csak a lelkészképzés keretében kapnak hosszabb-rövidebb időre lelkészi szolgálat ellátására szóló felhatalmazást. Ezek a lelkészképzéshez kapcsolódó definíciók.

HARMADIK RÉSZ A LELKIPÁSZTORI ÉLETPÁLYA

I. fejezet: A lelkipásztori szolgálatra való felkészülés, lelkészképzés és lelkészi képesítés (8. - 11. §§)

A 8. § megfogalmazza, hogy a lelkipásztori **életpálya kezdete a szolgálatra elhívás és a szolgálatra felkészülés megkezdése.**

A teológus-lelkészi diplomát eredményező felsőfokú képzés folyamata és feltételei a hallgatók számára ismertek. Fontos viszont a tisztánlátás abban a kérdésben, hogy a **teológus-lelkész diploma** megszerzése még nem eredményez lelkészi képesítést, ehhez a lelkészképesítő vizsga teljesítése és felszentelés is szükséges.

A folyamatban a felsőoktatási intézmény és az egyház egységes lelkészképesítő vizsgabizottsága két különálló szereplő. A felsőoktatási intézmény a felsőfokú képzést biztosítja, az egyház lelkészképesítő bizottsága pedig a lelkipásztori pályára lépéshez szükséges tényleges alkalmasságot vizsgálja, illetve szűri. A bizottság és vizsga megnevezése azért *egységes*, mert korábban minden egyházkerület saját lelkészképesítő vizsgabizottságot tartott fenn.

A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ SZABÁLYRENDELETE AZ **EGYSÉGES LELKÉSZKÉPESÍTÉS RENDJÉRŐL** az alábbi linken található:

https://reformatus egyhaz.hu/documents/258/EGYSEGES_LELKESZKEPZES_SZABRENDELET_2014_11_13.pdf

II. fejezet: Felszentelés, bekebelezés (12. - 13. §§)

A **felszentelés** nem csak ünnepélyes aktus, hanem a lelkész

- az akkor tett esküjével **elkötelezi magát** az egyház szolgálatára,
- ez magában foglalja azt is, hogy **aláveti magát** a Magyarországi Református Egyház jogrendjének,
- ettől kezdődően jogosult a **lelkipásztori megnevezés** használatára.

A bekebelezés sajátos, archaikus fogalom, mely az egyházban a „kebelbeli”⁴² formában is megjelenik.

A bekebelezés **kettős hatású**. **Ezzel válik a lelkipásztor** egyrészt **az egyházi** – egyházmegyei és egyházkerületi – **szolgáló közösség**, és különösen az egyházmegye lelkésztestületének **tagjává**. Ebben az értelemben azt jelenti, hogy az egyház közössége őt az egyház hivatalos szolgálói közzé befogadta.

A bekebelezés másik hatása jogi természetű. **Ettől kezdődően tölthet be teljes jogú lelkipásztori tisztséget** (gyülekezeti, missziói gyülekezeti, gondozó gyülekezeti, intézményi, kórházi, börtön, tábori, egyetemi)

A bekebelezést a felszentelést követően **a lelkipásztornak kell kérnie** az első szolgálati helyén, szolgálat hiányában pedig az állandó lakóhelyén. Ha a **lelkipásztor** más egyházmegyében lép szolgálatba, a bekebelezést **15 napon belül** újra kérnie kell. Ezután az egyházmegyében már „kebelbeli” **lelkipásztorként** is szokás őt emlegetni.

III. fejezet: A lelkipásztori szolgálat

A lelkipásztori szolgálat általában (14. §)

A lelkipásztori szolgálat csak a Magyarországi Református Egyházzal fennálló lelkészi szolgálati viszonyban végezhető, és a törvény csak néhány kivételt engedélyez.

Ezek a legáció, a rendelkezési állományban lévő lelkész eseti szolgálata esperesi engedéllyel, valamint a választást megelőző vendég és bemutatkozó szolgálat.

A lelkipásztori szolgálatai viszony fennállását az újra bevezetett a lelkészi igazolvány igazolja.

Az egyház külső megítélése szempontjából fontos a 14. § (4) bekezdése, mely szabályozza, hogy református **lelkipásztorként csak az nyilatkozhat, aki lelkipásztori szolgálati viszonnal rendelkezik.**

⁴² Az egyházi szóhasználatban *kebelbelinek* nevezik a magasabb közegyházi szervezeti szint szempontjából az annak illetékességi területén működő egyházi jogi személyeket, intézményeket is (pld. az egyházmegye szempontjából kebelbeli egyházköztség).

A lelkipásztori szolgálat típusai a szolgálatvégzési hely szerint (15. - 17. §§)

15. § A lelkipásztori szolgálat területei lényegében a szolgálat ellátásának helyszínei. A tételes felsorolásokból az látható, hogy az **alapesetnek tekinthető gyülekezeti szolgálaton túl** igen széles a köre az egyházon belül és az egyházon kívül is a különféle **intézményi szolgálati lehetőségeknek**. Ezért a törvény is külön nevesíti a **gyülekezeti lelkipásztor** és az **intézményi lelkipásztor** típusát.

Valamennyi szolgálati területen a szolgálat ellátásának nélkülözhetetlen **előfeltétele** a választás vagy a **megfelelő egyházi felhatalmazás**. Ezek típusait a lelkipásztori szolgálati viszony létesítésénél a törvény 31. §-a sorolja majd fel

A **16. §** a **gyülekezeti lelkipásztor** pozíciójához kapcsolva tartalmazza a **parókiális jog** szabályait. A gyülekezeti lelkipásztor az egyházközség területén szolgálati illetékességgel rendelkezik, ezért a hozzájárulása nélkül ott más személy **lelkipásztori** szolgálatot nem végezhet. Az illetékes gyülekezeti lelkipásztort megillető parókiális jogot **minden más lelkipásztor** köteles tiszteletben tartani. Ezt a törvénynek a **lelkipásztori** kötelezettségeket tételesen felsoroló 75. § (1) bekezdés g) pontja írja el.

A törvény azonban tartalmaz néhány ésszerű kivételt (püspök, esperes, saját intézményi lelkésze stb.)

Az egyházközségeknek mindenütt van illetékességi területük. Amennyiben a településen csak egyetlen egyházközség működik, ez egyszerű kérdés, mivel az egyházközség és a település területileg azonos. Más a helyzet azokon a településeken, különösen a nagyobb városokban, ahol több, esetleg sok egyházközség működik. Ezeken a helyeken az egyházközségek között utcák szerint felosztva alakult ki az egyházközségek illetékességi területe.

Amennyiben mégis **más egyházközség illetékességi területén végzendő szolgálat** igénye merül fel, **előzetesen mindig ki kell kérni az illetékes lelkipásztor hozzájárulását**. A hozzájárulás megadására vagy megtagadhatóságára a törvény semmilyen szabályt nem ad, de a törvény 75. § (1) bekezdés f) pontja a lelkipásztorok számára a lelkipásztor társakkal történő együttműködést és békés kapcsolatot is előírja. Ezért ez az esetek döntő többségében nem is szokott gondot okozni. Egyszerű és gyakori példa erre az, amikor valamilyen családi vagy baráti kapcsolat folytán más településen vagy intézményben szolgáló lelkipásztort kér fel a család valamilyen kazuális szolgálatra.

Ennél lényegesen nagyobb súlyú kérdés az, ha egy egyházközség oktatási vagy diakóniai intézményt, illetve szolgálatot akar más egyházközség területén létesíteni. Ez már komoly vitákat váltott ki az egyházközségek között, mert volt olyan eset, hogy az intézményt (pld. öregotthont) vagy diakóniai szolgálatot (pld. házi segítségnyújtás) más egyházközség területén szervező egyházközség a helyi egyházközség előzetes hozzájárulásának a beszerzését elmulasztotta. Ezért a kérdést a Zsinat is tárgyalta és **a parókiális jogok gyakorlása tárgyában** hozott **Zs. - 161/2011.11.18. sz.** határozatával részletesen szabályozta az erre vonatkozó eljárást.

A 17. § a lelkipásztorok szolgálatát igénylő intézmények típusainak teljes felsorolására törekszik.

Három csoportot különböztet meg:

- az egyházi fenntartású intézmények,
- nem egyházi fenntartású intézmények,
- egyházkormányzati szerveknél végzett szolgálat.

Fontos tudnunk azt, hogy a **nem egyházi szervezeteknél** végzett intézményi **lelkipásztori** szolgálathoz **is minden esetben kell az egyházi felhatalmazás**, függetlenül attól, hogy jelenleg már a kórház- és börtönlelkészek jelentős része is állami alkalmazásban és állami javadalmazással látja el a szolgálatát.

A lelkipásztori szolgálat típusai képesítés és jogállás szerint (18. - 26. §§)

A lelkipásztori szolgálat tipizálása a törvényben két szempontból történik:

18. § A lelkészi **képesítés teljes** vagy **nem teljes** volta szerint. Ez azt mutatja, hogy a lelkész a teljes lelkészi képesítéshez vezető úton hol tart. A képesítés különböző fokozatait, már az értelmező rendelkezéseknél (17. képesítése szerint teljes jogú lelkipásztor), illetve a lelkészképesítő vizsgánál tárgyaltuk. Ezek a képzéshez kapcsolódó meghatározások.

19. § Az önálló vagy **nem önálló lelkipásztori jogállás a lelkipásztori szolgálat végzésének az egyházon belüli alkalmazás helye, illetve szintje** szerinti típusokba sorolás. Ahogyan erre az értelmező rendelkezések 17.3. pontjánál már kitértünk, az önálló jogállású lelkipásztor szolgálat meghatározott **időtartama az egyes tisztségekre választhatóságnál nyer jelentőséget.**

Teljes jogú, önálló jogállású lelkipásztor

A 20. § a teljes jogú, önálló jogállású lelkipásztorokról a **szolgálatvégzés helye szerint** ad tételes felsorolást.

Az egyházközségekben szolgál:

- a) a megválasztott gyülekezeti lelkipásztor,
- b) a missziói és a gondozó gyülekezetbe kinevezett lelkipásztor,

Az intézményekben szolgál:

- a) református felsőoktatási intézménybe kinevezett, hitéleti szakok oktatásával (is) megbízott olyan egyetemi, főiskolai docens, egyetemi, főiskolai tanár, aki képesítése szerint teljes jogú lelkipásztor,
- b) a szeretetszolgálati, egészségügyi, oktatási intézményben, missziói szervezetben, intézményben és közegyházi intézmény szolgálatában álló lelkipásztor, amennyiben a szolgálat önállóan történő ellátására kapott egyházi felhatalmazást, és nem áll más lelkipásztori szolgálati jogviszonyban,
- c) kórház lelkipásztor,
- d) börtön lelkipásztor,
- e) tábori lelkipásztor,
- f) egyetemi/főiskolai lelkipásztor.

A felsőoktatásban szolgáló lelkipásztorok az oktatói munkaköri címük alapján számítanak önálló vagy nem önálló lelkipásztornak.

Az önálló jogállás azt jelenti, hogy **a lelkipásztori szolgálat tekintetében a lelkipásztor mástól irányítást, útmutatást nem kap**, azaz a szolgálat napi feladatai tekintetében felettese nincs, és minden **lelkipásztori** tisztségre választható. Természetesen a 75. § (1) bek. m) pontja szerint az egyházkormányzatai szervek döntéseit – így gyülekezeti lelkipásztor esetén a presbitériumét is – köteles lelkiismeretesen végrehajtani.

Teljes jogú, de nem önálló jogállású lelkipásztorok (21. - 23. §§) (a beosztott és a helyettes lelkipásztor)

A helyettes lelkipásztort az esperes rendeli ki átmeneti vagy tartós helyettesi szolgáltra, jogai és kötelezettségei az általa helyettesített lelkipásztoréval azonosak.

Ez az egyetlen eset amikor az esperes rendelkezik kirendelésről – minden más esetben kirendelésre csak a püspök jogosult.

A beosztott lelkipásztort a püspök rendeli ki

- a) gyülekezeti beosztott lelkipásztornak,
- b) intézményi lelkipásztornak.

Nem teljes jogú, nem önálló jogállású lelkipásztor (24. - 26. §§)
(segédlelkész)

Ez a – feleslegesen körülményes – megnevezés kizárólag a **segédlelkészre** vonatkozik.

Segédlelkészi kirendelésre akkor kerül sor, ha a lelkész oklevelét megszerezte, azonban lelkészképesítő vizsgáját még nem tette le.

Segédlelkészi kirendelést kap a hitéleti doktorandusz hallgató is. A kirendelés meghatározza az segédlelkész irányítására kijelölt felügyelő **lelkipásztort**.

IV. fejezet

Egyházi kisegítő szolgálat (27. - 30. §§)
(legátus, exmisszus, exmisszus-gyakornok)

Az új lelkésztörvény vezette be ezt a külön csoport megnevezést. Ide tartozik a legátus, az exmisszus és az exmisszus-gyakornok.

A törvény a korábbinál részletesebben szabályozza ezeket a kizárólag a felsőoktatási képzés időtartamában érvényesülő szabályokat. Valamennyi kirendelésről ezeknél a szolgálatoknál is a püspök intézkedik.

V. fejezet

A lelkipásztori szolgálati viszony létesítése. (31. §)

lelkipásztori állás csak az itt felsorolt négy módon:

- **választás,**

- kirendelés,
- kinevezés
- megbízás alapján jöhet létre.

Ezután a törvény külön és részletesen szabályozza, hogy az egyházközségekben (31. – 38. §§) és az intézményekben (39. – 46. §§) szolgáló **lelkipásztorok** jogviszonya hogyan jön létre. Ezekből a szabályokból derül majd ki, hogy a felsorolt **mind a négy** módozat alkalmazható az **egyházközségeknél**, az **intézményeknél** pedig a **kirendelés és a kinevezés**.

A **megbízás** pedig csak a **nyugdíjas** lelkipásztornak adható helyettesítési céllal.

Gyülekezeti lelkipásztor választása, beiktatása (32. – 34. §§)

A szabályozás világos, jól követhető, de itt csak a választás jogi előfeltételeit tartalmazza.

A választás részletes eljárási szabályait 2023. január 1-től már a 2022. évi IV. tv. a Magyarországi Református Egyház választási szabályairól 7. - 16. §§ -ai tartalmazzák.

A választás **csak gyülekezeti lelkipásztori állásra** vonatkozhat. **lelkipásztort** csak **anyaegyházközség** választhat, leányegyházközség vagy missziói egyházközség nem.

Gyülekezeti lelkésszé **csak teljes jogú lelkipásztor** választható.

A **32. § (1)** bekezdése tételesen felsorolja a **választhatóság személyi feltételeit**:

- nem áll választhatóságot korlátozó fegyelmi büntetés alatt,
- büntetlen előéletű,
- nem folyik ellene sem egyházi fegyelmi, sem világi büntetőeljárás
- nyilatkozott, hogy az állást az ismert feltételekkel (feladatok, parókia, javadalom stb.) elfoglalja.

A **(2)** bekezdésben találjuk meg a **kiemelt egyházközség**re vonatkozó rendelkezéseket. Ezek olyan nagyobb, és a kerület szempontjából is fontos egyházközségek, ahol a szolgálat ellátásához már **legalább 5 éven át szerzett gyülekezeti tapasztalat** is szükséges.

A **(3)** bekezdés a nem magyarországi képesítés vagy szolgálat után a lelkipász-

torok **országhatárt átlépő szolgálati mozgásait** szabályozza. Fontos, hogy a fogadó püspök hozzájárulást mindig előzetesen kell beszerezni. Jó tudni azt is, hogy ennek a megadása előtt az elbocsátó és fogadó püspökök általában közvetlenül is tájékoztatják egymást a **lelkipásztor** előéletéről.

A **33. §** az **eredményes választást követő intézkedésekről** szól. Ekkor adja át az esperes a választás érvényességét igazoló és egyházi felhatalmazást jelentő **concessát** és a **díjlevelet**. Ezután **foglalja el az állást** a megválasztott lelkipásztor és egyidejűleg **megüresedik** a lelkipásztor korábbi állása.

A **gyülekezeti lelkipásztor megválasztása határozatlan időre szól**. Az egyházunkban minden más tisztség 6 éves határozott idejű, és a nem magyar külföldi protestáns egyházakban is általában határozott időre alkalmazzák a lelkészeket. Ennek a magyar sajátosságnak a megszüntetése időnként itthon is felvetődik, de egyelőre nem látható erre irányuló határozott szándék vagy konszenzus.

A lelkipásztornak és az egyházközségnek is **fontos és közös érdeke**, hogy mind **az állás átadásakor**, mind az **elfoglalásakor részletes és pontos jegyzőkönyv készüljön** a lelkipásztori hivatal – anyakönyvek, vagyontárgyak és leltárak, **pénztár, irattár, könyvelési, banki, pályázati** stb. iratok – átadásáról és átvételéről. Az átadás megfelelőségét egyházmegyei tanácsosok jelenlétében készített **teljességi nyilatkozat** is dokumentálja.

A **34. §** szerint az ünnepélyes **beiktatásra egy éven belül** intézkedni kell, és a megválasztott **lelkipásztor** legalább **3 évig köteles** az adott egyházközségben szolgálni. Ennek az indoka az, hogy a megválasztó egyházközség viselte a **lelkipásztor** megválasztásával és költöztetésével felmerülő valamennyi költséget.

Kinevezés (35.§)

A **missziói** és a gondozó egyházközség lelkipásztora kerül kinevezéssel szolgálatba.

Kirendelés (36. - 38. §§)

A gyülekezeti lelkipásztorok közül a **beosztott lelkipásztort a püspök, a helyettes lelkipásztort pedig az esperes** rendeli ki.

A beosztott lelkész kirendelését a presbitérium és az esperes is kezdemé-

nyezheti, de a püspök is megállapíthatja a szükségességét.

Az intézményi lelkipásztori szolgálati viszony (39. - 46. §§)

Az intézményi lelkipásztori viszony esetében nem lehet szó választásról, ezekben az esetekben csak a **püspöktől származó kirendelés vagy kinevezés** (egyházi felhatalmazás) hozza létre a lelkipásztor szolgálati viszonyát. Ezek egyházközségi, egyházmegyei, egyházkerületi, zsinati vagy akár állami fenntartású intézményekbe (kórház, börtön) is szólhatnak.

Az intézmény pályázattal vagy meghívással választja ki az alkalmazni kívánt lelkipásztort és maga az intézmény, vagy az intézmény fenntartója teszi meg a javaslatát a püspökhöz. Az intézmény, vagy a világi állás fenntartója egyéb szakmai képesítés (szociális, pedagógus stb.) meglétét is előírhatja.

Egyházi intézményben az intézményi lelkipásztor is díjlevelet kap, nem egyházi intézményben pedig – az intézmény típusától függően – munkaszerződéssel vagy más alkalmazási okirattal (pld. a honvédségnél szolgálati szerződés) jön létre a jogviszony, de azt a püspöki kirendelésnek mindig meg kell előznie.

Az **intézményi lelkipásztor kettős függőségben végzi a szolgálatát**. A lelkipásztori szolgálatok tartalma és végzése tekintetében felelősséggel tartozik az **egyházi szabályok** betartásáért, és mindenkor be kell tartania az **intézményre irányadó ágazati szabályokat** is. Itt kell visszautalni a honvédségi és a börtön lelkipásztori szolgálat állami szabályaira is. Azok szerint ugyanis a honvédség vagy a büntetés-végrehajtási intézmény hitéleti döntést nem hozhat, de a lelkipásztor is köteles betartani a testületre irányadó szabályokat.

Egészen friss szabály az 5/2024. (XII. 11.) Magyarországi Református Egyház zsinati **szabályrendelet a köznevelésben és a szakképzésben szolgáló intézményi lelkipásztorokról**. A szabályrendelet **2025. szeptember 01-től** – az intézményi létszámhoz kötve – **kötelezően előírja az intézményi lelkipásztorok alkalmazását**.

<https://net.jogtar.hu/reformatus-zsinat-jogszabaly?docid=A24S0005.MRE&dbnum=575&getdoc=1&searchUrl=/reformatus-zsinat>

Többes lelkipásztori szolgálati viszony (47. - 48. §§)

Amennyiben a **lelkipásztor** a gyülekezeti vagy intézményi szolgálata mellett akár más egyházi szolgálatot, akár bármilyen világi állást lát el, vagy kereső foglalkozást végez, **többes jogviszonyban** működik. A többes jogviszony min-

dig érinti az eredeti gyülekezeti vagy intézményi szolgálat ellátását, ezért az csak megfelelő engedéllyel végezhető.

Az engedély megadása során mindig azt kell megvizsgálni, hogy az eredeti gyülekezeti szolgálat ellátása nem sérül-e, **a második jogviszony a gyülekezeti szolgálat ellátását nem zavarhatja, vagy akadályozhatja**, minden döntésnél ezt a szempontot kell elsődlegesnek tekinteni.

Gyülekezeti **lelkipásztor** esetében a **presbitérium javaslata alapján az engedélyt egyházmegyei közgyűlés** adhatja. A jóváhagyás a gyakorlat szerint általában csak 3-5 éves határozott időre szól, azután újra kérhető. Ezzel a presbitérium lehetőséget kap arra, hogy a gyülekezeti szolgálat elsődlegességét újra és újra megvizsgálja és érvényesítse.

A **lelkipásztori** szolgálattal (esküvel) összeférhetetlen tevékenység semmilyen módon **nem engedélyezhető**. Az összeférhetetlenség tartalmát a törvény nem határozza meg, de nyilvánvalóan összeférhetetlen az a tevékenység, amely csak az egyháztagra vonatkozó kötelezettségek, vagy a – törvény 75. §-ban felsorolt – **lelkipásztori** kötelezettségek bármelyikének megsértésével lenne ellátható.⁴³

A lelkipásztori szolgálati viszony felfüggesztése (50.§)

A lelkipásztor a szolgálatából csak fegyelmi okból, az egyházi bíráskodásról szóló 2000. évi I. törvényünk 80. – 83. §§ szabályai szerint függeszthető fel.

A lelkipásztori szolgálat szünetelése (51. - 57. §§)

Számos olyan körülmény előállhat, amely folytán a lelkipásztor szolgálatát huzamosabb ideig nem láthatja el. Az **51. §** a szünetelés **kötelező eseteit** sorolja fel, az **52. §** pedig azokat az eseteket amikor a szünetelés **megállapítása** kérhető.

A szünetelés időtartama alatt a lelkipásztori szolgálati jogviszony fennmarad, de az abból fakadó jogok és kötelezettségek nem illetik meg, illetve nem köte-

43 A Tiszántúli Református Egyházkerület szabályozta azt is, hogy a lelkipásztor a világi jellegű jogviszonyával kapcsolatosan a lelkészi szolgálati helyéhez tartozó infrastruktúrát nem használhatja, saját gyülekezetének tagjai számára ellenérték fejében szolgáltatást nem végezhet, továbbá világi jogviszonya keretében végzett tevékenysége során a református lelkész megnevezést nem használhatja.

lezik a lelkipásztort. Ettől a lelkipásztor juttatásai tekintetében el lehet térni, melyről a szünetelésre vonatkozó határozatban rendelkezni kell⁴⁴

Magyarázatra szorulhat, hogy a nyilvánvaló szünetelési okok mellett (pld. gyermek születése) miért ír elő a törvény szünetelést a lelkipásztor politikai szerepvállalása esetén. A lelkipásztori szolgálat és a politikai párttagság nem egyeztethető össze. Ennek az az egyszerű magyarázata, hogy a lelkipásztornak a gyülekezet egységéért kell munkálkodnia, nem viselkedhet úgy, hogy magartartása gyülekezetben bármilyen, akár politikai megosztottságot eredményezzen. Természetesen a lelkipásztor is szabad a politikai meggyőződése megválasztásában, de ezt nyílt politikai tevékenységgel nem képviselheti. Ezért írja elő **párttagság, országgyűlési vagy európai parlamenti képviselő jelöltség** elvállalása esetére a törvényünk lelkipásztori szolgálat **kötelező szüneteltetését**. Ugyanez vonatkozik a főállású polgármesterségre vagy más közszolgáltatásra is.⁴⁵ Ezekben az esetekben azért nem nyilatkozhat valaki református lelkipásztorként, mert ezzel nem csak magát, ha nem az egyházat is politikai szereplővé tenné.

A szünetelés megállapítását kérheti a lelkipásztor **tanulmányi okból, külföldi lelkipásztori szolgálat miatt, gyermeknevelés miatt, vagy egyéb nyomós okból**. Ezekben az esetekben a várható szünetelést, különösen a szülés várható időpontját előre be kell jelenteni az egyházmegye elnökségéhez.

A törvény igen részletes szabályozást ad a **szünetelés eljárásjogi** kérdéseiről és a figyelembe veendő határidőkről is.

44 Továbbá kivételt jelent a lelkipásztornő gyermeke gondozása miatt történő szünetelés is, mely esetben a parókia használat a lelkipásztornőt gyermeke legalább 3 éves koráig megilleti (ld. 83. § (3) bek.).

45 Megemlítendő, hogy vannak olyan lelkipásztorok, akik kisebb településeken ún. társadalmi megbízás keretében – tehát nem főállásban – látnak el polgármesteri vagy alpolgármesteri tisztséget. A fenti tilalom ezekre az esetekre nem vonatkozik, ilyenkor a többes jogviszonyra irányadó, korábban tárgyalt szabályokat kell alkalmazni. Ugyanakkor, bár jogi akadály nincs ennek a fajta szerepvállalásnak, a lelkipásztor politikai életben való részvétele épp a fentebb írtak miatt komoly mérlegelést kíván mind a lelkipásztor, mind a presbitérium részéről.

A lelkipásztori képesítés hatályban tartása, elvesztése, rendelkezési állomány (58. - 65. §§)

Előfordulnak olyan élethelyzetek, amikor a teljes jogú képesítéssel már rendelkező **lelkipásztor** a szolgálatát meg sem kezdi, vagy a megkezdett szolgálatát valamilyen okból megszakítja. Tipikusan ilyenek az előző 51. – 52. §§ megjelölt szünetelési esetek is. Mivel a **lelkipásztori** szolgálathoz nem csak a teológus-lelkész szakos diploma, hanem a lelkészképesítő vizsgán számonkért **személyi alkalmassági és életviteli feltételek** is szükségesek, a lelkész képesítése csak akkor maradhat hatályban, ha ezek a feltételek is folyamatosan fennállnak. Ezeknek a feltételeknek a megvizsgálására irányul a hatályban tartási eljárás.

A hatályban tartási eljárást a szolgálat megszűnésétől számított **egy éven belül** kérni kell, egyébként a lelkész a képesítését elveszti.

Az **59. § (1)** bekezdése szerint a kérelmet az utolsó szolgálati, hely ennek hiányában a lakóhely szerinti egyházmegye elnökségéhez kell benyújtani.

Az **59. § (2)** bekezdésében felsorolt **iratok benyújtásával** tudja a kérelmező igazolni, hogy a lelkipásztori szolgálatra továbbra is alkalmas. Az egyházmegye javaslatot tesz és a kerületi közgyűlés (vagy tanács), dönt, **legfeljebb öt évre** történő hatályban tartásról. A hatályban tartás a lejártakor – akárhányszor – újra kérhető.

A **60. §** szabályozza, hogy amennyiben a **lelkipásztor** lelkészi képesítése **5 évnél hosszabb ideig nem volt hatályban**, vagy már **10 éve nem áll** lelkipásztori **szolgálati viszonyban**, akkor a döntés előtt minden esetben be kell szerezni a **Zsinati Lelkészképesítő Bizottság** véleményét és a Bizottság akár alkalmassági vizsgálatot is végezhet.

A **64. §** szerint a hatályban tartás ideje alatt a lelkész rendelkezési állományban van, **a lakóhelye vagy munkahelye szerinti gyülekezet életében köteles részt venni, és ezt igazolnia is kell**, ha a hatályban tartást újra kéri. Akinek a képesítését hatályban tartják, ennek ideje alatt **a lelkészi szolgálatba bármikor visszatérhet**.

Felmerülhet a kérdés, hogyan viszonyul egymáshoz a lelkészi szolgálat szünetelése és a lelkészi képesítés hatályban tartása. Amíg a szünetelés a lelkipásztor a szolgálati helyével fennálló jogviszonyát érinti, a hatályban tartás olyan eljárás, amely a lelkész szolgálatra való jogi alkalmasságának fenntartására irányul, függetlenül attól, hogy egyébként szolgálatban áll-e. Emiatt előfordulhat, hogy egy lelkésznél nincs szükség szünetelésre (mert nem is áll szolgálati jogvi-

szonyban), de a hatályban tartását ekkor is kérni kell. Ha viszont egy lelkipásztor szolgálatban áll, és szolgálati jogviszonya előreláthatóan 1 évnél hosszabb ideig szünetel, akkor szintén kérni kell a képesítés hatályban tartását.

A lelkészi képesítés visszaállítása iránti eljárás (66. - 69. §§)

A lelkipásztori képesítés elvesztése természetesen nem a lelkészi oklevél elvesztését jelenti, hanem a sikeres egységes lelkészképesítő vizsgával teljesített, a lelkipásztori szolgálati viszony létesítéséhez szükséges feltételt veszíti el a lelkipásztor.

A törvény eljárási szabályokat tartalmaz arra az esetre is, hogy az elvesztett lelkészi képesítést, hogyan lehet visszaállítani. Erre azonban viszonylag ritkán kerül csak, sor ezért nem kell mindenkinek ismernie.

A lelkipásztori jogviszony megszűnése (70. §)

Különbséget kell tenni a **70. §-ban** szabályozott **lelkipásztori jogviszony** (a korábbi törvények ezt nevezeték lelkészi jellegnek), és a **71. §-ban** leírt **lelkipásztori szolgálati viszony** megszűnése között.

A lelkipásztori jogviszony három megszűnési esete, az elhalálozás, az egyháztagság elvesztése és az egyházi bíróság által legsúlyosabb büntetésként kiszabható hivatalvesztés, amit az egyházi köznyelv palástvesztésnek is nevez.

Akinek a lelkészi **jogviszonya szűnik meg, továbbiakban nem tekintjük a református egyház lelkészének**, a szolgálatra való jogi alkalmasságát veszíti el.

A lelkipásztori szolgálati viszony megszűnése (71. - 73. §§)

Akinek viszont a lelkipásztori **szolgálati jogviszonya szűnik meg**, annak csak az adott szolgálati hellyel szűnik meg a jogviszonya, tehát továbbra is az egyház lelkipásztora, aki a szolgálat ellátására egyházi felhatalmazással (választás, kinevezés, kirendelés, megbízás) nem rendelkezik, és az esetek többségében **még a lelkipásztori szolgálatba visszatérhet**.

A törvény **71. § (1) bekezdése hét megszűnési okot** sorol fel.

Ezek közül **az egyházi közérdekhez** kapcsolódik a **(3) – (5) bekezdésekben** megoldást arra az esetre, **ha gyülekezet és a megválasztott lelkipásztor között nincs megfelelő összhang, együttműködés, és a kapcsolat már végletesen megromlott**. Ez a helyzet nyilvánvalóan nehezíti vagy akadályozza az egyház hivatásának megvalósulást és gyülekezet egységére, életére is rombolóan hat, és ezzel **az egyházi közérdeket sérti**. Ebben az esetben, az egyházmegye a presbitérium véleményének ismeretében javaslatot tesz a megromlott kapcsó-

lat **6 hónapon belüli közös megegyezéses** megoldására. Ha ez eredménytelen, akkor kerülhet csak sor bírósági eljárásra, de ez nem fegyelmi – tehát nem szankciós jellegű – hanem igazgatási eljárás, melynek során a az Egységes Zsinati Lelkészképesítő Bizottság véleményét is be kell szerezni.

A gyülekezeti szolgálatra megválasztott önálló lelkipásztor szolgálati jogviszonyát az egyházközség egyoldalúan (felmondás útján) nem szüntetheti meg. A **71. § (6) bekezdése** szerint viszont lelkipásztor előtt nyitva áll a lehetőség a **lemondásra**. A lemondást írásban ahhoz kell benyújtani, aki a szolgálati felhatalmazást adta (a törvényi szövegben ez a szolgálati jogviszony „keletkeztetője”), ez kinevezés és kirendelés esetén a püspök. Választás esetén ez a fogalom nehezebben értelmezhető mivel az egyházközségi közgyűlés volt a választó, de az nem állandóan működő testület. Ezért csak a presbitérium lehet a lemondás címzettje.

Mivel a lemondás vonatkozhat csak az adott szolgálati jogviszonyra, de akár a lelkési jellegre is, a lemondó nyilatkozatot nagyon körültekintően tanácsos megfogalmazni, mivel azt visszavonni nem lehet, az ügyben hozott igazgatási határozat ellen nincs jogorvoslat.

Mivel a **nyugdíjas lelkipásztor a lelkipásztori jogviszonyát nem veszíti el**, csak a szolgálati viszonya szűnik meg, a törvény **72. §-a** vele kapcsolatos kérdéseket is szabályozza. Esetileg szolgálatokat is elláthat, és életvitelében továbbra is köteles lelkipásztorra vonatkozó szabályok betartására.

Volt rá példa, hogy a **lelkipásztor** az elkövetett fegyelmi vétsége miatt várható bírósági eljárás elől a lelkési állásáról történő lemondással „menekült el”, majd a hirtelen ijedelem elmúltával megpróbálta újra megválasztatni magát. Volt rá példa, hogy a szolgálati helyét minden nyilatkozat nélkül elhagyta, és volt példa arra is, hogy a lelkipásztort egy másik egyházközségbe meghívták, meg is választották, de az állás elfoglalását évekig halogatta, majd nem foglalta el. A törvény 73. §-a ezen magatartások megelőzésére tartalmazza, hogy az illető lelkipásztort **öt éven belüli csak az egyházmegyei elnökség engedélyével lehet újra megválasztani**.

NEGYEDIK RÉSZ A LELKIPÁSZTOR KÖTELEZETTSÉGEI (75. - 78. §§)

A hosszú felsorolás több szempont alapján csoportosítható.

A **75. § (1) bekezdés** az általános kötelezettségeket jelöli meg. Mivel ezek a)–t)–ig nehezen memorizálhatóak, célszerű két alcsoportot alkotni:

- az **a)–től g)–ig** terjedőket nevezhetjük **szolgálati kötelezettségeknek**,
- a **h)–től - t)–ig** felsoroltakat pedig **magatartási előírásoknak**.

Furcsának tűnik, hogy a **szolgálati kötelezettségek** között a törvény hivatali, adminisztratív kötelezettségeket nem jelöl meg, holott a lelkipásztori szolgáltatásnak az is jelentős része (anyakönyvek, szolgálati napló, hitoktatási nyilvántartások, választói névjegyzék, gazdálkodási, pénzügyi nyilvántartások vezetése, irattári anyagok megőrzése stb.) **Ezek bármelyikének elmulasztása** mégis számonkérhető, mivel az egyházi bírászkodásról szóló 2000. évi. I. törvényünk 30. § kifejezetten **fegyelmi vétségnek** minősíti a hivatali vagy gazdálkodási mulasztásokat.

Újszerű kötelezettsége a lelkipásztornak, hogy ápolja és **óvja a testi és lelki egészségét** is. Ismert jelenség az egyházban ugyanis, hogy egyes lelkipásztorok nagy hivatástudattal a szolgálatukat hajlamosak a saját fizikai és lelki energiáik végletes kizsákmányolásával végezni. Ez viszont olyan egészségromláshoz, illetve kiegészhez is vezethet, mely hosszabb idő után már a szolgálat ellátását fogja akadályozni. Ennek elkerülésére például a TTRE a lelkipásztorok számára ingyenes egészségügyi szűrővizsgálatot, súlyosabb esetben pedig az Egyházkerületi Lelkigondozói Intézet szakértő segítségét is biztosítja.

Kiemelést érdemel az is, hogy lelkipásztori **kötelezettség a lelkipásztortársakkal** történő testvéri **egyetértés és békesség** is. Az egyház egységében és külső megítélésében is súlyos károkat okoz az, ha a lelkipásztorok egymásról nyilvánítanak negatív véleményt, vagy láthatóan ellenséges viszonyba kerülnek.

A h)-tól - t)-ig felsorolt magatartási előírások

- az egyházon belüli,
 - a családi,
 - a külső társadalmi és természeti környezettel,
 - az állammal és az állami törvényekkel,
 - a titokvédelemmel,
 - palástviseléssel és egyéb megjelenéssel,
 - politikai tevékenységgel
- kapcsolatos kötelezettségeket jelölnek meg.

Itt említhető meg „*a parókia fala üvegből van*„ szólás is, amely egyrészt a fentieket képletesen fejezi ki, másrészt arra is utal, hogy a lelkipásztort és családját a környezet fokozott figyeleme követheti. A lelkipásztor család élete példa a gyülekezet számára. A **lelkipásztor** és családja magatartásából a közvélemény mindig az egész egyházra vonatkozó értékítéletet is alkot, ezért a negatív megítélést okozó magatartás az egyház tekintélyét sérti.

A **t) pont** a lelkipásztorra **három fontos tilalmat** is tartalmaz:

- **nem alapíthat politikai mozgalmat,**
- **nem vehet részt olyan szervezetben vagy mozgalomban, amelynek célja, tevékenysége az egyház hitvallásával vagy érdekeivel ellentétesek,**
- **nem végezhet olyan tevékenységet, amely az egyházi élettel, a lelkipásztori tisztség méltóságával összeegyeztethetetlen.**

A **(2) bekezdésben** együtt jelenik meg a **gyülekezet szolgálati lakás biztosítási és a lelkipásztor helyben lakási kötelezettsége**. Az utóbbitól csak egyházmegyei engedéllyel lehet eltekinteni. A helyben lakás a gyülekezettel való napi és közvetlen kapcsolat miatt szükséges.

A **(4) bekezdés** új szabálya, a lelkésszel szembeni **panaszra jogosultak körének** meghatározása.⁴⁶

A **76. §** tételesen szabályozza, a **lelkipásztor házasságkötéssel és házasság felbontással kapcsolatos kötelezettségeit**.

A törvényben a korábbiakhoz képest újdonság, hogy a lelkipásztor immár köthet házasságot nem református vagy evangélikus egyházzal is, ám ehhez szolgálati úton előterjesztett engedély szükséges. Az ilyen házasságba lépő lelkipásztor azonban önálló jogállású lelkipásztori állást nem tölthet be.

Bár ez nem a házassághoz kapcsolódik, de itt találjuk, hogy a lelkipásztor az ellene a világi hatóságok (rendőrség, ügyészség, bíróság) előtt indult **büntető-eljárást** is köteles az esperesnek bejelenteni.

⁴⁶ Sajnos nem derül ki a törvényből, hogy a panasznak mi a következménye, kezelési módja.

ÖTÖDIK RÉSZ A LEKKIPÁSZTOR JOGAI

A lekipásztor jogait a törvény az alábbi **hét csoportban** részletezi:

- javadalomhoz való jog,
- szociális és időskori ellátáshoz való jog,
- betegellátási jogok
- gyermeket nevelő lekipásztorok jogai,
- pihenéshez való jog,
- tanuláshoz való jog,
- segélyek, támogatások.

Javadalomhoz való jog (77. -79. §§)

A törvény alapelveként határozza meg a méltó, tisztességes és a családi állapotot is figyelembe vevő javadalmat. A Magyarországi Református Egyház a javadalom mértékéről központilag nem rendelkezik, csak ajánlást ad ki, de az egyes egyházkerületek hozhatnak és hoznak is szabályokat az önálló lekipásztori jövedelem minimális mértékére, és ehhez az egyházkerület hozzájárulást is ad, részben állami forrásból (**állami jövedelempótlék**). Mivel az egyes **gyülekezetek** anyagi helyzete és teherbírása lényeges különbségeket mutat, ez a lekipásztori javadalmakban is hasonlóan érvényesül.

A **stóla**, vagy a stólamegváltás átalánya is a javadalom része, de erről a lekipásztor lemondhat.

Mindezek a gyülekezetekben szolgáló lekipásztorokra vonatkoznak, mivel az intézményi lekipásztorok javadalma az **intézményre** irányadó munkadíjazási szabályokhoz igazodik.

A **gyülekezeti lekipásztor** díjlevelét a presbitérium adja ki, az elnökség írja alá és az egyházmegye elnökségének jóváhagyása biztosítja, hogy az eljárás törvényes legyen.

Az **egyházi fenntartású intézmény lekipásztora** is – az ágazatra vonatkozó díjazási szabályok figyelembevételével – díjlevelet kap a törvény 40. és 43. §§ szerint a szolgálati viszony létrehozójától, ez általában a püspök. Aki **nem egyházi intézményben** szolgál, az nem díjlevelet kap, hanem a szolgálati helyre – kórház, börtön, honvédség – vonatkozó szabályokat kell rá alkalmazni.

A **díjlevél** definícióját az értelmező rendelkezések között, a 22. és 23. pontja meghatározza itt pedig a (4) bekezdés a)-tól p) pontig kimerítő részletességgel határozza meg a díjlevél tartalmát. A díjlevél nem csak a lelkipásztor javadalmáról, hanem önálló vagy nem önálló státusáról, szolgálatai feladatairól, heti pihenőnapjáról, szabadságáról stb. is szól

A javadalom **pénzbeli és a természetbeni** részből áll. A természetbeni javadalom alapvetően a parókia, mint szolgálati lakás használata (néhány esetben még mezőgazdasági terület használata is), amely lényeges értéket képvisel, és ennek a költségeit az egyházközség viseli. Mivel a nyugdíjjárulék számításánál és ennek következtében a nyugdíj, vagy más ellátások összegénél is ezt figyelembe veszik, ezért határozza meg a Zsinat központilag ennek a figyelembe veendő értékét.

A parókia biztosítása az egyházközség kötelezettsége, a parókia használata pedig a gyülekezeti lelkipásztor joga. Mivel a parókia szolgálati lakás, a szolgálat megszűnésével a lelkipásztor köteles azt elhagyni, ez akár világi bíróság útján is kikényszeríthető.

A lelkipásztor a parókia elhagyásáért az egyházközségtől semmilyen térítést nem kérhet, de a nyugdíjba vonuló lelkipásztor mielőbbi kiköltözését a Nyugdíjintézet jelentős összeggel támogatja.⁴⁷

Szociális és időskori ellátáshoz való jog (80. – 81. §§)

A nyugdíjtörvénynél fogjuk tárgyalni.

Betegellátási jogok (82. §)

A betegségek megelőzését célozza az – új rendelkezéssel – minden lelkipásztor számára biztosított **egészségügyi szűrővizsgálat**.

A lelkipásztort a betegsége idejére is megilleti a **pénzbeli javadalma és a parókia használata** is egy éven át. Az egy év eltelte után a javadalma 70 %-ára jogosult. Helyettesítéséről az esperesnek kell intézkednie.

⁴⁷ 2018. évi IV. törvény a Magyarországi Református Egyház lelkészeinek ellátásáról és nyugdíjintézetéről 28. § (4) bek.

Gyermekeket nevelő lelkipásztor jogai (83. – 84. §)⁴⁸

Az állami gyermeknevelési támogatások születéstől a gyermek hároméves koráig **a lelkipásztorokat is megilletik**, ezekhez a **Nyugdíjintézet kiegészítést nyújt**. A születéstől a gyermek hároméves koráig a lelkipásztor a szolgálatát 3 évig szüneteltetheti, és ekkor is kérnie kell a lelkészi képesítés hatályban tartását. De a juttatásokat akkor is megkapja, ha a szolgálatát nem szünetelteti, hanem a gyermek hároméves koráig is ellátja.

A parókiát a gyermek hároméves koráig szolgálat szünetelése alatt is – változatlan feltételekkel – használhatja.

A törvény **lényeges újításokat** vezetett be **a várandós és a gyermeket nevelő lelkipásztornőkre** vonatkozóan. A lelkipásztornő köteles a várandósságát a presbitérium és az esperes számára bejelenteni. Amennyiben nem kívánja a szolgálatát szüneteltetni, ezután lehetőséget kap arra, hogy az **új korlátozott szolgálat** lehetőségét válassza. Ez a gyermek várható születését megelőző 4. héttől a gyermek hároméves koráig tarthat.

A korlátozott szolgálat keretében ellátandó szolgálatokra a lelkipásztornő az esperessel és presbitériummal még a gyermek születése előtt kötött **megállapodásba** foglalják.

A korlátozott szolgálat alatt a lelkipásztornő számára **javadalmat** az egyházközség nem fizet, azt számára a **Nyugdíjintézet biztosítja**.

Amennyiben a korlátozott szolgálattal a lelkipásztornő minden szolgálati feladatot nem lát el, helyettes lelkipásztorról az egyházmegye gondoskodik, de ennek a javadalma az egyházközséget terheli.

Pihenéshez való jog (85. - 89. §§)

Mivel a lelkipásztor vasárnap szolgál, az őt megillető legalább **heti egy hétköznapra eső pihenőnapját a díjle vele tartalmazza és az egyházközség missziói munkatervébe is be kell vezetni**.

A heti szabadnapra eső szolgálatok **helyettesítését az egyházmegye ügyeleti rend** kialakításával köteles megoldani.

⁴⁸ Az új törvény megalkotásának egyik fontos indoka volt, hogy a gyermeket nevelő lelkipásztornők helyzetét minél előbb rendezzék.

A gyülekezetei **önálló lelkipásztort évi 30 naptári nap**, a **beosztott** lelkipásztort **legalább 21 nap szabadság** illeti meg. A helyettesítést a lelkipásztorok általában egymás között, **kölcsönösségi alapon** szokták megoldani. Az esperes intézkedésére csak ennek hiányában van szükség.

A lelkipásztor – ha a helyettesítését megoldotta – **a szabadsága megkezdését 8 nappal megelőzően** köteles a főgondnokát és az esperest írásban tájékoztatni, ha pedig ehhez az esperes segítségére van szüksége, akkor **15 nappal előre** kell kérnie.

Az intézményi lelkipásztorok szabadsága az intézmény rendjéhez igazodik.

A 14 év alatti gyermeket nevelő lelkipásztorokat (nem csak az anyákat) – úgy, mint minden világi munkaviszonyban is – megilleti az évi 2 nap pótszabadság minden gyermek után.

A **szabadságot az esedékesség évében igénybe kell venni**, azt legfeljebb a következő év március 31-ig ki kell adni. Ez szorosan összefügg a testi-lelki egészség megőrzésére vonatkozó lelkipásztori kötelezettséggel.

A szabadság idejére a stóla nélküli **átlagjavadalom jár**, mindig időarányosan.

Tanuláshoz való jog (90. - 91. §§)

A lelkipásztor **továbbképzési kötelezettségének teljesítéséhez** biztosítja a törvény a lehetőséget évi 8 naptári napban, kötelező vizsga esetén vizsgánként további 2 napban. A továbbképzés intézményesítette formájára az egyházkerület lelkésztoábbképző intézetet tart fenn, és a képzés költségeihez is hozzájárul.

A tudományos tevékenységhez a püspök adhat ötévente 3 hónap szabadságot.

Segélyek, támogatások (92. - 93. §§)

Születés és halál esetén jár, szociális rászorultság esetén adható. Mértékét és rendszerét az egyházmegyék, az egyházkerületek, vagy az állást fenntartó intézmények a saját költségvetésükben határozzák meg.

HATODIK RÉSZ NYILVÁNTARTÁS ÉS ADATSZOLGÁLTATÁS (94. - 102. §§)

Az egyház államtól elkülönült és önálló működéséhez hozzátartozik az is, hogy a lelkipásztorairól maga vezet élethosszig tartó nyilvántartást. A lelkipásztorokról ilyen adatok semmilyen más nyilvántartásból nem is szerezhetőek be. Az egyház a nyilvántartást a teológus-lelkész szakos hallgatókról kezdi el vezetni, ha a lelkész szakirány kreditjeinek 75%-át már megszerezte.

A nyilvántartás ezt követően a lelkész diplomával, lelkészi képesítéssel rendelkező, és valamennyi passzív állományú (szünetelő, nyugdíjas, rendelkezési állományú) egyháztagra kiterjed.

A lelkészi diploma megszerzését követően az **egyházkerület elnöksége** nyitja meg a **törzskönyvet** elektronikus formában lelkészenként **külön vezetve** a felsőoktatási intézménytől kapott adatok alapján. Ettől kezdődően **a lelkipásztori szolgálatait viszony adatait a törzskönyv folyamatosan tartalmazza és az arról adott kivonat igazolja.** Az egyházkerület biztosítja a hozzáférést a Nyugdíjintézet számára szükséges adatokhoz is.

A lelkipásztor által a törzskönyv **megnyitásához szolgáltatandó iratokat** a 97. §, a törzskönyvben a lelkipásztorról **nyilvántartott adatokat** pedig a 98. § sorolja fel.

Az adatok felsorolásából megállapítható, hogy **a törzskönyv a lelkipásztori életpálya minden személyes, képzési, családi, szolgálati, tudományos és fegyelmi adatát és eseményét tartalmazza.** Ezért a **lelkipásztornak** kötelessége és érdeke is, **hogy a nyilvántartásához szükséges valamennyi iratot benyújtsa, az adatai helyességét minden év januárjában ellenőrizze, az esetleges változásokat pedig 15 napon belül az egyházmegye elnöksége útján az iratok másolatával bejelentse.**

Az alkotmánytörvény és a lelkipásztorok szolgálatáról szóló törvény esetében szükséges volt, hogy szinte a törvény valamennyi rendelkezését tárgyaljuk, mivel egy gyakorló lelkipásztornak ezeket részleteiben is ismernie kell. A Gazdálkodási törvény és további tárgyalandó törvények esetében már ilyen részletes tárgyalásra nem kerül sor, hanem a törvénynek a gyülekezeti lelkipásztorszámára fontos rendelkezéseire hívom fel a figyelmet.

IV. GAZDÁLKODÁSI TÖRVÉNY

2013. ÉVI IV. TÖRVÉNY A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ GAZDÁLKODÁSÁRÓL

A Gazdálkodási törvényünk az eddig tárgyalt más törvényektől különbözik abban, hogy a Zsinat **szabályrendelet** formájában **Végrehajtási Utasítást** is készített hozzá. Ezt a törvény szövegében **Vhu.** jelöléssel dőlt betűvel találjuk meg, és a törvény egyes rendelkezéseihez további részletszabályokat tartalmaz. Így a törvényt és a végrehajtási utasítást is egységes szerkezetbe találjuk meg az alábbi linken:

<https://net.jogtar.hu/reformatus-jogszabaly?docid=A13R0004.ETV&db-num=575&getdoc=1&searchUrl=/reformatus>

PREAMBULUM

Az egyház szolgálatának ellátásához elengedhetetlen az anyagi javak biztosítása. Ezekkel, viszont a **jó sáfár módjára** kell gondoskodni.

A II. Helvét Hitvallás XXVIII. fejezetéből származó idézet az egyházi gazdálkodás ma is értelmezhető két forrását jelöli meg.

A **fejedelmek jótékonyága** a történelem folyamán volt jelentős. A mai viszonyokra lefordítva az állami költségvetésből származó egyházi bevételek ténylegesen ugyanezt a típust jelentik.

A **hívek bőkezősége** ma is fontos forrás lenne, de sajnos kevésbé érvényesül.

Ha a Magyarországi Református Egyház vagyoni helyzetét **történelmi távlatban** vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy az egyes egyházközségek a szorosan vett hitéleti szolgálatok ellátásához – a lelkeszi állás, a parókia, templom fenntartása – szükséges saját anyagi eszközökkel változó szinten, de többnyire rendelkeztek. Ezeket a II. világháborúig az egyházi adóból és általában mezőgazdasági vagy más ingatlanok jövedelméből szerezték meg. Az iskolák és más közösségi feladatok (misszió, diakónia) ellátásához, vagy építkezésekhez azonban már a XIX. század óta mindig kaptak valamilyen állami támogatást. Egyes egyházi intézmények, például a történelmi kollégiumok jelentős ingatlan vagyonnal is rendelkeztek, és a központi egyház (Zsinat) is jelentős eszközökkel rendelkezett (Közalap, Nyugdíjintézet vagyona ingatlanokban, értékpapírokban).

A II. világháború után azonban ezt a helyzet gyökeresen megváltozott. Az egyházak egyházközségi és közegyházi a szinten is a jövedelmező vagyontárgyakat (földek, ingatlanok) az államosítással teljesen elvesztették, az iskolákat is államosították. Az 1948-as egyezmény a lelkészek minimális létfenntartásához biztosított államsegélyt (kongrua), de a „hívek bőkezűsége„ az általános szegénység miatt alig érvényesülhetett. Az egyház a megmaradt néhány intézményéhez állami forrásokat – egészen az 1990-es rendszerváltozásig – csak esetlegesen, kiszámíthatatlanul, ritkán és csekély mértékben kapott.

Az 1990-es évektől bekövetkezett rendszerváltozás az egyházközségek gazdálkodásában lényeges javulást csak akkor hozott, ha az ingatlankárpótlás során jövedelmező ingatlanhoz, vagy pénzbeli kártalanításhoz, illetve járadékhoz jutottak. Az ingatlankárpótlás ugyanis – deklaráltan – nem az egykori jövedelmező egyházi vagyon visszaszolgáltatását, hanem az újra induló egyházi hitéleti és közösségi feladatok infrastrukturális kereteit kívánta megteremteni.

A közfeladatot ellátó intézmények állam finanszírozása – az egyház és a kormány között 1998-ban megkötött és 2017-ben megújított Egyezmények, valamint a most már törvényekbe iktatott költségvetési juttatások alapján – jelenleg megoldottnak tekinthető. Ezen túl az egyházi intézmények, templomok és más épületek felújításához már évek óta és jelenleg is számos pályázatai és egyedi támogatást biztosít az állam.

Az egyházközségek azonban továbbra is, sőt egyre inkább rászorulnak a hívek bőkezűségére. Ebben a kérdésben a népességüket folyamatosan elvesztő kistelepüléseken már alig van esély az adományok mértékének növelésére, és ezzel az egyházközség önfenntartó képességének javítására. De a jobb anyagi helyzetű településeken működő gyülekezetekben az egyháztagok önkéntes adományait növelni lehetséges és szükséges. Ehhez nyilvánvalóvá és tudatosává kell tenni, hogy az egyházközségi gazdálkodás anyagi eszközeit elsősorban a gyülekezet köteles megteremteni, és ezért a gyülekezet tagjai felelősek.

Végül fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy az egyházi szervezetek mostanában a korábbiaknál lényegesen több pénzügyi, pályázati, beruházási, építési feladattal találkoznak. Ez a helyzet egyrészt megfelelő és megbízható szakemberek bevonását teszi szükségessé, másrészt a korábbinál sokkal fegyelmezettebb, szakszerűbb és óvatosabb gazdálkodást igényel.

ÉRTELMEZŐ RENDELKEZÉSEK

A törvény 23 pontban sorolja fel azokat a fogalmakat, mely az egyházi gazdálkodás későbbi szabályaiban visszatérően megjelennek. Mivel a gazdálkodásban számtalan pénzügyi és számviteli esemény történik, az értelmező rendelkezések az állami számviteli szabályok egyházi környezetben történő alkalmazásához szükségesek.

Ha törvény bármely rendelkezését alkalmazzuk, ezeket a fogalmakat csak az itt tételesen leírt tartalommal használhatjuk.

Az értelmező rendelkezések mindegyike fontos, de egy-egy ügyben mindig közülük kell az irányadót kiválasztani és alkalmazni. Ezért csak néhányat emelek ki közülük.

9. Kizárólag hitéleti tevékenységet folytató egyházi jogi személy, amely sem állami közfeladatot nem végez, sem vállalkozási tevékenységet nem végez. Alapesetben az egyházközség ilyen lehet. A meghatározása azért fontos, mert ebben az esetben a már korábban tárgyalt állami szabályozás szerint (az egyházi jogi személyek beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 296/2013. (VII. 29.) Korm. rendelet) a **számviteli tevékenységére kizárólag az egyházi gazdálkodásról szóló jelen törvény szabályait kell alkalmaznia.** Ez pedig lényegesen egyszerűbb, mint az állami számviteli szabályozás.

A 18. Költségvetés, 19. Költségvetési beszámoló, 20. Zárszámadás Minden egyházi testület az éves gazdálkodásának legfontosabb fogalmai és dokumentumai.

A 22. Összeférhetetlenség. Az Alkotmánytörvényünk 14. §-ának tárgyalásánál már találkoztunk egy összeférhetetlenségi szabállyal. Az Alkotmánytörvény az összeférhetetlenséget a személyi kapcsolatok alapján állapítja meg. A Gazdálkodási törvény 22. pontja viszont inkább **az ügyek összefüggése alapján** tiltja a döntésben való részvételt. Természetesen mindkét összeférhetetlenségi előírás esetleges fennállását minden esetben következetesen vizsgálni és alkalmazni kell.

Új fogalomként vezette be a Zsinat a 7/2024. (XII. 11.) szabályrendelettel a Vhu. 1. §-ába az **egyházi szolgálattevő** fogalmát.

Az egyházi szolgálattevő az olyan nem lelkipásztor, nem egyházi személy, aki az egyház hitéleti tevékenységéhez szükséges tevékenységet végez, meg-

állapodás alapján és ezért rendszeres díjazásban részesül. Ilyen a főgondnok, gondnok, kántor, a harangozó, az egyházfi, a diakónus, a gyülekezeti hitoktató, a gyermekek közötti szolgálattelvő, a katechéta és a fenntartói járulékszedő.

I. RÉSZ A TÖRVÉNY TERÜLETI ÉS SZEMÉLYI HATÁLYA

A törvény hatálya a Magyarországi Református Egyház valamennyi egyházközségére, testületére és szervezetére kiterjed. A törvény furcsa módon a nevükben „református” elnevezést viselő alapítványokra és egyesületeket is hatálya alá tartozóknak tekinti. Ez a szabályozás álláspontom szerint nehezen alkalmazható és bizonytalan jogi helyzetet teremt. Az egyház csak a saját belső működését szabályozhatja.

II. RÉSZ ALAPELVEK

A törvény **2. - 8. §§ hét olyan alapelvet** tartalmaznak, melyek **ismerete és tudatos alkalmazása minden egyházközségtől, egyházi testülettől és intézménytől, sőt még az egyes lekipásztoroktól is elvárható.** Az alapelvek ugyanis akár a törvény egyes rendelkezéseinek értelmezésénél, akár egyes gazdálkodási döntéseknél fontos szempontot és útmutatást adnak. Hasonló alapelveket az állami számviteli törvényben is találhatunk, ezért az elvek alkalmazása szakképzett számviteli szakemberek számára sem okoz nehézséget.

Az autonóm egyházi gazdálkodás elve

Az autonómia egyrészt az egyház és az állam viszonyában, másrészt az egyházon belül is érvényesülő alapelv.

Az **egyház és az állam elkülönült működéséből következően** az egyház autonóm módon szabályozhatja a saját gazdálkodási rendjét, és a gazdálkodását is minden állami beavatkozás nélkül valósíthatja meg. Az autonóm gazdálkodás nyilvánvalóan nem terjed ki az állami költségvetési vagy esetleg uniós pályázati forrásokra, ugyanakkor az állam nem kérhet adatot az egyház hitéleti bevételeiről és azok felhasználásáról.

Az autonómia **egyházon belüli** érvényesülése az, hogy minden önálló jogi személyiségű belső egyházi szervezet (egyházközség, egyházmegye, kerület, önállóan gazdálkodó intézmény) az egyházi gazdálkodási szabályok keretei között önálló.

A gazdálkodás átláthatóságának elve

A **gazdálkodásunk minden eseményét** – amikor megtörtént – folyamatosan írásban dokumentálni kell. Egyrészt, hogy minden eseménynek nyoma maradjon, másrészt, hogy utólag minden ellenőrizhető legyen. A törvény a dokumentálás eszközeit is felsorolja. Ezek könyvelési dokumentumok, a leltárak, az éves költségvetés és az éves beszámoló (zárszámadás).

Teljesség és valódiság elve

Valamennyi bevételt és valamennyi kiadást pontosan kell rögzíteni a könyvelési iratokban. Nem lehet külön „kockás füzetet”, külön pénztárat vezetni semmilyen bevételről vagy kiadásról, mert az előbb-utóbb súlyos problémákhoz vezet, és az ezt alkalmazók fegyelmi felelősségét veti fel.

A felelős gazdálkodás elve

Az egyház vagyonával és gazdálkodási eszközeivel **a jó sáfár felelősségével** kell bánni, úgy ahogy az a jó gazdától, vagy a gondos családapától elvárható. Nemcsak a pénzbeli, hanem minden más egyházi eszközért (épület, berendezés, hangszer, könyv, irat, klenódium stb.) is elszámolási felelősséggel tartozik az, akire rábízták.

A felelős gazdálkodás részletes előírásait a Gazdálkodási törvény, annak avégrehajtási utasítása, és az adott egyházi szervezet saját szabályai tartalmazzák. Ezek megsértője is fegyelmi és kártérítési felelősségre vonásra is számíthat. A felelős gazdálkodás elve **csak akkor valósulhat meg, ha** minden gazdálkodási területnek, vagy egységnek a gazdálkodásáért **felelős személy ki van jelölve**. Fontos, hogy a felelősség a **döntéshozó testületek egyes tagjait is terheli**.⁴⁹

⁴⁹ Ma, amikor az átvett intézmények normatívái, valamint a számos pályázat miatt sok egyházközség a saját korábbi anyagi lehetőségeit jóval meghaladó forrásokkal gazdálkodik, megnövekedett a lelkész és a presbitérium anyagi felelőssége is. Tanácsos ezt a megnövekedett felelősséget folyamatosan szem előtt tartanai és főgondnokok és presbiterek figyelmét is felhívni arra, hogy személyes érdekük, hogy megfelelően előkészített döntéseket hozzanak, és az egyházközség és intéz-

A gazdaságosság, hatékonyság, a takarékoság és a fenntarthatóság elve

A gazdaságosság, a hatékonyság és a takarékoság tulajdonképpen azonos, vagy egymással szorosan összefüggő fogalmak, egyik sem valósítható meg a másik érvényesülése nélkül.

A **fenntarthatóság** fogalmát inkább a természeti környezetünkkel kapcsolatban szoktuk emlegetni. Itt azonban arról van szó, hogy csak olyan gazdálkodást folytassunk, amelyhez a szükséges forrásokat (bevételeket) hosszú távon is biztosítani tudjuk. A fenntarthatóság emellett a beruházásainknál is fontos szempont. Ezért kell például egy új épületnél jó minőségű és energiatakarékos anyagokat beépíteni. Másrészt azt is fel kell mérni, hogy egy új épület fenntartásának – az abba beépített sok épületgépészeti technikának, fűtés, hűtés, szellőzés stb. – milyen energia-, szerviz- és egyéb költségei várhatóak. (Ezzel a tervezők általában nem foglalkoznak.)

Az egymás terhének hordozása és a méltányosság elve

Az egymás terhének viselése **tipikusan keresztyén, bibliai elv** és az igehirdetők gyakran magyarázzák. A gazdálkodás területén ez nem lelki, hanem anyagi értékekben mutatkozik meg és sokféle módon. Ilyen az, amikor közös egyházi feladatokhoz minden egyházközség a közalapi hozzájárulásával hozzájárul, a saját teherbíró képessége szerint. Szép példája az, ha természeti katasztrófák károsultjait, pld. árvízzel sújtott egyházközségeket önkéntesen, az egész egyház valamennyi gyülekezete központosított perselypénzekkel is támogat. Ismert olyan példa is, hogy egy jobb anyagi feltételekkel működő gyülekezet rendszeresen támogat egy elnéptelenedő hazai, vagy határon túli egyházközséget. A „hordozása” kifejezés nem egyszeri, hanem **folyamatosan** gyakorolt tevékenységet jelent.

A **méltányosság a gazdálkodás átmeneti nehézségeire adhat megoldást**, jellemzően fizetési haladékkal, esetleg tartozás elengedésével. Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a **méltányosságot is csak indokolt esetben** lehet kérni és nyújtani, és nem vezethet a fennálló kötelezettség indokolatlan elengedéséhez, vagy elhalasztásához, mert az valaki más gazdálkodásában fog nehézséget okozni. A méltányosság gyakorlásánál is alkalmazni kell a felelős gazdálkodás elvét.

ményei gazdálkodását folyamatosan ellenőrizték.

A tájékoztatási kötelezettség elve

Az egyházban a gazdálkodást végzők alapvetően nem rendelkeznek gazdálkodási, számviteli, pénzügyi képzettséggel. Ezért a közegyház (Zsinat, egyházke-
rületek, egyházmegyék) törvényes kötelezettségeként írja elő a törvény, hogy a gazdálkodás szabályairól, különösen azok változásairól tájékoztatást adjanak minden egyházi gazdálkodónak (egyházközségnek).

A Gazdálkodási törvényhez a Zsinat iratminták, szabályzatminták egész során készítette el, melyek a honlapról letölthetők:

<https://reformatus egyhaz.hu/egyhazunk/dokumentumkereso/torvenyek/gazdalkodas/fuggelek/>

<https://reformatus egyhaz.hu/egyhazunk/dokumentumkereso/torvenyek/gazdalkodas/iratmintatar/>

Ezek alkalmazása egyrészt a laikusok számára is megkönnyíti a helyes gazdálkodást, másrészt kötelező és számon is kérhető.

III. RÉSZ

AZ EGYHÁZ GAZDÁLKODÁSÁNAK ANYAGI FORRÁSAI

Az egyház gazdálkodásának állami forrásairól már az egyházjog tantárgy félév eleji előadásain részletesen volt szó (adózók 1%-os felajánlása, ingatlanjárulék, közfeladatok normatív költségei, kistélepülésen szolgálók jövedelempótléka, hitoktatás támogatása, pályázatok, egyedi támogatások). A törvény ezen fejezetében a gazdálkodásunk **belső forrásairól** van szó.

A 9. § (2) bekezdés szerint **az egyháztag hitből fakadó kötelessége**, hogy az egyház anyagi terheihez – lehetőleg teherbírása szerint – **anyagilag hozzájáruljon**. Ez **egyben a teljes jogú egyháztagság egyik feltétele is**. A hozzájárulás közismert formái:

- a) az egyházfenntartói járulék,
- b) a perselypénz,
- c) adományok,
- d) az egyházi szolgálatokért adott adomány (stóla),
- e) a hitéletet szolgáló egyéb támogatások

de ezek az egyes egyházközségekben eltérően, sokféle változatban valósulnak meg.

A 9. § (3) bekezdés lehetővé teszi, hogy **egyházon kívüliektől is** elfogadjunk támogatást. Azt azonban meg kell vizsgálni, hogy annak elfogadása az állami és egyházi szabályokkal, és különösen a hitelveinkkel összeegyeztethető-e. Mit jelent ez? Például azt, hogy ismert és tisztességes forrásból – nem bűncselekményből, pénzmosásból stb. – származik.

Az állami szabályok tárgyalásánál az állami támogatások rendszerét már áttekintettük. Volt már szó arról is, hogy milyen **fontos adózási és számviteli következményei vannak annak, hogy mely egyházi tevékenységek nem minősülnek gazdasági-vállalkozási tevékenységnek**. Itt a saját törvényünk végrehajtási utasítása az állami Ehtv. (2011. évi CCVI. törvény) rendelkezéseit ismétli.

IV. RÉSZ AZ EGYHÁZ GAZDÁLKODÁSÁNAK RENDJE

A **gazdálkodás szintjei** megegyeznek az egyházkormányzati szintekkel, és a gazdálkodás **felügyeleti rendszerében** is érvényesül a **fokozatos hatóságok elve**.

Általános rendelkezések

A **gazdálkodás** éves keretben történik, **kötelező négy eleme a tervezés, a gazdálkodás megvalósítása, a beszámolás és az ellenőrzés**.

A felelős gazdálkodás megvalósításához kell az egyes **részfeladatok felelőseit kijelölni**. Ha ez elmarad, mindenért a vezető személy vagy testülete (elnökség, presbitérium) felel.

A törvény további rendelkezései a **kizárólag hitéleti tevékenységet végző egyházközségekre egyszerűbb szabályokat** írnak elő. Számunkra is most ezek az **elsajátítandó szabályok**.

A tervezés (12. §)

A tervezés az éves költségvetés elkészítésében valósul meg.⁵⁰

A költségvetésnek mindig kell **tartalékot** is tartalmaznia az előre nem látható kiadásokra. Amennyiben pedig a **kiadások 20 %-al meghaladják** a tervezett szintet, az egész költségvetést felül kell vizsgálni, és módosítani, mivel az éves működés biztonságát csak ezzel lehet megtartani.

A gazdálkodás (13. §)

A gazdálkodás megvalósítása során **számos előírást** kell alkalmazni, ezekről a törvény kimerítő részletességgel ír. Ezek röviden:

- a) célszerűség és takarékoság,
- b) célszerűen gazdálkodás a vagyoni eszközökkel, azok megóvása és gyarapítása,
- c) a gazdálkodás okmányolása és nyilvántartások vezetése,
- d) az egyházi és állami számviteli és adótörvényeket betartása,
- e) az előírt számviteli szabályzatok alkalmazása,
- f) a gazdálkodás ellenőrzése.

A kizárólag hitéleti tevékenységet végző egyházközségek esetében az ellenőrzés az egyházmegye joga és kötelessége (canonica visitatio).

Fontos új szabály, hogy a kizárólag hitéleti tevékenységet végző **egyházközségeknek is** ötévente leltározni kell az eszközeiket. Ez különösen ajánlatos, mert ennek elmaradása mindig a helyi szolgálata után a távozó lelkipásztor felelősségét alapozza meg.

Beszámolás (14. §)

Az éves gazdálkodásról az adott testület **elnöksége a zárszámadás elkészítésével számol be. A beszámolót a megfelelő egyházkormányzati szint legfőbb testülete** (az egyházközség presbitériuma, az egyházmegye vagy az egyházkerület közgyűlése, valamint a Zsinat) **fogadja el.** A nyilvánosságra hozatal szintenként eltérő, és csak a főcímekre, nem minden részletes adatra vonatkozik.

⁵⁰ **A Gazdálkodási törvény függelékeinél** a 3/1. sor pdf-változata egyetlen betekintéssel áttekinthetővé teszi az egyházközség költségvetésének a szerkezetét.

Ellenőrzés, felügyelet (15. - 18. §)

Az ellenőrzés gyakorlatilag a **gazdálkodás 7 alapelvének megvalósulást vizsgálja** az alapelveken alapuló részletes szabályok számonkérésével.

Az egyházban az ellenőrzés **külön testületi szerve** a 15. § (3)-(5) bekezdéseiben szabályozott **számvizsgáló bizottság**. Ezt az egyházközségeknek és minden fokozatos hatóságnak meg kell választania. A **(6)** bekezdés tételesen felsorolja a **vizsgálandó területeket** is.

De a **gazdálkodás ellenőrzésében** a 15. § (7)-(8) bekezdése szerint a **fokozatos hatóságok elve is érvényesül**. Minden egyházmegye, egyházkerület vagy intézményfenntartó jogosult a felügyelete alatt működő testület minden gazdasági ügyét megismerni, megvizsgálni, jóváhagyni, vagy átdolgozásra visszaadni. Van lehetőség független könyvvizsgáló bevonására, és a bonyolultabb ügyekben gyakran meg is történik.

A törvény 17. §-a sajátos egyházi megoldásként szabályozza a **gazdálkodási biztost**. Ha az gazdálkodó a gazdálkodási szabályokat sorozatosan vagy súlyosan megsérti, akkor a gazdálkodási biztos veszi át a gazdálkodás irányítását, és az ő feladata a szabálytalanságok megszüntetése.

V. RÉSZ

AZ EGYHÁZKÖZSÉG A FOKOZATAS EGYHÁZI SZERVEZETEK, VALAMINT A ZSINAT GAZDÁLKODÁSÁNAK SZABÁLYAI

Az egyházközség gazdálkodása (19. §)

Az egyház kormányzati szintjei közül számunkra most **elegendő az egyházközség** gazdálkodására vonatkozó szabályok megismerése.

A törvény **alapelvei** és a **gazdálkodás rendjére vonatkozó (IV. rész)** szabályai az **egyházközség gazdálkodására is vonatkoznak**. Ezért itt csak néhány, az egyházközségre testre szabott kiegészítő szabály van.

Az egyházközség **minden gazdálkodási döntését a presbitérium** hozza meg. **Amennyiben** az egyházközség **intézményt tart fenn**, gazdasági-vállalkozási tevékenységet végez, vagy jelentős ingatlanvagyonra van, akkor a presbiterek

közül **gazdasági bizottságot** is kell választani. A gazdasági bizottság a döntések szakmai előkészítését, véleményezését végzi, ezzel segíti a presbitérium döntéseit.

A presbitériumnak a **költségvetést január 31-ig kell elfogadni**, és aztán **jóváhagyásra az egyházmegyéhez** kell felterjeszteni. Az egyházmegye csak a 19. § (4) bekezdésében felsorolt 4 ok esetén tagadhatja meg a jóváhagyást.

A **gazdálkodásért az elnökség felelős**, de pénztárost is választani kell az egyháztagok közül.

Az éves gazdálkodásról **az elnökség a zárszámadás elkészítésével számol be az egyházközség presbitériumának**. Ezt a **presbitérium megtárgyalja, elfogadja, nyilvánosságra hozza**, és ezzel beszámol az egyházközség összes tagjának. A nyilvánosságra hozatal egyházközségenként eltérő, és csak a főcímekre, nem minden részletes adatra vonatkozik.

VI. RÉSZ

AZ ORSZÁGOS REFORMÁTUS EGYHÁZI KÖZALAP

(25. - 28. §§)

A **Közalap az egységes református egyházzal egyidős**, ez volt az első valóban közös intézmény. Az 1881-es létrehozását követően komoly adakozásokra került sor és ennek eredményeként jelentős intézmények, iskolák épültek.

Az egyház az **egyetemes szolgálataira** hozza létre, melyek a 28. § szerint: **misszió, diakónia, oktatás**.

Jelenleg az **egyházközségek kötelező befizetéséből**, az **ingatlanjáradék** néhány visszatartott százalékából, esetleges adományokból képződik.

A gyülekezetek összes éves hozzájárulásának összegét és az éves célokat a Zsinat határozza meg.

A közalapi befizetési kötelezettségek egyházkerületek, egyházmegyék és egyházközségek közötti kiosztását részletesen leírja a Vhu. 6. §-a.

A közalapi hozzájárulást **az egyházközségnek a költségvetésében kötelezően be kell tervezni**. A legszegényebb egyházközségek sem mentesülnek, tekintettel arra, hogy az anyagi helyzetüket az egyházmegye már a kiosztásnál

figyelembe veszi. De van arra lehetőség, hogy az egymás terhének hordozása alapelv alkalmazásával egy jobb helyzetű egyházközség a hozzájárulást átváljalja és befizesse.

VII. RÉSZ

GAZDÁLKODÁS AZ INGÓ, INGATLAN ÉS MÁS JAVAKKAL

A törvény ebben a részében a **vagyon nem pénzbeli, hanem olyan tárgyasult eszközeivel** foglalkozik, melyekre típusuktól függően sajátos szabályokat kell alkalmazni.

Ingatlanokra vonatkozó jogügyletek szabályai (29. - 31. §§)

Valamilyen **ingatlannal** (templom, parókia, szolgálati lakás, gyülekezeti ház, iskola, temető, földterület stb.) **minden egyházközség rendelkezik, és az a legértékesebb és legfontosabb vagyontárgya.** A törvény az ingatlan jogi fogalmát használja, de ilyenkor túlnyomórészt épületről van szó. Az ingatlanok nyilvántartása az állami ingatlan-nyilvántartási rendszerben (népszerűen: földhivatal) szigorú előírások szerint történik, az ingatlanokkal kapcsolatos minden fontosabb intézkedéshez (eladás, vásárlás, megosztás, öröklés, használatba adás, jelzáloggal megterhelés stb.) jogszabályban meghatározott alakísággal készült okiratok, többnyire ügyvédi ellenjegyzés is szükséges. Ezért szükséges, hogy az ingatlanokat az egyházi tulajdonosaik is **fokozott óvatossággal és szigorú döntéshozatali eljárással** kezeljék.

Az ingatlan fizikai állapota megtekintéssel megállapítható, de a **fontos jogi adatai** (helyrajzi száma, területe, rendeltetése, tulajdonosa, terhei stb.) csak az állami ingatlan-nyilvántartásból beszerzett **friss tulajdoni lap** másolatból állapíthatóak meg. Ennek ismerete nélkül tárgyalni, vagy felelős döntést hozni nem lehet. Nagyon fontos számunkra, hogy az egyházi jogi személy – pld. az egyházközség – ingatlanonként, évente egy alkalommal díjmentesen jogosult a tulajdoni lap beszerzésére. (A tulajdoni lapot Digitális Állampolgársággal rendelkező magánszemély évente kétszer díjmentesen, azt követően pedig alkalomként 4.800,- forintért online tudja beszerezni.)

Az **ingatlan értékének a megállapítása** szakértelmet igénylő feladat, ezért írja elő a törvényünk **kötelezően a szakértőtől származó értékbecslés vagy szakvélemény** beszerzését. A szakértők ugyanis hozzáférnek más megkötött ügyletek adataihoz, és így összehasonlítható adatokkal rendelkeznek.

Határozatok meghozatala (32.§)

Ingatlan ügyében az egyházközség **presbitériuma** csak a jegyzőkönyvben rögzített **név szerinti szavazással és legalább kétharmados többséggel dönthet.**

Ingatlant sem eladni, sem vásárolni határozott cél nélkül nem lehet. Ezért a határozatban meg kell határozni az ügylet indokát, a szerződés legfontosabb feltételeit (vétélár összege, vétélárfizetés ideje, módja, biztosítékok, birtokbaadás), valamint eladásnál a befolyó **vétélár felhasználásának a célját is.**

Jóváhagyási, képviseleti szabályok (33. – 36. §§)

A Gazdálkodási törvényünk szerint ingatlannal kapcsolatos minden jogügyletet (szerződést) az egyházmegye elnökségéhez kell jóváhagyásra felterjeszteni és az **csak a jóváhagyással válik érvényessé.** Ugyanakkor az új Alkotmánytörvény 41. §-a ezt a jóváhagyást az egyházmegyei közgyűlés – illetve egyházmegyei tanács – hatáskörébe helyezte át. A két jogszabály közötti ellentmondás mindeddig nem került feloldásra, azonban az Alkotmánytörvény elsőbbsége miatt a helyes eljárás az, ha a kérelmet az egyházmegyei elnökség terjeszti aza egyházmegyei közgyűlés vagy tanács elé.

A jóváhagyást, mint érvényességi feltételt magába szerződésbe is bele kell foglalni, az eljáró ügyvédek többsége ezt már tudja. Ennek elmulasztásáért az eljáró egyházközségi elnökség fegyelmi és kártérítési felelősséggel tartozik.

Eljárás hitéleti célú ingatlanok esetén (37. – 41. §§)

A hitéleti célú ingatlanokra (templom, gyülekezeti ház) még szigorúbb szabályokat tartalmaz a törvény. **Hitéleti célú ingatlan tulajdonjogának,** vagy tartós használatának átruházására **csak egészen különleges esetben** kerülhet sor. Ezeket az eseteket a Vhu. 10. § tartalmazza. Egyházközségi ingatlannál ilyen esetben az egyházmegye után az egyházkerület jóváhagyása is szükséges.

Erre a TTRE területén egyetlen eset volt, de az sem templom, hanem kiürült és leromlott imaház volt. Sajnos az elnéptelenedő településeken a távolabbi jövőben azonban előfordulhat, hogy sor kerül templom vagy más hitéleti rendeltetésű ingatlan eladására. De a jó példákat sem szabad elhallgatni: megtörtént, hogy más egyháztól templomot vettünk (Debrecen, Füredi út).

Gazdálkodás az ingatlanokkal

A jó gazda köteles az ingatlanok (épületek) **folyamatos karbantartásáról** gondoskodni, mert a kisebb javítások elmulasztása is később sokszoros költségeket okozhat.

Az egyházi ingatlanok használata, kezelése (42. - 49. §§)

Az egyházi ingatlan/épület az **eredeti rendeltetésére** (templom, parókia, imaház iskola, stb.) **használható**, és más célú használatra csak

- testületi (presbitériumi) döntés és
- egyházmegyei jóváhagyás

után kerülhet sor.

Ugyanilyen döntés szükséges új épület létesítéséhez, az épület jelentős átalakításához is.

Miért van erre szükség? Azért, mert ezek a döntések egyrészt hosszú távra vagy véglegesen meghatározzák az épület sorsát, másrészt a döntések jelentős szakmai tapasztalatot, felkészültséget is igényelnek, és ezekkel nem minden egyházközség rendelkezik.

Az építési beruházás bonyolult engedélyezési, műszaki, adózási és pénzügyi feladatokat jelent. Ezért elengedhetetlen, hogy az építtető egyházközség meglévő pénzügyi fedezettel, engedélyezett tervekkel, megbízott műszaki ellenőrrel, írásbeli szerződéssel, megfelelő óvatossággal kiválasztott kivitelező vállalkozóval stb. rendelkezzen. Ehhez jó útmutatást ad a Gazdálkodási törvény iratmintatárában 04 szám alatt található *„Az egyházkerület területén megvalósuló építési beruházások felügyelet rendszeréről szóló szabályzat”*

Ingatlanok nyilvántartása

Az ingatlant **a tulajdonos egyházközségnek** az állami ingatlan-nyilvántartásban feltüntetett **jogi** és a használatához kapcsolódó **tényleges és aktuális adatokkal** kell nyilvántartani. Minden ingatlannal kapcsolatos okiratot is ebben a nyilvántartásban összegyűjtve kell megőrizni, ezek **nem selejtezhető iratok**. Ha építkezésre, bontásra, a rendeltetés megváltoztatására került sor, azt a tulajdonos köteles a földhivatalhoz bejelenteni. Ennek az elmulasztása súlyos nehézségeket okoz egy következő építkezésnél, vagy pályázat benyújtásánál.

Ingóságokkal való gazdálkodás Selejtezés (21. - 54. §§)

Ingóság minden olyan vagyontárgy, ami nem ingatlan. A leltár folyamatos és pontos vezetése akkor válik fontossá, ha a hivatal átadására kerül sor. A **leltár hiányosságai a leltárkészítő anyagi felelősségéhez vezethetnek**. Ezért minden eszközt a megszerzésekor kell felvenni, selejtezni pedig presbitériumi határozattal és pontos listával kell.

Műtárgyak védelme (55. §)

A műtárgyak a **református egyház kulturális örökségének különleges kezelését és védelmet igénylő ingóságai**. Minden egyházközség rendelkezik valamilyen műtárggyal. Az egyház örökségvédelmi szakmai testülete az Országos Gyűjteményi Tanács (ORGYT). Az egyházkerületeknek, az egyházmegyéknek és az egyházközségnek is van/kell, hogy legyen a gyűjteményi ügyekért felelős választott tisztségviselője. Az ügy fontosságát jelezi, hogy **a Zsinat 2017-ben külön szabályrendeletet alkotott A magyarországi református egyház kulturális örökségének védelméről** mely az alábbi linkről letölthető:

<https://net.jogtar.hu/reformatus-zsinat-jogszabaly?docid=A16S0002.MRE&db-num=575&getdoc=1&searchUrl=/reformatus-zsinat>

A szabályrendelet részletes előírásokat tartalmaz a gyűjteményi értékek köréről, a tárolási- őrzési feltételekről, nyilvántartásról és arról, hogy ezeket is csak különleges esetben és módon lehet elidegeníteni.

A gyűjteményi értékekről az egyházközség gondnoka vagy a presbitérium által erre kijelölt személyként **a gyűjteményi értékek megőrzéséért felelős egyházközségi tisztségviselő** gondoskodik. Felhívom a figyelmet arra is, hogy a felelős tisztségviselők fegyelmi és kártérítési felelősséggel tartoznak a szabályrendelet rendelkezéseinek betartásáért.

Egyházi alapítású civil szervezetek szabályai (56. - 62/a. §§)

Civil szervezet **az alapítvány és az egyesület**, melyek a világi jog alapján és keretei között működnek. Ezek azonban nagy számban vesznek részt az egyház egyes szolgálataiban az egyház minden kormányzati szintjén, így egyes egyházközségekben is. Ezért indokolt, hogy a Gazdálkodási törvény is szabályozza a velük kapcsolatos belső egyházi szabályokat. Ilyenek a KIE, SDG, Református Szeretetszolgálat, Presbiteri Szövetség, Országos Református Tanáregyesület, Debreceni Református Kollégium Baráti Köre, egyes műemlékeket vagy diakóniai intézményeket támogató alapítványok stb.

Egyházközség csak egyházmegyei hozzájárulással alapíthat civil szervezetet, mely csak akkor viselheti a „református” jelzőt, ha ehhez a Zsinat is hozzájárult.

Gazdasági társaságok (63. - 63/a. §§)

Az egyház számára nem tilos, hogy az üzleti életben akár gazdasági társaság (kft., rt.) alapításával is részt vegyen. Ez azonban **komoly szakmai felkészültséget és folyamatos odafigyelést igényel**, és természetesen **a veszteségek kockázatát is magában foglalja**. A Magyarországi Református Egyházban csak néhány példa van beruházási, turisztikai vagy rádiós gazdasági társaságra, de a Magyar Katolikus Egyházban több ilyenrel is találkozhatunk (pld. borászat).

Az esetleges veszteség előzetes korlátozására az egyház csak olyan társaságot alapíthat, ahol meghatározott összeggel vesz részt és annál többet nem is veszíthet. Ilyen forma a korlátolt felelősségű társaság, a részvénytársaság és esetleg az olyan betéti társaság, melyben az egyház kültag.

Ha egyházközség alapít ilyet, erről csak az ingatlanokra vonatkozó szigorú eljárásban hozott (név szerinti 2/3-os szavazat) presbitériumi határozattal dönthet, és ehhez is szükséges az egyházmegye jóváhagyása.

Pénzgazdálkodásra vonatkozó szabályok

A pénzkezelés részletes szabályait a Gazdálkodási törvény iratminta tárában megtaláljuk. Fontos, hogy **a pénzkezelésnek legyen felelőse, minden pénzmozgást** írásban megfelelő **bizonylaton rögzíteni kell** és a pénzkezelés **rendszeres ellenőrzése nem maradhat el**. Az ellenőrzés nem a bizalmatlanság, hanem a segítő óvatosság eszköze.

Gazdálkodási tilalmak

Sajnos volt már rá példa, hogy az egyházközség komolyabb célra hosszan gyűjtött pénzét „segítőkész üzletemberek tanácsára”, olyan kölcsönadással próbálta meg szaporítani, amely a magas kamatokat még egy darabig hozta, de a végén a kölcsönadott tőke eltűnt. Ez azt mutatta, hogy a pénzügyi tudás és piaci tapasztalat nélkül az egyházi gazdálkodók komoly veszélynek vannak kitéve. Ezért vált szükségessé szigorú tilalmak bevezetése.

A szabad pénzeszközöket ezért **csak kamatozó bankbetétben**, vagy – különösen mostanában – kamatozó állami értékpapírban (államkötvényben) lehet tartani és valamelyest növelni. Minden más megoldás jelentős veszteségek kockázatával járna.

A pályázatait pénzeszközöket – általában – semmilyen módon nem lehet kamatoztatni, azok átmeneti kezelése esetén is szigorúan be kell tartani a pályázati feltételeket.

Az egyházközség **kölcsönt, ajándékot, örökséget** is csak a presbitérium név szerinti 2/3-os szavazatával és egyházmegyei jóváhagyással adhat, vagy fogadhat el.

VIII. RÉSZ FELELŐSSÉGI SZABÁLYOK (67. - 75. §§)

A Gazdálkodási törvény ezen utolsó része lényegében összefoglalja azokat a felelősségi szabályokat, melyeket már korábban több részletben tárgyaltunk. Ezek:

- az egyházi gazdálkodás evangéliumi és törvényes szabályainak a megsértése is fegyelmi és anyagi felelősséggel jár,
- ez a testületek tagjaira is kiterjed,
- minden testületnél meg kell nevezni a gazdálkodásért felelős személyt,
- aki az egyháznak kárt okoz a világi Polgári Törvénykönyv szerinti anyagi felelősséggel tartozik,
- az egyházi tisztviselő a gondatlan szabályszegésért 6 havi jövedelmével felel, a szándékos szabálysértésért korlátlanul,
- aki munkaviszonyban okoz kárt, a világi munkajog szerint felel,
- lelkésszel, egyházi tisztségviselővel szemben először az egyházi bíróság jár el, de ha ez eredménytelen, világi bíróság eljárása is megindítható vele szemben,
- súlyos gazdálkodási mulasztásoknál gazdálkodási biztos nevezhető ki.

V. VÁLASZTÁSI TÖRVÉNY

2022. ÉVI IV. TÖRVÉNY A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ VÁLASZTÁSI SZABÁLYAIRÓL

PREAMBULUM

Az egyházi választás **teológiai alapjait** a törvény preambuluma tartalmazza. Az egyházi választás célja az, hogy a szolgálat ellátására kiválasszuk azokat, akik az ahhoz szükséges kegyelmi ajándékkal (alkalmassággal) rendelkeznek. Ez nem ellentétes az egyetemes papság elvével, mivel a tisztséghez szükséges kegyelmi ajándékokban nem mindenki azonos módon részesült. A szolgálatra alkalmasság másik feltétele az, hogy az adott személy belső elhívással rendelkezzen. Mindezeket kell a választás során az adott egyházi közösségnek (gyülekezet, egyházmegye, egyházkerület) felismernie. Így lesz a **belső elhívás külső megerősítése a választás.**

Az egyházi választás egyben a **zsinat-presbiteri** egyházszervezési **alapelv gyakorlati megvalósulása**. Kálvintól örökölt hagyományunk az, hogy a gyülekezet teljes jogú egyháztagjai választással hozzák létre a presbitériumot, az egyházközség elnökségét, és alapesetben választással töltik be az lelkipásztori tisztséget is. Az egyházközségek presbitériumai a gyülekezeti közösség által rájuk ruházott hatáskörökkel választják meg a fokozatos hatóságokat és a fokozatos hatóságok (egyházmegye, egyházkerület) tisztségviselőit.

Ismét utalok rá, hogy a **Kálvin által bevezetett választási rendszer az egész európai polgári demokrácia kialakulásának csíráját és mintáját jelentette, ezért történelmi jelentőségű.**

* * *

Itt hívom fel a figyelmet arra, hogy **az Alkotmánytörvény 17. §-a is tartalmaz választási szabályokat.** Az Alkotmánytörvény írja elő ugyanis, hogy

- a gyülekezeti lelkipásztor kivételével a **tisztségviselők és testületek megbízatása hat évre szól,**⁵¹
- a választási ciklusok az **első év első napján kezdődnek** és a hatodik év **utolsó napján zárulnak,**

⁵¹ A lelkipásztorok is választott tisztségviselők, de őket határozatlan időre választják.

- az **időközi** választás csak a **ciklus végéig** szól,
- a **közyűléseken** megválasztott tisztségviselőő megbízátása **az új tisztségviselőő megválasztásáig** szól.

A törvény szerkezeteti struktúrája azonnal átfogó képet ad a Magyarországi Református Egyházban érvényesülő teljes választási rendszerről. A törvény az alábbi **öt részből** áll:

Első rész:	ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK
Második rész:	EGYHÁZKÖZSÉGI VÁLASZTÁSOK
Harmadik rész:	A FOKOZATOS EGYHÁZI TESTÜLETEK MEGVÁLASZTÁSA
Negyedik rész:	JOGORVOSLATOK
Ötödik rész:	VEGYES ÉS ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK.

Ha még jobban egyszerűsíteni szeretnénk, megállapíthatjuk azt is, hogy a törvény elkölönítve és **eltérően** szabályozza

- az **egyházközségi** és
- az egyházmegyei, egyházkerületi és zsinati, azaz **a fokozatos testületek megválasztását**.

A Magyarországi Református Egyházban – a lelkipásztorok kivételével – valamennyi tisztségviselői megbízás 6 éves választási ciklusra szól. Annak érdekében, hogy az egyházközségi és a fokozatos testületek tisztújítását folyamatot ne azonos évben kelljen elvégezni, a két választási ciklus nem egyszerre, hanem három év eltéréssel fut. Az egyházközségi tisztségviselőő előző ciklusa a 2023. év végével járt le. Ez azt jelenti, hogy a 2023. év második felében meg kellett választani az egyházközségek 2024. január 1-én hivatalba lépő presbitereit és főgondnokát, és megbízátásuk 2029. december 31-ig tart.

Az egyházmegyei, egyházkerületi, Zsinat (fokozatos testületek) tisztségviselőinek 6 éves választási ciklusa 2021. január 1-én kezdődött és 2026. december 31-ig tart.

A választások lebonyolításához a Zsinat **kézikönyvet, iratmintákat és útmutatókat** szokott közzétenni. Ezek igen hasznos segítséget nyújtanak a törvény alkalmazásához és a választási eljárások egyes eseményeihez.

<https://reformatus egyhaz.hu/egyhazunk/egyhazi-valasztas-2023/>

ELSŐ RÉSZ ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

I. fejezet A választói névjegyzék összeállítása (1. - 3. §§)

A választói névjegyzék az egyházközség teljes jogú egyháztagjairól vezetett nyilvántartás. Az egyháztagsággal és a teljes jogú egyháztagság feltételeivel már az Alkotmánytörvénynek az egyházközségi szabályainál találkoztunk. Nem árt megismételni, hogy a **teljes jogú egyháztagság feltételeit** az Alkotmánytörvény 28. § (2) bekezdése az alábbiak szerint határozza meg:

- református keresztség,
- konfirmáció,
- részvétel a gyülekezeti és úrvacsorai közösségben,
- nagykorúság,
- hozzájárulás az adott egyházközség fenntartásához fenntartói járulék fizetésével.

A törvény itt szabályozza, hogy a **névjegyzék tartalmazza** a teljes jogú **egyháztagok nevét, lakcímét** és névazonosságok esetén (családtagok) további azonosító adatot. Erre tipikusan a születési évszám, vagy az édesanya neve alkalmas.

A törvény a választói névjegyzék vezetésének részletes szabályait is rögzíti (felvétele, törlés, kijavítás, panasz, betekintés stb.) **A presbitérium kötelezettsége, hogy minden év januárjában felülvizsgálja** és a névjegyzékben szereplő egyháztagok számára megismerhetővé tegye. Mivel az egyháztag akkor gyakorolhatja a jogait, ha a névjegyzékben szerepel, ezért kell számára a jogorvoslati lehetőséget is biztosítani.

A 4. § (2) bekezdése szerint a névjegyzéket **február 15. napjáig az egyházmegyéhez is el kell küldeni 2 példányban záradékolásra**, és ebből egyet az egyházmegye őriz meg. Ezzel biztosítható, hogy

- lelkipásztor- vagy presbiterválasztásnál a tényleges jogosultak szavazzanak,
- közegyházi választásnál a nagyobb egyházközségek szavazati számértékét az egyházmegye megállapíthassa.

II. fejezet A választás általános szabályai (6. §)

Az Alkotmánytörvényünk általános döntéshozatali rendszere itt is érvényesül. Mivel a választás mindig személyi döntés, az **csak titkos szavazással**, szavazólappal történhet. Szavazategyenlőség esetén megismételt szavazást kell tartani és újabb szavazategyenlőség esetén sorshúzással kell dönteni.

A törvény technikai részletességgel leírja a **sorshúzással történő döntési eljárást is**.

MÁSODIK RÉSZ EGYHÁZKÖZSÉGI VÁLASZTÁSOK

Az egyházközségi választásokról szóló fejezetben találhatóak mindazok a választási eljárások, melyekre az egyházközségekben sor kerülhet. Ezek a következők:

- lelkipásztor-választás,
- nem lelkészi tisztségviselők (presbiterek, főgondnok, gondnok) választása,
- egyházmegyei, egyházkerületi és zsinati képviselők presbitérium általi megválasztása.

I. fejezet A lelkipásztor-választás szabályai

A gyülekezeti lelkipásztori állás betöltésének általános szabályai (7. - 8. §§)

A megüresedett lelkipásztori állás nem csak meghívással tölthető be. Ezért az egyházközségnek **legelőször arról kell döntenie**, hogy a hagyományos **meghívás** lehetőségével él-e **vagy** esetleg majd a **pályázati eljárást** választja. De mindkét megoldás a választással zárul, csak a megválasztandó lelkipásztor megtalálásának, kiválasztásának a módja különböző.

Meghívásra általában akkor kerülhet sor, ha a gyülekezet már ismer, vagy talál egy vagy több olyan lelkipásztort, ^{aki}akik esetében a meghívás szóba jöhet. Ha ilyen lelkész nincs, akkor kerül sor a pályázati eljárásra. Magától értetődik, hogy a meghívásról szóló döntésnek azt is tartalmaznia kell, hogy ki, vagy kik a meghívottak. Bár a törvény ezt nem írja elő, a döntés előtt a leendő meghívottak előzetes nyilatkozatát célszerű beszerezni.

A 8. §-ban szabályozott **lelkipásztor-választási** tanácsadó bizottság véleményének a kikérése kötelező, de az egyházközséget a bizottság véleménye nem köti. A bizottság feladata az, hogy az egyházközség adottságait, az ellátandó szolgálat sajátosságait és a megválasztandó jelölt előéletét, tapasztalatait és képességeit, azaz az adott egyházközségi szolgálat ellátására való alkalmasságát összevesse és véleményezze. A véleményezés azt szolgálja, hogy az egyházközség több ismerettel rendelkezzen és megalapozottabban hozzon döntést.

A 8. § (3) bekezdése lehetővé teszi a **nyílt szavazást** abban az esetben, ha csak egy jelölt választásáról kell dönteni. De a presbitérium vagy a választók legalább 10 %-a ebben a esetben is kérheti a titkos szavazást. A **nyílt szavazás két hátrányos következménnyel is járhat**, ezért az alkalmazását lehetőleg el kell kerülni. Egyrészt a választók egy része a szavazásnál nem meri felvállalni véleményét és ez számára okoz kellemetlen helyzetet. A másik hátránya az, hogy a megválasztott lelkipásztor nem tud valós képet alkotni arról, hogy az egyházközségen belül milyen a tényleges támogatottsága. Ez pedig a lelkipásztori szolgálat elkezdésekor a lelkipásztor számára is fontos lehet. Mindezek elkerülésére célszerű, ha presbitérium akkor is a titkos szavazásról dönt, ha csak egy jelöltet javasol megválasztásra az egyházközségi közgyűlésnek.

Választás meghívás útján (9. - 13. §§)

A törvény külön alcímben rendelkezik a meghívást és a pályázati eljárást követő választásról. A kettő között a különbség a választásra bocsátandó jelöltek kiválasztása tekintetében tér el.

Az 9. § szerint a megüresedés után 60 napon belül a jelölt meghallgatását és **vendégszolgálatát** követően a **presbitérium** dönthet a meghívásról, **az összes presbiter 2/3-os többségével, egy jelölt** megnevezésével. A törvény a *vendégszolgálat* elnevezést arra az esetre használja, amikor a jelölt szolgálatára még a presbitériumi döntés előtt, a presbitérium véleményének kialakítása érdekében kerül sor. Nem tévesztendő össze a *bemutakozó szolgálattal*, amelyre már a választhatóság megállapítása után, a lelkipásztor-választó közgyűlést megelőzően kerül sor.

Ha a presbitérium nem tud 2/3-os többséggel egy jelöltet javasolni, akkor **két – személyenként legalább 1/3-os támogatást élvező – jelöltet is javasolhat** a közgyűlésnek. A jelölésről készült jegyzőkönyvet az egyházmegye elnökségéhez kell vizsgálatára beküldeni.

A meghívott jelöltek az egyházmegye elnöksége hívja fel a 9. § (5) bekezdésében felsorolt **irataik benyújtására**. Az iratok benyújtásával igazolnia kell, hogy rendelkezik lelkési képesítéssel, korábban hol szolgált és nem áll egyházi bírósi eljárás vagy világi büntetés hatálya alatt. Nyilatkoznia kell arról is, hogy megválasztása esetén az állást elfoglalja.⁵²

Amennyiben a jelöltet másik egyházmegyéből vagy egyházkerületből hívják meg, az illetékes püspök és esperes elbocsátó és befogadó nyilatkozatát is előre be kell nyújtania.

Az iratok megvizsgálása után **az egyházmegye elnöksége állapítja meg, hogy a meghívott jelölt megválasztható-e**, és erről az egyházközség elnökségét és a jelöltet is értesíti.

* * *

Az iratok megvizsgálása és a vizsgálat eredményének közlése után kerülhet csak sor az **11. §** szerinti **bemutakozó szolgálatra**, több meghívott esetén több bemutatkozó szolgálatra. A bemutatkozó szolgálatok és a választási közgyűlés **kétszeri kihirdetése fontos törvényességi feltétel**. Mind a bemutatkozó szolgálatoknál, mind a választási közgyűlésnél nélkülözhetetlenül fontos az egyházmegye elnöksége által kiküldött **tanácsosok felügyeleti szerepe**.

A lelkipásztor-választó közgyűlés az egyházközségi közgyűlés egyik esete. Ezért az eljárási szabályait a törvény későbbi részében a nem lelkési tisztségviselők megválasztásánál találjuk meg.

Előfordulhat, hogy a lelkipásztor-választó közgyűlésen nem kerül sor a meghívott lelkipásztor megválasztására. Ebben az esetben a **12. §** szerint a presbitérium **újabb meghívásos eljárást** folytathat le. Ha ez sem lenne sikeres, akkor még az egyházmegyei elnökség is javasolhat meghívandó lelkipásztort, és további meghívásos eljárásra is sor kerülhet.

Mivel az **egyházközség nem maradhat lelkipásztor nélkül**, a **13. §** az egyházmegye elnökségét hatalmazza fel arra, hogy a lelkipásztori állás **pályázati úton** történő betöltéséről intézkedjen.

⁵² Előfordult néhány esetben, hogy a lelkész a megválasztása után az állását nem foglalta el. Ez az öt megválasztó gyülekezet számára jelentős sérelmet okoz. Ezért a lelkipásztorokról szóló törvény 73. § az ilyen magatartáshoz jelentősen hátrányos következményeket rendel.

Választás pályázat útján (14. - 16. §§)

Pályázati eljárásra **két okból** kerülhet sor. Vagy az **egyházközség** döntése alapján, vagy ha eredménytelen meghívás után az **egyházmegye elnöksége** írja ki.

A **14. §** szerint a pályázati kiírást az a Zsinat honlapján és a Reformátusok Lapjában kell közzétenni. A **pályázatai kiírás** az álláshoz kapcsolódó fontos **feltételeket** tartalmazza, és a benyújtásra megszabott **60 napos határidőt**.

A pályázathoz csatolt iratokat vizsgálata és a jelölt megfelelőségének megállapítása a meghíváshoz hasonlóan történik, de ebbe a presbitérium két tagját is bevonják.

A megfelelőnek talált **pályázók közül a presbitérium minősít jelölté legfeljebb 5 személyt**. Ezt követően a bemutatkozó szolgálat és a választás valamennyi további eseménye a meghívásos választással szabályai szerint történik, hiszen a meghívás és a pályázat csak a jelölt kiválasztásában tér el egymástól.

II. fejezet Az egyházközség nem lelkeszi tisztségviselőinek megválasztása

Az egyházközség nem lelkeszi tisztségviselői a **főgondnok**, a **gondnok** vagy – nagyobb egyházközségben – több gondnok, a **presbiterek és pótpresbiterek**. A gondnokok kivételével választásuk az egyházközségi közgyűlésen történik. Ez **közvetlen választás**, ahol a teljes jogú egyháztagok személyesen, szavazással hozzák meg a választási döntést. A lelkipásztor-választáson kívül lényegében ez az egyházközségi közgyűlés egyetlen másik feladata. Az egyházközségi közgyűlésen történő választás szabályait kell alkalmazni a lelkipásztor-választásnál is.

A gondnok, valamint az esetleges további gondnokok megválasztása már a presbitérium hatáskörébe tartozik az Alkotmánytörvény 33. § (2) bekezdés j) pontja alapján. Megválasztásukra álláspontom szerint az új presbitérium hivatalba lépését követő első presbiteri gyűlésen érdemes sort keríteni.

Az egyházközségi választási bizottság, a jelölés (18. - 19. §§)

A választási közgyűlés **időpontját a presbitérium az eljárás legelején tűzi ki**, mivel a választás lebonyolítására a **választás előtt 30 nappal** kell **választási bizottságot** választani. A választási bizottság bonyolítja le a választást a jelöléstől egészen a szavazatszámlálásig. A bizottság a gyülekezet méretétől függően

3-7 tagból áll és az egyházközség mindenkori **lelkipásztora** is a tagja kivéve, ha olyan lelkipásztor-választásról van szó melyben ő is érintett. Az **érintettség** tipikusan az Alkotmánytörvény 14. §-ában szabályozott **összeférhetlenségi helyzet** lehet, tehát az ott megjelölt esetekben a lelkipásztor nem lehet a választási bizottság tagja.

A választási bizottságot a presbitérium választja meg. Már a tagok kiválasztásánál figyelemmel kell lenni arra, hogy **olyan személy ne legyen a bizottság tagja, akit várhatóan főgondnoknak, presbiternek vagy pótpresbiternek is jelölhetnek.**

A megválasztásuk utáni vasárnapon történt bemutatás és fogadalomtétel után a bizottság tájékozódik az egyháztagok véleményéről, és a jelölendő személyekről javaslatot terjeszt a presbitérium elé. **A jelölteknek – írásban – elfogadó nyilatkozatot kell tenni.**

A jelöltek listájáról a presbitérium dönt. Azok kerülnek fel majd a szavazólapra, akiket a presbitérium legalább egyharmada támogat. Mivel a presbitérium jelentős befolyást gyakorolhat a következő presbitérium összetételére is, ezért kell különösen figyelni arra, hogy a jelölés és a választás is "ékes és szép rendben", tisztességesen történjen. Fontos körülmény, hogy nem lelkészi tisztségviselővé nyugdíjas, vagy éppen szolgálatban nem álló lelkipásztor sem jelölhető.

A jelöltek névsorát a választást megelőző vasárnapon a gyülekezettel közölni kell. Bár a törvény már kötelezően nem írja elő, **célszerű, ha a választást megelőző vasárnapon a gyülekezet előtt a jelöltek bemutatkoznak** akkor is, ha már ismertek és korábban is presbiterek voltak.

A választás (20. - 26. §§)

Mivel a presbitérium az egyházközség valamennyi ügyében intézkedik, nyilvánvaló, hogy a **választási közgyűlést is a presbitérium tűzi ki.** Dönt a helyéről, idejéről és a szavazás módjáról is.⁵³ Ettől eltérően új egyházközség alakulásakor, vagy a presbitérium felosztatását követően a fenti döntéseket az az egyházmegye elnöksége hozza meg.

⁵³ Itt utalok vissza a 8. § (3) bekezdésénél leírtakra, miszerint akkor is a titkos szavazás választását javaslom, ha csak egyetlen jelölt személyéről kell dönten.

A közgyűlés részletes szabályainál emlékeznünk kell arra, hogy a **határozatképesség** szabályait nem itt, hanem az **Alkotmánytörvény 32. § (3) bekezdésénél** találjuk meg.⁵⁴

A **választási közgyűlést** közvetlenül az – általában vasárnapi – **istentisztelet után** az istentisztelet színhelyén a templomban kell megtartani. A választási bizottság erre az alkalomra a jelenléti ívet készít a választói névjegyzékből, és azt – általában – a megérkező egyháztaggal aláíratja. Ebből megállapítja a megjelentek számát, gondoskodik a jegyzőkönyv készítéséről és ismerteti a választás szabályait.

Mivel a nem lelkeszi tisztségviselők megválasztása csak titkosan történhet, kötelező a részletesen szabályozott **szavazólapok** alkalmazása. A szavazólapot a választási bizottság készíti el, a jelölteket abc sorrendben tünteti fel és lebélyegzi. Az egyháztag – a jelenléti ívként is használt – választói névjegyzéken, írásban veszi át a szavazólapot.

A presbiterek megválasztásához a törvény **kötött listás és egyéni listás** szavazást is lehetővé tesz és ezekhez igen részletes lebonyolítási szabályokat is ad.

Mivel az Alkotmánytörvény 48. §-a szerint főgondnok csak a presbiterek közül választható, a törvény a választási bizottságra bízta, hogy főgondnok megválasztása kötött listán a presbiterválasztással egyidejűleg, vagy egyéni listás szavazással, külön a presbiterek megválasztása után történik.

A **kötött listás** szavazás akkor eredményes, ha a lista a **leadott szavazatok több mint felét** megkapta.

Az **egyéni listás** szavazásnál a szavazás eredményét jelöltenként kell össze számolni. A választás szabályait a presbitérium úgy is meghatározhatja, hogy a szavazás a presbiterekre és a pótpresbiterekre külön történik (tehát valaki eleve csak pótpresbiterré választható, értelemszerűen a jelölést is így fogadja el), vagy pedig a szavazatok alapján kialakult sorrend elejéről kezdve annyian lesznek presbiterek ahány tagú a presbitérium, az utánuk következők pedig a pótpresbiterek.

⁵⁴ Jelen kell lenni a választójogosultak legalább 10 százalékának, de legalább a presbitériumi létszám kétszeresének.

A sorrend alapján az is mindig tudható, hogy a pótpresbiterek közül ki a következő. Mindig a sorrendben következő behívásáról dönt majd a presbitérium, ha megüresedésre került sor.

A választás általános szabályaira tekintettel egy adott jelölt akkor tekinthető megválasztottnak, ha a leadott szavazatok több mint felét megszerezte.

A **választás eredményét** a választási bizottság elnöke köteles **azonnal a helyszínen a közgyűlésen kihirdetni**. A következő vasárnapon pedig a szószékről is ki kell hirdetni.

A választás akkor **eredménytelen**, ha a választható presbiterek számának **kétharmadát, de legalább hat főt sem sikerült** megválasztani. Ha választás **eredménytelen** tizennégy napon belül meg kell ismételni csak azokra a tisztségekre, melyeket az első választásnál nem sikerült betölteni.

A **választási jogorvoslat** lehetőségét majd a törvény Negyedik Részében a 60. - 67. §§-okban találjuk meg.

Időközi választás (28. §)

Időközi választásra akkor van szükség, ha a hatéves választási ciklus alatt a **főgondnoki**, vagy gondnoki **tisztség megüresedik**, vagy a **presbiterek száma a létszám kétharmada alá süllyed**. A presbiterek esetében ez ritkábban és csak akkor fordul elő, ha már minden pótpresbiteret behívtak, és így sincs meg a presbitérium legalább 2/3-os létszáma.

Az Alkotmánytörvény 17. § (2) bekezdéséből pedig tudjuk, hogy az időközi választáson kapott **megbízás csak az adott választási ciklus végéig szól**.

Egyházmegyei, egyházkerületi elnökségek és zsinati képviselők megválasztása a presbitérium ülésén (29. - 30. §§)

A jelölések eredménye alapján az **egyházmegyei és az egyházkerületi választási bizottság is szavazólapokat készít**, és azokat megküldi az egyházközségeknek, a szavazati számértéküknek megfelelő számban.

Figyelnünk kell arra, hogy a presbitériumi szavazásnál **többféle szavazólap használatára kerül sor**:

- Az **egyházmegyei** választási bizottság egy – vagy a szavazati számértéktől függően több – szavazólapot küld az egyházközség számára, melyen az

esperes, az egyházmegyei főgondnok, a zsinati tag és a zsinati póttag jelölteket tünteti fel.

- Az **egyházkerületi** választási bizottság egy – vagy a szavazati számértéktől függően több – szavazólapot küld, melyen a **püspök és főgondnok** jelölteket tünteti fel.
- Végül az egyházközségtől minden presbiter kap egy vagy több szavazólapot ahhoz, hogy presbiteri gyűlésen a szavazatát az egyes jelöltekre titkosan adhassa le.

A presbitériumok által választott közegyházi tisztségviselők választásánál érvényesül a „győztes mindent visz” elv, tehát a presbitériumban megtartott belső szavazáson többséget szerző jelölt kapja meg az egyházközség szavazatát (ha az egyházközség szavazati számértéke egynél több, akkor az összeset). A szavazás presbiteri gyűlésen történik, ahol **a presbitérium arról dönt, hogy az egyházközség a jelöltek közül kire adja le a szavazatát. A presbitériuma döntését az általános szabályok szerint tagjai több mint felének jelenlétével, egyszerű többséggel hozza.**

A választásra igen **szigorú titkossági szabályok** vonatkoznak. Ezért kell a presbitériumban is minden presbiter számára külön szavazólapot kell biztosítani, és az így leadott szavazatok eredményével alakul ki a presbitérium döntése. **A presbitérium döntése szerint kell kitölteni az egyházközség számára a választási bizottságok által küldött egyházmegyei és egyházkerületi szavazólapokat,** és a szavazás eredményét egyidejűleg **külön szavazási jegyzőkönyvben is rögzíteni kell.**

Az egyházközség döntésének titkosságát az biztosítja, hogy

- **a szavazólapon** csak a megfelelő rovatot kell kiválasztani és megjelölni, azon **az egyházközség nevét, bélyegzőjét, vagy bármilyen írást feltüntetni nem lehet,**
- az egyházközség kitöltött szavazólapját **kettős zárt borítékban** postán kell a megfelelő választási bizottsághoz visszaküldeni, vagy az erre szolgáló urnába az egyházmegye vagy az egyházkerület székhelyén bedobni. A szavazatokat a választási bizottság úgy bontja fel és számolja meg, hogy a számlálása során már nem lehet megállapítani, hogy a jelöletlen borítékban a szavazat honnan érkezett. A kettős boríték rendszere biztosítja, hogy regisztrálni lehessen, melyik egyházközség adta le a szavazatát, a szavazat tartalma azonban titkos maradjon.

HARMADIK RÉSZ A FOKOZATOS EGYHÁZI TESTÜLETEK TISZTSÉGVISELŐINEK MEGVÁLASZTÁSA

A fokozatos testületek tisztségviselőinek a megválasztása az egyházközségi választásoktól lényegesen eltér. Ez **nem az egyháztagok közvetlen közreműködésével, hanem** az egyháztagok által választott **presbitériumok döntésével, közvetett választással**, vagy a fokozatos testületek közgyűlésein történik.

A **presbitériumok választják** meg

- az egyházmegye esperesét és főgondnokát,
- az egyházkerület püspökét és főgondnokát,
- a Zsinat egyházmegyéek által választott képviselőit és pótképviselőit.

Minden más tisztségviselő megválasztása **az adott egyházkormányzati szint** (egyházmegye, egyházkerület, Zsinat) új választási ciklusának alakuló (első) **közgyűlésén történik**.

A fokozatos testületi tisztségviselők megválasztásának sajátossága az is, hogy **időben majdnem egyszerre, párhuzamosan folyik az egyházmegyei, az egyházkerületi és zsinati tagok megválasztása** is. Ennek megfelelően **egyházmegyei és egyházkerületi szinten is választási bizottságokat** választanak, akik megbízatása a teljes ciklusra, a következő általános választás kezdetéig szól. Ezek a választási bizottságok egymástól függetlenül dolgoznak, közöttük hierarchikus kapcsolat nincs. Mindegyik bizottság az őt megválasztó – egyházmegyei, vagy egyházkerületi – közgyűlés szerve, és neki számol be.

I. fejezet Alapvetés

A törvény **31. §-a** pusztán azt a magától értetődő szabályt tartalmazza, hogy a fokozatos testületek megválasztásában **a presbitériumok részvétele kötelező**, és ezért az egyházközség elnöksége felelős. A szabály beiktatása arra utal, hogy lehetett olyan egyházközség, ahol ez elmaradt.

II. fejezet Az egyházmegyei, az egyházkerületi és a zsinati képviselők jelölése (32. - 37. §§)

A törvény **33. - 35. §§-ai** részletesen megjelölik **a jelöléskor szükséges választhatósági feltételeket**:

- **püspök**: legalább 10 évi önálló lelkipásztoriszolgálat, az egyházkerületben önálló lelkeszi tisztség, ugyanaz a személy kétszer újraválasztható,

- **egyházkerületi főgondnok:** hitben és alkalmasságban kiemelkedő, a kerület vezetésére való alkalmasság, közmegebecsülés, legalább 6 év megelőző presbiteri szolgálat, presbiteri tisztség az egyházkerületben, kétszer újraválasztható,
- **esperes:** legalább 10 év megelőző önálló gyülekezeti lelkipásztori szolgálat, szolgálat az egyházmegye valamelyik gyülekezetében, kétszer újraválasztható,
- **egyházmegyei főgondnok:** élő hit, egyházi szolgálatra kiemelkedő készség, vezetésre alkalmasság, közmegebecsülés, legalább 6 év presbiteri szolgálat, presbiteri tisztség az egyházmegyében, kétszer újraválasztható,
- **egyházmegyei, egyházkerületi lelkészi tisztségviselő, lelkészi zsinati képviselő és pótképviselő:** önálló gyülekezeti lelkipásztori állás az egyházmegyében,
- **nem lelkészi zsinati képviselő és pótképviselő:** presbiteri tisztségre választható egyháztag a jelölő egyházmegyéből.

Ezeknek a feltételeknek a meglétét már a jelölésnél vizsgálni kell, mert bármelyik hiánya a jelölés és a választás érvénytelenségét eredményezi.

A jelölést valamennyi fenti tisztségre az egyházmegyei közgyűlés, mint jelölő testület végzi a törvény 36. §-ban található igen részletes szabályozás szerint.

A közgyűlést a választási ciklus utolsó évében azért kell szeptember 30-ig összehívni, hogy az időigényes jelölési és választási folyamatok az év végéig befejeződhesse.

Fontos szabály, hogy a jelölő közgyűlést a hivatalban lévő elnökség nem vezetheti.

Már a jelölés is titkos szavazással történik. Jelöltté az válhat, akit az adott testület legalább két tagja ajánl. Tisztségenként a három legtöbb szavazatot kapott személyt tekinthető jelöltnek, ha legalább a szavazatok 10 %-át megkapta. A jelöltnek, ha jelen van a közgyűlésen, a helyszínen szóban vagy írásban, ha nincs jelen, akkor írásban kell nyilatkoznia, hogy a jelölést elfogadja-e. Ez a gyakorlatban már a jelölésnél eldöntheti a későbbi választást, mert a gyenge támogatottságú jelölt itt nyilatkozhat úgy, hogy nem fogadja el a jelölést.

Az esperesnek és egyházmegyei főgondnoknak jelölt személyek köre az adott egyházmegyei közgyűlési szavazás eredménye és a jelöltek elfogadó nyilatkozata alapján már azonnal megállapítható.

A jelölések eredményét az egyházmegyei tisztségekre az egyházmegyei, a püspöki és főgondnoki tisztségre pedig az egyházkerületi választási bizottságnak kell átadni.

A **püspök és főgondnok jelöltek** személyét az egyházkerületi választási bizottság **a kerület valamennyi egyházmegyéjétől beérkezett jelölések összesítésével** (összeadásával) állapítja meg. A bizottság a három legtöbb jelölést kapott személyt minősíti püspök, illetve főgondnok jelöltnek, ha ők személyenként az összes egyházmegyei közgyűlésen leadott szavazatok legalább 10 %-át is megszerezték.

III. fejezet Egyházmegyei választás

Egyházmegyei választási bizottság (38. - 39. §§)

A választások lefolytatására – még a jelölést megelőzően – az egyházmegyei közgyűlések

4 - 8 tagú választási bizottságot választanak a lelkipásztorok és presbiteri tisztségre jelölhető egyháztagok közül. Ez a választás legkésőbb a jelölő közgyűlés elején történik és a bizottság **megbízatása** a következő választási bizottság megválasztásáig, azaz **az egész választási ciklus tartamára szól**. Ez azért szükséges, mert a 6 éves ciklus alatt is több esetben lehet még szükség valamilyen választásra.

Ez a bizottság **elvégzi** az egyházmegyében szükséges **össze választási cselekményt**. A bizottság ezen túl **örködik** az egész választás **törvényessége felett** és **elbírálja** a hozzá benyújtott **panaszokat** is.

A szavazólapok kiküldése, visszaérkezése (40.§)

A jelölések eredménye alapján az egyházmegyei választási bizottság **szavazási** levélcsomagot készít és **küld** az egyházközségek presbitériumainak **október 30-ig**. Meghatározza a szavazatok **beérkezésének a határidejét** is, amely a **kiküldéstől számított 21. nap**.

A **szavazási levélcsomagot** az új választási törvény vezette be, hogy segítse és egységesítse a presbitériumok szavazását. A szavazási levélcsomag nem csak a **szavazati számértéknek megfelelő számú szavazólapot**, hanem a szabályos visszaküldésükhöz szükséges belső és külső **borítékokat** és a szavazás módját leíró **tájékoztatót** is tartalmazza.

A választási bizottság kötelezettsége az is, hogy mind a postán beérkező, mind az urnába dobott **szavazatokról nyilvántartást** vezessen. Ezzel tudja követni és ellenőrizni, hogy minden presbitérium szavazata beérkezett-e.

Szavazatszámolás (41. - 42. §§)

A törvény igen részletes technikai leírást ad a szavazatok megszámlálására. Ezeket aza előírásokat a választási bizottságoknak kell a szavazatszámolás alkalmával pontosan követni.

A bizottság által a **szavatszámolásról készített jegyzőkönyvet** a szavazólapokkal együtt a közgyűlés jegyzőkönyvéhez kell mellékelni.

A jogorvoslati határidő vagy eljárás lezárulta után a bizottság állapítja meg azt is, hogy a megválasztott tisztségviselő megbízatása mely napon kezdődött meg.

A megválasztott tisztségviselők **eskütételéről** nem a választási törvény, hanem az **Alkotmánytörvény 79. §** rendelkezik.

Választás az egyházmegyei közgyűlés ülésén (43. - 46. §§)

Az egyházmegyek a választási **ciklus első évében január 1.-15. között** kell, hogy az első közgyűlésüket megtartsák, ezt nevezzük **alakuló közgyűlésnek**. Hasonló kötelező január 31-i határidőt találunk az egyházkerületi közgyűlésre vonatkozóan a törvény 52. §-ban. Ezeket a **határidőket** azért kell ilyen szigorúan meghatározni, mivel a **fokozatos testületek csak az alacsonyabb szinten befejezett választásokon megválasztott tisztségviselőkkel tudnak majd megalakulni**. Az egyházkerületi közgyűlés megalakulásához szükségesek az egyházmegyek megválasztott és beiktatott elnökségei és az egyházmegyek által megválasztott egykerületi tanácsosok és közgyűlési képviselők. A Zsinat megalakulásához pedig ugyanígy szükségesek a presbitériumok által megválasztott zsinati képviselők, az egyházkerületek elnökségei és főjegyzői. Az alakuló közgyűlés fontos **feladata** az egyházmegyei választás **jogerős eredményének kihirdetése és az esperes és egyházmegyei főgondnok beiktatása**.

Az egyházmegyei **főjegyzők** személyét **az egyházmegyei elnökség** jelöli és a közgyűlés választja meg. A törvény tételes felsorolást ad a közgyűlésen megválasztandó valamennyi **további tisztségviselőkről**. Ezek a jegyzők, tanácsosok, egyházkerületi képviselők, bíróság tagjai, jogtanácsos, számvevő, levéltáros, intézmények képviselői stb.

A közgyűlésen a tisztségviselők megválasztása a közgyűlés szokásos ügyrendje szerint történik. Kötelező a titkos szavazás, és ezeket a választásokat is az egyházmegyei választási bizottság bonyolítja le.

IV. fejezet Egyházkerületi választás (47. - 55. §§)

Az egyházkerületi választás szabályai hasonlóak az egyházmegyei választás szabályaival azzal a lényegi eltéréssel, hogy ebben az eljárásban **a presbitériumok a püspököt és az egyházkerületi főgondnokot választják meg.**

Az **egyházkerület alakuló közgyűlését** választási ciklus első évében **január 31-ig** kell megtartani. Ennek a napirendje is hasonló az egyházmegyei közgyűléshez. A választási bizottság kihirdeti a választás eredményét.⁵⁵

Ezután **a közgyűlés választja meg** az egyházkerületi jegyzőket, a bíróságok tagjait, a jogtanácsost, a gyűjteményi igazgatót, a kerületi köznevelési intézmények igazgatótanácsának az elnökét, a számvevőt, a levéltárost, az oktatási intézmények zsinati képviselőjét, és minden olyan más tisztségviselőt, akit az adott egyházkerület a saját szabályrendeletében meghatározott.

V. fejezet: Időközi választás (55. §)

A törvény 2023. novemberétől külön fejezetben tartalmazza a közegyházi tisztségviselők időközi választására vonatkozó szabályokat. A jelölő egyházmegyei közgyűlést a tisztség megüresedését követő 60 napon belül meg kell tartani, ezt követően az egyházmegyei választási bizottság 15 napon belül köteles a szavazási levélcsomagot az egyházmegyék presbitériumainak megküldeni.

VI. fejezet Választás a Zsinat ülésén (56. - 59. §§)

A Zsinat a választási ciklus elején **két ülésén is tart választásokat.** Az **első ülést** követi a legnagyobb érdeklődés, mert ekkor választja meg **a lelkeszi és presbiteri elnökét** és az alelnököket az egyházkerületek püspökei és főgondnokai közül.

⁵⁵ Az egyházmegyei szabályoktól eltérően, a püspök és az egyházkerületi főgondnok beiktatásáról a törvény nem rendelkezik. Természetesen ez nem akadályozza meg azt, hogy a kerületek – a saját tradícióik szerint – a jövőben is ünnepélyes beiktatást szervezzenek.

A **második ülés**en kerül sor a zsinat **további tisztségviselőinek** megválasztására. Ők a zsinati tanácsos, zsinati jogtanácsos, az Országos Református Gyűjteményi Tanács elnöke, az egészségügyi és diakóniai zsinati képviselők, valamint a Zsinati Bíróság tagjai.

Emlékeznünk kell még arra, hogy a **Zsinati Tanács választott tagjait** nem a választási törvény, hanem az Alkotmánytörvény 123. § szerint **az egyházkerületek közgyűlései választják ki** – a presbitériumok által megválasztott – zsinati képviselők közül.

NEGYEDIK RÉSZ JOGORVOSLATOK (60. - 67. §§)

A törvény **külön fejezeteket** szentel a jogorvoslatok általános, valamint a **jelöléshez** és a **választáshoz** kapcsolódó szabályainak.

A **60. §** általánosítva határozza meg azokat a körülményeket, amelyek a jogorvoslatra okot adhatnak. Lényeges, hogy ezek

- a **jelölt megválasztása érdekében, vagy annak akadályozására,**
- **az egyházi élet tisztaságát sértő módon,**
- a **választás eredményét befolyásolják.**

Amennyiben ilyen körülmény valósul meg, a választást **érvénytelenné** kell nyilvánítani.

A törvény a **jogorvoslat lehetőségét** – az Alkotmánytörvélynél már tárgyalt általánosan érvényesülő szabályok szerint – **csak a résztvevők 10 %-a, az egyházmegye, vagy egyházkerület elnöksége és jogtanácsosa, lelkipásztor-választásnál a presbitérium és az egyházmegyei küldöttség tagjai, valamint a jogsérelmet szenvedett egyháztag** számára biztosítja.

A panaszt benyújtására a törvény **szokatlanul rövid. öt napos határidőt** biztosít. Panaszt a választási bizottsághoz kell benyújtani, de azt az adott fokozat (egyházmegye, egyházkerület) bírósága bírálja el soron kívüli eljárásban.⁵⁶

⁵⁶ A törvényben ennek sajnos ellentmond a 66. - 67. §§-ok szövege (jogorvoslat a választási eljárásban), amely arról rendelkezik, hogy a panaszt a választási bizottságnak érdemben el kell bírálnia. Mindaddig, amíg ez az ellentmondás feloldásra nem

Mivel a törvény a választási bizottságok kötelességévé teszi a **törvényesség őrzését** is, a bizottság fegyelmi vétség észlelése esetén **hivatalból köteles a bírósági eljárást** kezdeményezni.

A jogorvoslat eredményeként sor kerülhet a választás egészben vagy részben érvénytelenné nyilvánítására és megismétlésére.

kerül, álláspontom szerint a 61. § (3) bekezdése alkalmazandó, tehát a bizottság a panaszt a bírósághoz terjeszti fel.

VI. BÍRÓSÁGI TÖRVÉNY

2000. ÉVI I. TÖRVÉNY A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ EGYHÁZI BÍRÁSKODÁSÁRÓL

Elérhető:

<https://net.jogtar.hu/reformatus-jogszabaly?docid=AooRooo1.ETV&db-num=575&getdoc=1&searchUrl=/reformatus>

Ajánlott irodalom: Molnár Pál: *Bíraskodás vagy egyházfegyelem* (Collegium Doctorum 2018/1. 45-54. ISSN HU 1787-128X)

Előzmények és megjegyzések

A jelenlegi, 2000. évi I. törvényt megelőzően az egyházmegyék és egyházkerületek elnöksége közvetlenül részt vett a bírósági eljárásban a bíróság tagjaként. Ez a helyzet azonban nem tette lehetővé, hogy a bíróság a mindenkori egyházkormányzattól függetlenül működjön. Ezért **a bíróság függetlenségének biztosítására** a törvény három lényeges újítást vezetett be.

- **Az egyházmegyék vagy egyházkerületek elnöksége** csak a bíróság tagjainak kijelöléséig vesz részt az eljárásban, de **az ügyet ténylegesen elbíráló bírósági tanácsban már nem vesz részt.**
- **A bíróság a tagjává nem is választhatóak** meg az egyházmegye, vagy egyházkerület elnökségének tagjai, a főjegyzők, a jogtanácsos, a pénztáros és a számvevő. (választójogi tv. 56. § (3) és (5) bekezdés)
- **A bíróság tagjai közzé szakképzett jogászokat kell választani,** minden eljáró tanácsban kell legalább egy jogásznak lennie.

A törvény egyik fő hiányossága, hogy nem szól az egyházfegyelem céljáról és jelentőségéről, és **nem alakította ki a bírósági eljárás megelőzésére, vagy elkerülésére alkalmas pásztori intézkedések rendjét.**

A bírósági törvény módosítására, illetve a bírósági rendszer átalakítására az elmúlt években már több javaslat is született, a Zsinat által felkért szakemberek komoly szakmai előkészítő munkát végeztek. Jelenleg is a Zsinat előtt van egy jelentős módosításra irányuló tervezet.

A bírósági törvény sok olyan részletező szabályt tartalmaz, melyekkel egy lelkész csak ritkán, vagy szerencsés esetben pályája során egyszer sem találkozik. Ezért az egész törvény részletes megismerése nem indokolt. Szükséges viszont, hogy minden lelkésznek legyenek alapvető ismeretei:

- az egyház bírói hatalma alá tartozó ügyekről és személyekről,
- az egyháztag és az egyházi tisztségviselő fegyelmi vétségeiről,
- a kiszabható büntetésekről,
- a fegyelmi ügyekben eljárásra jogosult testületekről, bíróságokról.

Ezért a törvény sorrendjétől eltérve, azt vázlatos tartalmi ismertetéssel tárgyaljuk, de a részek és fejezetek címét, valamint a fontosabb rendelkezések § számát is megjelölöm, pusztán azért, hogy a törvény szövegében történő eligazodást segítsem.

PREAMBULUM

Két fontos tételmondat a preambulumból:

„A fegyelmezés célja az egyházi élet és szolgálat ékes és jó rendjének biztosítása”

A látható egyházban **miért van szükség bírósági törvényre?** Azért, hogy az egyháztagokat, egyházi szolgákat, ha más módon már nem lehet visszatartani a súlyos fegyelemsértéstől, akkor bírósági büntető eszközökkel próbáljuk őket a helyes útra visszatéríteni. De miért fontos a törvények betartása, a fegyelmezett életvitel, szolgálat, azaz az egyházfegyelem? Azért, mert az egyház szolgálatát, feladatait csak akkor tudja hatékonyan ellátni, ha azt ékes és szép rendben, azaz fegyelmezetten teszi. **Amennyiben a fegyelem hiányzik, az egyházi szolgálat nem hatékony,** nem éri el a célját. Kálvin sokat idézett megfogalmazása szerint *az egyházfegyelem az egyház testében az idegek szerepét tölti be.*

„Az egyházi fegyelmezés mind tartalmában, mind módszereiben pásztori szolgálat is.”

A Heidelbergi Káté 85. kérdéséhez adott magyarázatában Fekete Károly az 1559-ben kiadott hugenotta *Discipline Ecclésiastique* kapcsán állapította meg: *„A XVI. században az „egyházi fegyelmezés”, mindenképpen pozitív feladat volt, s a gyülekezet vezetőinek a gyülekezet tagjaival való törődését jelentette, hogy azok megmaradjanak a Krisztus szerinti életvitel és gondolkodás mellett.”*

Az egyházi fegyelmezés tehát nem lehet csupán a vétkes megbüntetése a bírósági törvényünkben részletesen megfogalmazott szabályok akkurátus betartásával, hanem annak mindig pásztori jellegűnek is kell lennie. A pásztori szolgálat az ékes és szép rend szempontjait a mindennapokban kell, hogy érvényesítse, mert ezzel a súlyos fegyelmi vétségek nagy része megelőzhető és elkerülhető. A bírósági eljárásban történő fegyelmezés csak akkor indokolt és szükséges, ha már minden más pásztori megelőző eszközt igénybe vettünk, és azok eredménytelenek voltak. **A bírósági eljárás az egyházi fegyelem helyreállításának csak a legutolsó eszköze lehet.**

A **fegyelmezés pásztori jellegével** kapcsolatban merül fel a bűn megvallásának és a megbocsátásnak a viszonya is. Helytelen az a bírósági eljárás, mely a keresztyén megbocsátás bibliai parancsa alapján az elkövetett bűnt nem, vagy nem az elkövetett cselekmény súlyához illő mértékben bünteti. Ilyen módon ugyanis az ékes és szép rend nem állítható vissza. A megbocsátás azzal szemben alkalmazható, aki az elkövetett bűnét megvallotta, megbánta, és az egyház által vele szemben kiszabott büntetést is tudomásul vette. Ennek a törvényben intézményes formája is van, hiszen a kiszabott büntetés után a mentesülés lehetőségét is szabályozza a törvényünk.

I. RÉSZ AZ EGYHÁZ BÍRÓI HATALMA

Az egyház bírói hatalma alá **fegyelmi, tanfegyelmi és igazgatási ügyek** tartoznak. Ez a megfogalmazás tulajdonképpen a bírósági törvény **tárgyi hatályának** tekinthető. A fegyelmi és a tanfegyelmi ügyek fogalmi magyarázatot nem igényelnek.

Az **igazgatási ügyekre** a törvény V. része (34. §) ad részletes felsorolást. Ezek olyan nem fegyelmi jellegű vitás ügyek, melyek

- egyrészt egyházi tisztségviselők szolgálatához (választás, megbízás, javadalmazás, nyugdíjazás, áthelyezés, anyagi felelősségre vonás),
- másrészt egyházközségek, egyházi szervezetek és intézményeik között alakultak ki.

A törvény **személyi hatálya** valamennyi egyháztagra, egyházi tisztségviselőre és az egyház nyilvántartásában szereplő minden lelkészre kiterjed. Ezért a szolgálatban nem álló, sőt még a nyugdíjas lelkészek ügyében is egyházi bíróság jogosult eljárni.

II. RÉSZ

AZ EGYHÁZI BÍRÓSÁGOK SZERVEZETE ÉS HATÁSKÖRE

Egyházközségi szinten bíróság nincs, az **egyháztagok fegyelmi ügyében** az egyházközség **presbitériuma** jár el (2. §), és fellebbezésre van lehetőség az egyházmegyei bírósághoz. (53. § (4) bek.)

Az egyházmegyei bíróság (5. - 9. §§)

Minden egyházmegyében van egyházmegyei bíróság, amely **az egyházmegyei közgyűlésen megválasztott 4 lelkészi és 4 világi tagból áll**, de egy-egy ügyben csak a közülük kijelölt 3 tagból álló bírói tanács jár el. A szakszerűség biztosítása érdekében minden 3 tagú tanácsban legalább egy jogi végzettségű tag kell, hogy legyen. Mivel ezt az egyházmegyék nehezen tudják biztosítani, kialakult az a gyakorlat, hogy több egyházmegye közös bíróságot hoz létre. Ez egyrészt lehetővé teszi, hogy a kevés jogászból minden tanácsba jusson, másrészt könnyebb az az összeférhetetlenségi helyzeteket elkerülni.

Az **egyházmegyei bíróság jár el** a 7. § szerint (hatáskör)

Első fokon:

- Az esperes és az egyházmegyei gondnok kivételével az egyházközség és az egyházmegye tisztségviselőinek minden fegyelmi, illetve igazgatási ügyében.
- Az egyházmegyében nyilvántartásba vett, lelkipásztori szolgálatban álló és szolgálatban nem álló lelkészi képesítésű és jellegű személyek minden fegyelmi, illetve igazgatási ügyében.
- Az egyházközségek, valamint az egyházmegyék és azok intézményei igazgatási ügyében.

Másodfokon:

- Az egyházközségek presbitériumi határozata ellen fegyelmi és igazgatási ügyekben benyújtott fellebbezések ügyében.

Az egyházkerületi bíróság (10. - 11. §§)

Az egyházkerületi bíróságot **a kerületi közgyűlés választja, 4 lelkészi és 4 világi tagból áll** és világi tagoknak lehetőleg jogvégzett személyeket kell megválasztani (10. §).

Az egyházkerületi bíróság jár el (hatáskör)

Első fokon:

- a püspök és az egyházkerületi főgondnok kivételével az egyházkerület tisztségviselői, valamint az esperesek és az egyházmegyei gondnokok minden fegyelmi és igazgatási ügyében,
- az egyházkerületi intézmények igazgatási ügyeiben.

Másodfokon:

- az egyházmegyei bíróságtól fellebbezés folytán felterjesztett fegyelmi és igazgatási ügyekben

A Zsinati Bíróság (12. - 16. §§)

A Zsinati Bíróság **20 tagját a Zsinat választja**. Lelkeszi tagoknak kiemelkedő elméleti felkészültséggel és gyakorlati tapasztalatokkal is bíró lelkipásztorokat és teológia tanárokat, világi tagoknak bírókat, ügyészeket, ügyvédeket, jogtudósokat választ meg.

A törvény 14. §-a szerint (hatáskör)

Első fokon határoz:

- a püspökök és főgondnokok fegyelmi ügyeiben,
- a teológiai tanárok és a zsinati tisztségviselők fegyelmi ügyében,
- az előzőek igazgatási ügyeiben,
- az egyházkerületek és az országos intézmények közötti igazgatási ügyekben,
- a Zsinati Tanács nyugdíj ügyekben hozott határozatai ellen benyújtott panaszok ügyében.

Másodfokon határoz:

- az egyházkerületi bíróságtól fellebbezés folytán felterjesztett fegyelmi és igazgatási ügyekben.

Harmadfokon határoz:

- azokban a fegyelmi ügyekben, amelyekben a másodfokú bíróságok hivatalvesztés vagy lelkipásztori tevékenység gyakorlásától való eltiltás büntetést alkalmaztak.

Ez azt jelenti, hogy a legsúlyosabb büntetések ügyében a törvény eggyel több fellebbezési lehetőséget biztosít, és az ügyet végső soron a legnagyobb felkészültségű bíróság fejezi be.

Általános és logikus szabályként megállapítható, hogy az egyes egyházkormányzati szintek elnökségével szemben mindig csak a következő felsőbb egyházkormányzati szint bírósága járhat el. Ez azért van így, mivel az elnökségek egyben az adott szint bíróságának az elnökségi funkcióját is ellátják, ezért önmagukkal szemben nyilván nem járhatnak el.

III. RÉSZ ELJÁRÁS KISEBB SÚLYÚ VÉTSÉGEK ESETÉBEN (26. - 28. §§)

A törvény a **legenyhébb vétségek** esetére az egyháztagoknál és a tisztségviselőknél is lehetővé tesz egy egyszerű, még nem bírósági intézkedést, ez az **intés**.

Egyháztaggal szemben az intést az egyházközség elnöksége alkalmazhatja meggyezményt, vagy a presbitérium jelenlétében.

Egyházi **tisztségviselővel** szemben az illetékes egyházmegyei, egyházkerületi vagy zsinati elnökség alkalmazhatja az elnökség jelenlétében, vagy a lelkesztület jelenlétében.

IV. RÉSZ A FEGYELMI ÜGYEK

A fegyelmi vétségek

Az egyházi törvényeink, így különösen az alkotmánytörvény és a lelkipásztorok jogállásáról szóló törvény sok tételesen megjelölt kötelezettséget állapít meg az egyháztagokkal, és a különösen a lelkeszettekkel, illetve tisztségviselőkkel szemben. Ennek ellenére a bírósági törvény nem ezekre a kötelezettségekre utal vissza, hanem külön, nevesítve határozza meg az egyes fegyelmi vétségeket. Ez annak a világi büntetőjogi alapelvnek az egyházi érvényesülése, mely szerint csak az tekinthető büntetendő cselekménynek, amit törvény kifejezetten ilyennek megnevez és tényállásszerűen leír. Ezért találkozunk a bírósági törvény a 29. és 30. §§-ban a fegyelmi vétségek tételes, hosszú felsorolásával.

A törvény **eltérő** fegyelmi követelményeket támaszt az egyszerű – tisztséget nem viselő – **egyháztag, és az egyház tisztségviselői között.**

Az **egyháztag** esetében a törvény 29. § **csak 2 fegyelmi vétséget** jelöl meg:

- az egyháztagságból fakadó jogával visszaél,
- kötelességét szándékosan vagy súlyosan gondatlanul nem teljesíti.

Az egyházközségeink – már igen régóta – nem szoktak (nem mernek?) az egyes egyháztagok magatartásával, viselkedésével foglalkozni. Ez nyilvánvalóan összefügg azzal is, hogy a világi, társadalmi közmegegyezés is egyre kevésbé tartja fontosnak a társadalmi vagy erkölcsi normák fegyelmezett követését. De ebben meg tudnánk mutatni, hogy a világtól mások vagyunk.

Az egyházi **tisztségviselőkre** vonatkozóan viszont a törvény 30. §-a már **11 fegyelmi vétséget** jelöl meg.

- Elsőként a **tanfegyelmi** vétséget jelöli meg, mivel ezt tekinti a legsúlyosabbnak. Erre szerencsére igen ritkán látunk példát.
- A b)-tól e) pontig a tisztségviselői **szolgálathoz kapcsolódó** mulasztásokat jelöli meg, beleértve az anyagi mulasztásokat is.
- Az f) pont az erkölcsi, életviteli, az egyház tekintélyét és hitelét, azaz a **keresztyén életvitelt sértő** cselekményeket jelöli meg.
- A g)-i) pontok az egyházkormányzásban, az **egyházi szervezeten belüli tisztségviselői magatartásokhoz** kapcsolódnak. Kiemelendő, hogy az ellenőrzési kötelezettség elmulasztása is fegyelmi vétség.
- Az egyház tisztségviselőjétől különösen elvárható a **világi** jogkövető magatartás, ezért a **bűncselekmény** elkövetése az egyházban is minden esetben fegyelmi eljárást von maga után.
- A **házassági kötelék felróható felbontása** a keresztyén életvitel súlyos sérelmét valószínűsíti meg. A megfogalmazásban a **felróható** szónak van meghatározó jelentősége.

Ha egy lelkipásztor házasságának a felbontása esetén, a világi bíróság azt állapítja meg, hogy a házasság megromlását a lelkipásztor magatartása okozta (pld. ő szegte meg a házassági hűséget, ő lépett ki a családi kötelékből stb.), akkor a házasság felbontása a lelkipásztornak felróható. Ebben az esetben az egyházi bírósági eljárás sem maradhat el. Ha viszont a házaspár megegyezéssel válnak el, akkor a világi bíróság a házasság megromlásának az okát nem vizsgálja, és egyik fél felróhatóságának a megállapítására sem kerül sor. Ezért a válást nem kell feltétlenül egyházi

bíróági eljárásnak is követnie, ha a lelkipásztor egyetlen rá vonatkozó magatartási szabályt sem sezegett meg.

Itt kell felhívni a figyelmet a törvény **80. § (2)** bekezdésére, mely **kötelezően előírja** a lelkipásztor **szolgálatból való felfüggesztését, ha a házassági bontóper megindult, vagy házastársától több mint 3 hónapja külön él.** Ez azonban még nem fegyelmi büntetés, inkább az a célja, hogy a házasság felbontással járó konfliktusok ne a gyülekezet előtt, a gyülekezet életét súlyosan megzavarva következzenek be.

Ha a fenti **fegyelmi vétségeket a lelkipásztori kötelezettségek felsorolásával összehasonlítjuk** a lelkipásztorok szolgálatáról és jogállásáról szóló tv. 75. §) akkor felismerhető, hogy a lelkipásztori kötelezettségek a lelkipásztor által elkövethető fegyelemi vétségekkel **szoros összefüggésben vannak.**

A fegyelmi büntetések

Ahogy a fegyelmi vétségeknél, itt is fennáll az eltérés az egyháztagok és a tisztségviselők között.

A törvény **31. §-a az egyházzal szemben csak:**

- a feddés, és
- a választás és választhatóság jogától 1-6 évre történő a megfosztás

büntetéseket jelöli meg.

A kezdetektől egészen 1968-ig az egyházzal szemben alkalmazható volt még az úrvacsorától eltiltás és a teljes kiközösítés (excommunicatio maior) is.

A **32. §** viszont az **egyházi tisztségviselőkkel szemben 10 féle főbüntetést** tesz lehetővé. Figyelembe kell venni, hogy egyházi tisztségviselő nem csak lelkipásztor, hanem világi tisztségviselő is lehet.

A **főbüntetések** a szóbeli feddéstől és a pénzbüntetéstől egészen a hivatalvesztésig (palástvesztés) terjednek. Akit a bíróság hivatalvesztésre (palástvesztésre) ítélt, lelkipásztori szolgálatot nem láthat el, lelkipásztori tisztsége megszűnik, lelkipásztori állásra nem választható és nem nevezhető ki. Ezen túl még **mellékbüntetések** kiszabására is van lehetőség.

VI. - X. RÉSZ A BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS

A bírósági eljárások szabályai (35. - 88. §§)

A törvény a VI. - X. részei részletesen leírják a bírósági a tárgyalás, a határozathozatal, a fellebbezés, az újrafelvétel, a felülvizsgálat és mentesülés szabályait is. Ezek a világi bírósági eljárásokhoz nagyban hasonlóak, és komolyabb jogász felkészültséget igényelnek.

XI. RÉSZ ELJÁRÁS IGAZGATÁSI ÜGYEKBEN (89. - 95. §§)

Itt találhatóak az igazgatási ügyekre vonatkozó sajátos eljárási szabályok.

XII. RÉSZ SORON KÍVÜLI ELJÁRÁS (96. - 97. §§)

A választási panaszok esetén a bíróságnak soron kívül kell az eljárást lefolytatni.

VII. NYUGDÍJTÖRVÉNY

2018. ÉVI IV. TÖRVÉNY A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ LELKÉSZEINEK ELLÁTÁSÁRÓL ÉS NYUGDÍJINTÉZETÉRŐL

Letölthető:

<https://net.jogtar.hu/reformatus-jogszabaly?docid=A18R0004.ETV&dbnum=575&-getdoc=1&searchUrl=/reformatus>

Miért szükséges – ötödéves hallgatóként – a nyugdíjtörvénnyel ismerkedni?

Legalább három okból.

- A Magyarországi Református Egyház a huszadik század eleje óta tart fenn önálló nyugdíjintézetet a lelkészei számára. A Református Lelkeszi Nyugdíjintézet az aktív szolgáló lelkészek befizetéseiből, **szolidaritási alapon működik**. Ezért a már nyugdíjas lelkészek számára a Nyugdíjintézet csak akkor tud kifizetéseket teljesíteni, ha az aktív szolgálatban állók is rendszeresen és szabályosan befizetik az őket terhelő járulékokat.
- Aki az egyetem befejezése után a lelkipásztori pályára lép, annál **máris megkezdődött** a nyugdíj megszerzéséhez szükséges **szolgálati idő** számítása, mert a nyugdíj törvény ebben az esetben az egyetemen töltött tanulmányi időt is figyelembe veszi.
- A lelkipásztori pályára lépés kezdetétől tudatosan és fegyelmezetten érdemes és szükséges a járulék fizetési kötelezettséget teljesíteni, mert bármilyen távolinak tűnik is a nyugdíj, **minden befizetett forint a majdani nyugdíj összegét növeli**.

A törvény teljes és részletes ismertetésére nincs szükség, csak az alábbi **legfontosabb rendelkezéseket** kell megismerni.

1. Az egyházban szolgáló valamennyi lelkipásztor a törvény alapján tagja a Nyugdíjintézetnek. A szolgálati jogviszonyban nem álló lelkészek azonban nem tagok, így a nem lelkipásztori szolgálatban töltött időszak nem számít jogszerzőnek (ez alól kivétel a szülői ellátásban részesülő és lelkipásztori jogviszonyát szüneteltető lelkész).
2. A lelkészi nyugdíjrendszer lényege, hogy a lelkipásztorok az állami társadalombiztosítási rendszerhez a Nyugdíjintézetten keresztül kapcsolódnak. A lelkipásztor így két helyről kap ellátást: az államtól és a

Nyugdíjintézettől. A Nyugdíjintézet nem a teljes nyugdíj ellátást, hanem a – minimális – állami ellátásokhoz kiegészítő ellátást biztosít. Az állami ellátásokra minden lekipásztor jogosulttá válik, mivel a Magyarországi Református Egyház minden lekipásztor után központilag megfizeti a minimálbérek utáni járulékot. Ezért az állam felé sem a lekipásztornak, sem az alkalmazó egyházközségnek vagy intézménynek nem kell járulékot befizetnie.

3. A Nyugdíjintézet nemcsak a nyugdíjat, hanem minden olyan ellátást kiegészít, amit az állam is nyújt (rokkantsági, árvasági, özvegyi stb.).
4. A **lekipásztort** terhelő **tagsági járulékot**, az illetmény kifizetője levonja és az egyházközséget vagy intézmény terhelő **fenntartói járulékkal együtt összevont járulékként köteles a Nyugdíjintézethez befizetni**. Ezeknek a járulékoknak az **alapja a lekipásztori jövedelem**, amely a tényleges pénzbeli javadalmakon túl, a természetben nyújtott ellátásokat (szolgálati lakás) is magában foglalja.
5. A két járulék mindenkori mértékét a Zsinati Tanács állapítja meg úgy, hogy **az összevont járulék mértéke 36 %-os** legyen.
6. A járulékok befizetését az egyházmegye, illetve az intézmény fenntartója köteles ellenőrizni. **A járulék befizetésének elmulasztása fegyelmi vétség.**
7. **A lelkész** az állami nyugdíjkorhatár elérésétől kezdődően jogosult a nyugdíja megállapítását kérni, de a **70. életéve betöltésekor köteles nyugdíjba vonulni**.

A TANULMÁNYI FÜZETEK sorozatban eddig megjelent kiadványok

1. Dr. Arany Erzsébet – Girasek János – Pinczésné dr. Palásthy Ildikó (szerk.): Pszichológiai vizsgálat módszerek gyűjteménye, 2017.
2. Dr. Pinczés Tamás (szerk.): Gimnasztikai alapismeretek tanítószakos hallgatóknak, 2017.
3. Dr. Pinczés Tamás: Testnevelés játék-tékanem csak pedagógusjelölt hallgatóknak, 2020.
4. Szirmai Erika: Exercises on Clauses, 2023.

